

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SULIKÓW NA LATA 2026-2035

Opracowanie:

Urząd Gminy Sulików

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 opracowano w oparciu o analizę materiałów źródłowych (aktualnych dokumentów planistycznych i sprawozdań) Urzędu Gminy Sulików i gminnych jednostek organizacyjnych, dane statystyczne oraz informacje pozyskane w procesie partycypacji społecznej.

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 zawiera najaktualniejsze dane w momencie opracowywania niniejszego dokumentu, a więc dane według stanu na 31 grudnia 2023 roku (o ile nie zaznaczono inaczej).

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY SULIKÓW	7
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	9
2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej	11
3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	14
4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej.....	16
5. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych.....	19
5.1. Ocena sytuacji w Gminie	20
5.2. Pożądane priorytety rozwojowe	24
6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	25
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY SULIKÓW	30
1. Misja i wizja	31
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia. 32	
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Sulików oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	49
4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	75
1. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych 81	
2. Ramy finansowe i źródła finansowania	83
Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Sulików	86
Załącznik nr 2: Wzór ankiety	150
Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna	156

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2035 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: zasoby ludzkie, środowisko przyrodnicze i kulturowe, infrastrukturalne czy środki finansowe. Stanowi również formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Gminie Sulików, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania. Dodatkowo Strategia Rozwoju Gminy Sulików będzie stanowiła ramy dla tworzenia planów i programów lokalnych, które będą realizowane w trakcie jej obowiązywania. Dzięki temu dokument ten będzie zawierał wytyczne i punkt odniesienia dla wszelkich inicjatyw i działań podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie Sulików, mających na celu wspieranie rozwoju w okresie od 2026 do 2035 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 została opracowana w sposób kompleksowy, wykorzystując różnorodne dane i dokumenty jako podstawę dla jej tworzenia. Dokument powstał w oparciu o aktualne dokumenty planistyczne, sprawozdania oraz dane statystyczne, co umożliwiło rzetelne i uzasadnione podejście do wyznaczenia celów i priorytetów rozwojowych dla Gminy Sulików w określonym czasie. Kluczowym dokumentem prawnym, który był wykorzystywany w procesie przygotowania Strategii, była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ustawa ta stanowi podstawę prawną dla funkcjonowania samorządów lokalnych (w tym Gminy Sulików) i określa ich zakres kompetencji oraz zasady działania. Wykorzystanie tego aktu prawnego pozwoliło na stworzenie strategii rozwoju uwzględniającej istniejące ramy prawne i możliwości działania gminy w zakresie jej rozwoju na lata 2026-2035.

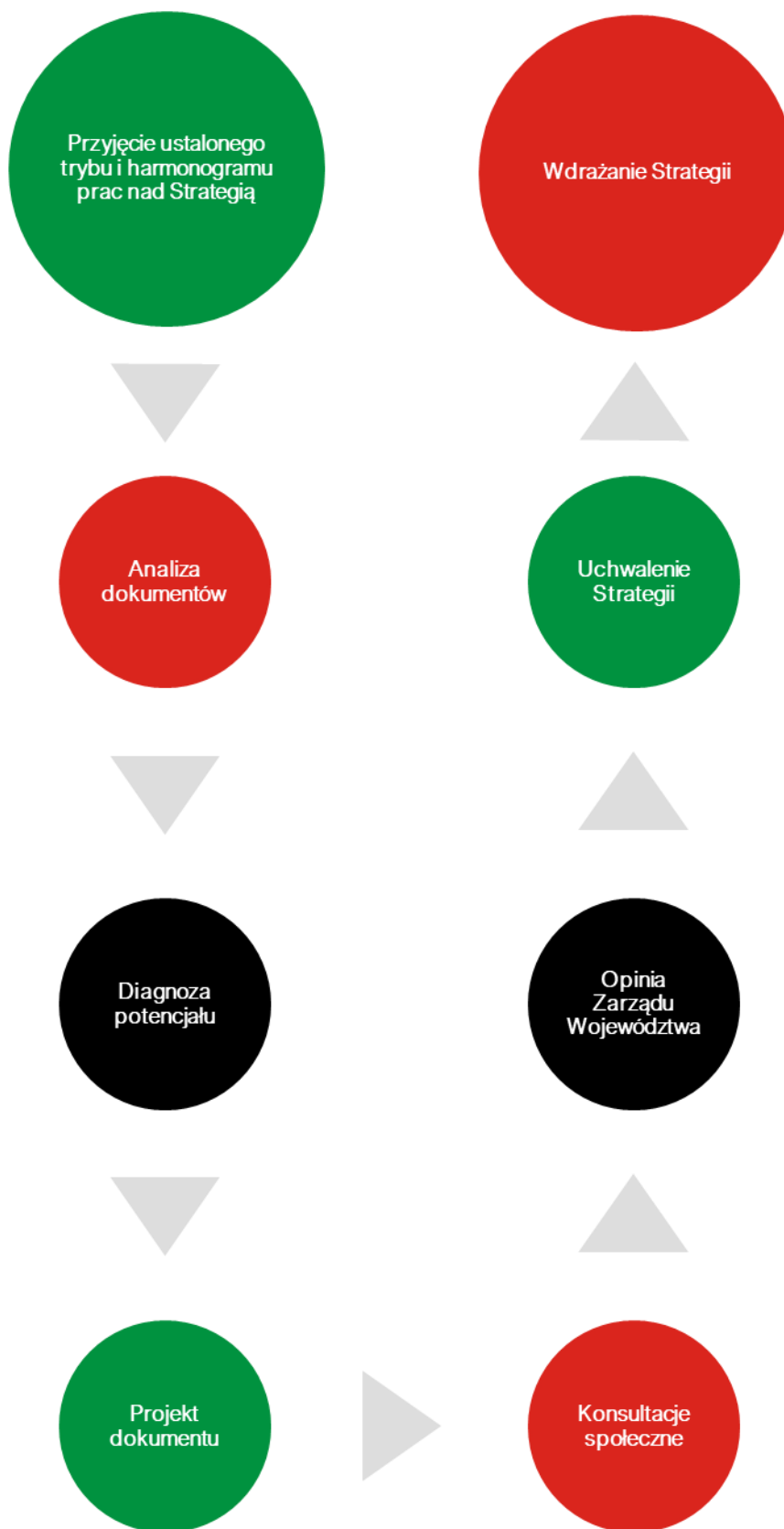
Prace nad Strategią rozpoczęto w lipcu 2025 roku decyzją Wójta Gminy Sulików o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Pierwszym krokiem było podjęcie Uchwały Nr VIII/137/25 Rady Gminy Sulików z dnia 7 sierpnia 2025 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035, w tym trybu konsultacji. Proces tworzenia dokumentu poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy. Analiza pogłębiona została o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego oraz o informacje i materiały pozyskane podczas wywiadu pogłębionego.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Dokument powstał przy wsparciu ekspertów z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania, w składzie:

- **Irma Kuznetsova**, Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego – kierownik projektu,
- **Iwona Nowacka**, Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego – recenzent projektu,
- **Nina Jędrusik** – koordynator projektu.

Na poniższym schemacie przedstawiono kluczowe etapy przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035.

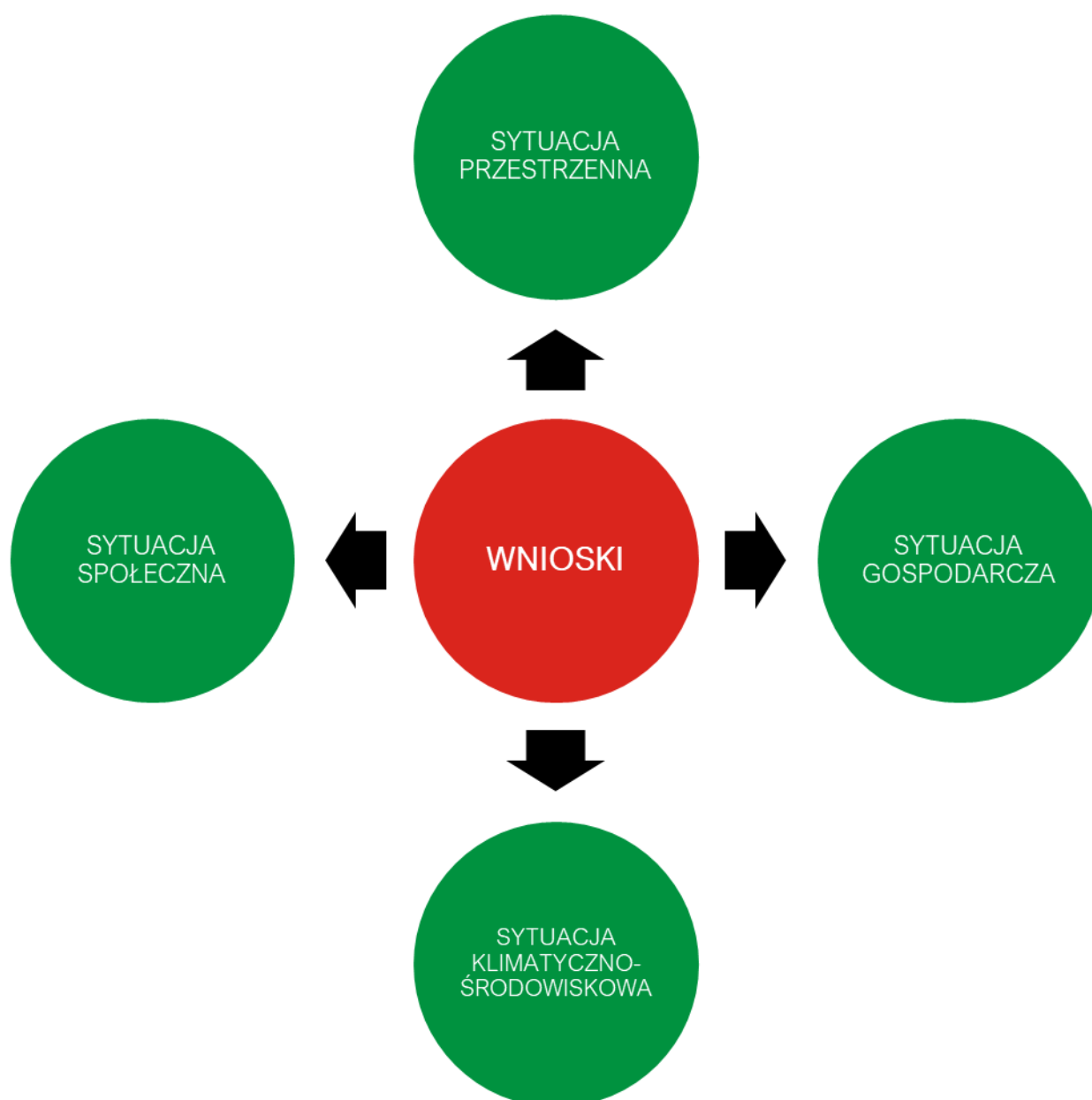

STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY SULIKÓW

Na podstawie przeprowadzonej **Diagnozy sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Gminy Sulików** zidentyfikowane zostały najważniejsze potencjały rozwojowe oraz problemy dotyczące Gminy i jej najbliższego otoczenia. Poniższe wyszczególnienie zawiera **wnioski w wymiarze przestrzennym, klimatyczno-środowiskowym, gospodarczym i społecznym** opracowane w oparciu o Diagnozę, która stanowi Załącznik nr 1. Wnioski stanowią jedną z podstaw do sporządzenia celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej Strategii.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Sulików jest gminą wiejską położona w powiecie zgorzeleckim, w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w 2023 roku jednostkę zamieszkiwało 5 806 osób, łącznie stanowiąc 7% mieszkańców powiatu zgorzeleckiego. W tym samym roku jej całkowita powierzchnia wynosiła 95,22 km², co przełożyło się na gęstość zaludnienia równą 61,4 os./km².

Gmina zlokalizowana jest na obszarze Pogórza Izerskiego, a jej położenie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Czechami oraz w niewielkiej odległości od granicy z Niemcami stanowi istotny potencjał rozwojowy, sprzyjający wzmocnieniu powiązań transgranicznych, gospodarczych i komunikacyjnych. Bliskość rynków zagranicznych zwiększa atrakcyjność inwestycyjną jednostki oraz możliwości współpracy międzynarodowej.

Pod względem administracyjnym Gmina Sulików obejmuje 22 miejscowości, zorganizowane w 16 sołectwach. Siedzibą i zarazem jej głównym ośrodkiem lokalnym jest miejscowość Sulików, w której koncentrują się funkcje administracyjne, oświatowe i usługowe.

Gmina Sulików jest gminą typowo rolniczą – w strukturze użytkowania gruntów dominują grunty rolne, które zajmują około 70% jej całkowitej powierzchni. Zgodnie z Klasyfikacją funkcjonalną gmin Polski na potrzeby Monitoringu planowania przestrzennego Śleszyńskiego i Komornickiego, Gmina zaliczona została do kategorii gmin z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą.

Gmina charakteryzuje się względnie dobrą dostępnością transportową. Jej sieć drogowa obejmuje połączenia o znaczeniu zarówno regionalnym, jak i lokalnym. Kluczowy element układu komunikacyjnego stanowią drogi wojewódzkie nr 355 i nr 357, które zapewniają sprawne powiązania z ośrodkiem powiatowym – Zgorzelcem.

Co ważne, istniejąca infrastruktura drogowa umożliwia dojazd z centrum Sulikowa w czasie do 30 minut m.in. do Zgorzelca, Lubania, Olszyny, Bogatyni i Węglińca, co sprzyja codziennym dojazdom mieszkańców do pracy i usług. Dodatkowym atutem gminy jest dogodnie położenie w pobliżu miejscowości przygranicznych – Görlitz i Ostritz w Niemczech oraz Frýdlantu w Czechach, co poszerza możliwości współpracy gospodarczej i społecznej.

Przez teren Gminy Sulików przebiega również pięć linii kolejowych. Obecnie mieszkańcy korzystają ze stacji kolejowej w miejscowości Mikułowa, która umożliwia połączenia m.in. z Jelenią Górą, Świeradowem-Zdrojem, Zgorzelcem i Görlitz. Warto podkreślić, że obecnie realizowana budowa nowej stacji kolejowej w Studniskach Górnych przyczyni się w przyszłości do zwiększenia dostępności transportowej mieszkańców pozostałej części Gminy, zwłaszcza z miejscowości oddalonych od obecnie istniejącej stacji w Mikułowej. Ponadto w Sulikowie funkcjonuje również towarowa stacja kolejowa.

W Gminie Sulików nie funkcjonuje zorganizowany transport publiczny. Przewozy pasażerskie realizowane są głównie przez prywatnych przewoźników oraz w ramach transportu szkolnego, co ogranicza dostępność komunikacyjną, zwłaszcza w okresie wakacyjnym. Dodatkowo część miejscowości pozbawiona jest czynnych przystanków, co potęguje problem wykluczenia transportowego. Z tego względu konieczne jest podjęcie działań na rzecz rozwoju publicznego transportu zbiorowego wraz z niezbędną infrastrukturą, który ma kluczowe znaczenie dla

poprawy mobilności mieszkańców, zwłaszcza osób pozbawionych dostępu do prywatnych środków transportu.

Jednym z elementów współczesnego rozwoju jest dostęp do szerokopasmowego Internetu. Obecnie część obszaru Gminy Sulików jest już objęta jego zasięgiem, co sprzyja rozwojowi społeczno-ekonomicznemu. Natomiast konieczne są dalsze inwestycje w tej dziedzinie, aby zapewnić równy dostęp do usług cyfrowych i tym samym wspierać rozwój jednostki oraz przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu jej mieszkańców.

Wprowadzona w 2023 roku reforma planowania przestrzennego nakłada obowiązek opracowania Planu Ogólnego obejmującego cały obszar Gminy, co może stać się podstawą do wprowadzenia harmonijnej, perspektywistycznej polityki przestrzennej jednostki. Obecnie Gmina Sulików posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjęte Uchwałą Nr XLVI/368/22 Rady Gminy Sulików z dnia 29.12.2022 r. (do momentu uchwalenia Planu Ogólnego). Natomiast Rada Gminy Sulików podjęła uchwałę Nr LXII/498/2024 w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego, co jest pierwszym etapem prac nad dokumentem, który ma zapewnić skoordynowane planowanie przestrzenne, uwzględniając ochronę środowiska, rozwój infrastruktury oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Aktami prawa miejscowego w zakresie planowania przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Obecnie na terenie Gminy Sulików obowiązuje 28 MPZP, obejmując zasięgiem 100% jej powierzchni. Sytuacja ta świadczy o konsekwentnie i odpowiedzialnie prowadzonej polityce przestrzennej, zapewniającej ład przestrzenny oraz przewidywalne warunki dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Należy jednak podkreślić, że część obowiązujących MPZP uchwalona została przed 2003 rokiem, w związku z czym zauważa się konieczność ich aktualizacji.

Natomiast utrudnieniem w zakresie zagospodarowania przestrzennego Gminy Sulików jest przebieg linii elektroenergetycznych wysokiego i najwyższego napięcia, które wraz z towarzyszącymi im pasami technologicznymi stanowią barierę przestrzenną, wyłączając część obszaru z możliwości zabudowy, w tym także pod inwestycje gospodarcze.

Dzięki swojemu położeniu oraz bogatej, wielowiekowej historii, Gmina Sulików posiada potencjał rozwoju turystyki, zwłaszcza aktywnej i kulturowej. Atutem Gminy jest zarówno obecność obiektów zabytkowych, wiosek tematycznych, jak również przebieg szlaków turystycznych, w tym pieszych i rowerowych, które sprzyjają rozwojowi ruchu turystycznego oraz promocji lokalnego dziedzictwa. Ponadto z punktu widzenia turystyki ważnym atutem rozwojowym Gminy jest również jej położenie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Czechami i Niemcami. Lokalizacja ta stwarza dogodne warunki do przyciągania turystów zagranicznych, którzy mogą traktować Gminę jako łatwo dostępny cel krótkich wyjazdów weekendowych lub jednodniowych. Bliskość tych krajów sprzyja również rozwojowi transgranicznych produktów turystycznych, takich jak szlaki kulturowe i przyrodnicze, łączące atrakcje polskie, czeskie i niemieckie.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej

Gmina Sulików posiada charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu, co związane jest z jej położeniem w obrębie Pogórza Izerskiego. Takie ukształtowanie może wpływać na dostępność przestrzeni inwestycyjnych, a także na koszty związane pracami budowlanymi.

Poza rzeźbą terenu, w Gminie Sulików zauważa się również zróżnicowanie pod względem budowy geologicznej, przy czym zauważa się przewagę utworów zlodowacenia Odry, w większości piaski i żwiry wodnolodowcowe. W związku z tym, Gmina posiada zasoby złóż naturalnych – obecnie na jej terenie wyznaczone są cztery złoża, przy czym jedynym zagospodarowanym jest złożo „Sulików”.

Gmina Sulików położona jest w dorzeczu Odry, w zasięgu zlewni Nysy Łużyckiej. Największe ciek wodne na jej terenie stanowią dwa dopływy Nysy Łużyckiej – rzeka Witka oraz rzeka Czerwona Woda. Sieć hydrograficzną uzupełniają mniejsze ciek o niewielkiej długości, prowadzące ograniczone ilości wód powierzchniowych.

Do elementów wód powierzchniowych na terenie Gminy należą także niewielkie zbiorniki wodne, powstałe w wyniku zalania dawnych wyrobisk poeksploatacyjnych oraz sztucznie utworzone stawy hodowlane. Pełnią one funkcje przyrodnicze, retencyjne i krajobrazowe, wzbogacając lokalny system hydrologiczny.

Podstawowymi jednostkami umożliwiającymi gospodarowanie wodami powierzchniowymi są jednolite części wód powierzchniowych (JCWP). Na terenie Gminy Sulików zlokalizowanych jest pięć JCWP rzecznych, przy czym wszystkie odznaczają się złym stanem wód. Ponadto w jej obrębie znajdują się dwa JCWP podziemnych z dobrym stanem wód. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań na rzecz poprawy stanu wód powierzchniowych oraz ochrony dobrego stanu wód podziemnych – zarówno w aspekcie jakościowym, jak i ilościowym.

Ze względu na przepływające przez teren gminy rzeki, występują tu obszary szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 0,2%, 1% i 10%. W związku z tym konieczne jest prowadzenie działań adaptacyjnych, obejmujących zarówno racjonalne gospodarowanie wodami i rozwój retencji, jak i odpowiednie przygotowanie oraz reagowanie na potencjalne zagrożenia powodziowe.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski W. Okołowicza, Gmina Sulików położona jest w sudeckim regionie klimatycznym, kształtowanym przez wpływy gór średnich, który charakteryzuje dużą zmiennością pogody, znacznym udziałem opadów i silnym wpływem wysokości nad poziomem morza na warunki klimatyczne. Charakterystycznym zjawiskiem klimatycznym Sudetów i ich przedpola są wiatry fenowe, w czasie których obserwuje się wyraźny wzrost temperatury, któremu towarzyszy silny, suchy wiatr.

Występujące w regionie warunki klimatyczne powodują zwiększone zapotrzebowanie na energię cieplną, co przyczynia się do powstawania zjawiska niskiej emisji. W połączeniu z ukształtowaniem terenu sprzyja to akumulacji zanieczyszczeń powietrza. Jakość powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym, pozostaje problematyczna – głównie z powodu emisji pochodzącej z indywidualnych źródeł ciepła. Sytuacja ta wymaga prowadzenie dalszych działań, mających na celu zmniejszenie emisyjności indywidualnych źródeł ciepła wykorzystywanych w gospodarstwach domowych, a także kształtowania świadomości ekologicznej mieszkańców.

Na terenie Gminy Sulików źródłem zanieczyszczeń powietrza może być również emisja liniowa, związana z ruchem pojazdów na ciągach komunikacyjnych, oraz emisja punktowa wynikająca z procesów technologicznych i energetycznego spalania paliw w lokalnych zakładach produkcyjnych.

Obecnie celu obserwacji stanu i jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy funkcjonuje stacja monitoringu jakości powietrza, zlokalizowana na budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Sulikowie. W związku z tym dostrzega się potrzebę dalszego rozwoju gminnego systemu monitoringu jakości powietrza, który umożliwiłby bieżącą ocenę stanu środowiska oraz skuteczność działań proekologicznych.

Gmina Sulików jest obszarem o silnie przekształconej szacie roślinnej, stosunkowo niskim stopniu zalesienia oraz niewielkim zróżnicowaniu siedlisk. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Sulików, lasy i zadrzewienia zajmują ok. 13% jej całkowitej powierzchni, przy czym struktury leśne nie tworzą dużych i zwartych kompleksów leśnych.

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody, na terenie Gminy Sulików nie występują żadne formy ochrony przyrody. Natomiast w jej granicach przebiega międzynarodowy korytarz ekologiczny Sudety – Bory Dolnośląski, zachodni (GKZ-5A). Korytarze ekologiczne choć nie są formami ochrony przyrody, to pełnią one ważną funkcję jako obszary umożliwiające przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami.

Należy jednak podkreślić, że zieleń oraz środowisko naturalne mają bezpośredni wpływ na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Dlatego rozwój Gminy Sulików – zarówno przestrzenny, gospodarczy, jak i społeczny powinien uwzględniać potrzebę ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych, a także ich dalszy rozwój w uwzględnieniu zwiększania bioróżnorodności.

Analizując aspekt klimatyczno-środowiskowy należy zaznaczyć, że Gmina Sulików należy do obszarów podatnych na skutki zmian klimatu, zwłaszcza w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych oraz suszy. W związku z tym, istotne jest podejmowanie działań zarówno adaptacyjnych, jak i mitygacyjnych, ukierunkowanych na ograniczanie ryzyk i zwiększanie odporności jednostki na zmiany klimatyczne.

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jedno z kluczowych działań zarówno w kontekście łagodzenia skutków zmian klimatu, jak i realizacji celów transformacji energetycznej. Gmina Sulików odznacza się względnie korzystnymi uwarunkowaniami do rozwoju OZE – obecnie na jej terenie funkcjonują trzy turbiny wiatrowe zlokalizowane w obrębie Mała Wieś Dolna, które utworzone zostały w ramach Parku Wiatrowego Koźmin.

Warto jednak dodać, że na terenie Gminy planowany jest dalszy rozwój sektora OZE, z uwzględnieniem zarówno energii wiatrowej, jak i słonecznej. Istotne znaczenie w tym kontekście będzie miało członkostwo jednostki w Zgorzeleckim Kłastrze Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej.

Stan techniczny oraz poziom rozbudowania infrastruktury technicznej jest czynnikiem mogącym w sposób znaczący oddziaływać na środowisko naturalne oraz komfort życia mieszkańców jednostki. Gmina posiada względnie dobrze rozwiniętą sieć wodociągową – zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku dostęp do niej posiadało 81,3% mieszkańców. Natomiast sieć kanalizacyjna,

do której dostęp posiadało tylko 27,8% mieszkańców rozwinięta jest w niewielkim stopniu, przez co zauważa się potrzebę jej dalszej rozbudowy.

Gmina dysponuje oczyszczalnią ścieków, której przepustowość jest w pełni wystarczająca zarówno w odniesieniu do obecnych, jak i prognozowanych potrzeb. Stanowi to istotny atut w kontekście dalszego rozwoju osadnictwa, inwestycji oraz poprawy standardów ochrony środowiska.

Energia ciepła w Gminie Sulików pochodzi głównie z indywidualnych kotłowni lokalnych, które zaopatrują w ciepło budynki mieszkalne, obiekty użyteczności publicznej oraz przedsiębiorstwa. Dominującym nośnikiem energii cieplnej pozostaje węgiel kamienny (46%). Znaczący udział w ogrzewaniu budynków ma również biomasa, głównie drewno kawałkowe (25%), a w dalszej kolejności energia elektryczna (20%).

Natomiast na terenie Gminy Sulików praktycznie nie istnieje sieć gazowa. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku udział posiadających dostęp do sieci kształtował się na poziomie 0,4%, jednakże wskazuje się, że mogą to być tylko przyłącza przemysłowe. Brak rozwiniętej infrastruktury gazowej ogranicza możliwości wykorzystania gazu jako alternatywnego, bardziej ekologicznego źródła energii cieplnej, które mogłoby stanowić etap przejściowy w kierunku transformacji energetycznej.

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych na terenie gminy Sulików jest Zakład Gospodarki i Usług Komunalnych sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Bankowej 8 w Lubaniu. W ramach funkcjonującego systemu gospodarki odpadami odbiór odpadów prowadzony jest zarówno z nieruchomości zamieszkałych, jak i niezamieszkałych. Właściciele nieruchomości zobowiązani są do selektywnego zbierania i przekazywania odpadów komunalnych w podziale na pięć frakcji.

Ponadto w ramach systemu gospodarowania odpadami, mieszkańcy Gminy mają również możliwość przekazywania odpadów do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który obecnie zlokalizowany jest w Sulikowie przy ul. Pocztovej 7A.

System gospodarowania odpadami w Gminie Sulików ulega systematycznej poprawie – z roku na rok zwiększa się udział odpadów segregowanych, z 41% w 2020 roku do 49% w 2024 roku. Co istotne, od 2023 roku Gmina osiąga wymagany poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, co potwierdza stałą poprawę efektywności funkcjonowania lokalnego systemu gospodarki odpadami.

Warto podkreślić, że Gmina aktywnie doskonali system gospodarowania odpadami komunalnymi, kładąc szczególny nacisk na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym poprzez działania informacyjne i edukacyjne dotyczące prawidłowego postępowania z odpadami. W kolejnych latach kluczowa będzie kontynuacja tych działań, tak by skutecznie kształtować proekologiczne postawy wśród mieszkańców.

Gmina realizuje ochronę środowiska także w oparciu o dokumenty strategiczne oraz działania wspierające ideę zrównoważonego rozwoju. Obok inwestycji infrastrukturalnych ważną rolę odgrywa edukacja ekologiczna, kampanie informacyjne oraz inicjatywy podnoszące świadomość mieszkańców, które przyczyniają się do poprawy jakości życia i kształtowania proekologicznych postaw społecznych.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gmina Sulików charakteryzuje się umiarkowanym wzrostem, co wskazuje na stabilność gospodarczą, ale jednocześnie na potrzebę wsparcia rozwoju małych i średnich firm. Pomimo wzrostu liczby przedsiębiorstw, na terenie Gminy zauważa się mniejszy rozwój przedsiębiorczości niż w większości gmin powiatu zgorzeleckiego.

W strukturze funkcjonujących na terenie Gminy podmiotów gospodarczych przeważają przedsiębiorstwa działające w budownictwie (sekcja F) oraz handlu hurtowym i detalicznym, w tym naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G). Znaczny udział stanowią również przedsiębiorstwa działające w pozostałej działalności usługowej (sekcja S i T). Do największych przedsiębiorstw działających na terenie gminy Sulików należą spółka Holcim Polska – prowadząca działalność w zakresie produkcji cementu, kruszyw i betonu – oraz firma Soley Areca, zajmująca się dystrybucją paliw.

Systematyczny rozwój gospodarczy Gminy Sulików potwierdza rosnąca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych, która corocznie przewyższa liczbę wyrejestrowań, wskazując na stały wzrost aktywności i przedsiębiorczości lokalnej. Na rozwój gospodarczy oraz atrakcyjność inwestycyjną jednostki wpływa nie tylko dostępność dróg i infrastruktury towarzyszącej, ale również stopień uzbrojenia terenów inwestycyjnych. Obecnie w Gminie obserwuje się nie tylko deficyt terenów, które mogłyby zostać przeznaczone pod rozwój działalności gospodarczej, ale również brak uzbrojenia istniejących już działek budowlanych, co znacząco obniża ich atrakcyjność inwestycyjną i ogranicza możliwości przyciągania nowych podmiotów gospodarczych.

Czynnikiem kształtującym potencjał gospodarczy jest również sytuacja na lokalnym rynku pracy. W Gminie Sulików rynek pracy charakteryzuje się niskim poziomem bezrobocia, choć pozostaje on wrażliwy na cykle gospodarcze. W latach 2019-2023 stopa bezrobocia kształtowała się na średnim poziomie 3,9%. W strukturze bezrobotnych w Gminie Sulików przeważają przede wszystkim osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, a także osoby długotrwale bezrobotne.

Analizując rynek pracy należy również mieć na uwadze zapotrzebowanie pracowników w danych sektorach zawodowych. W 2025 roku wśród zawodów deficytowych w powiecie zgorzeleckim znajdują się m.in.: lekarze, kucharze, magazynierzy, geodeci i kartografowie, elektrycy, elektromechanicy, elektromonterzy, pedagodzy, pielęgniarki i położne, nauczyciele, psychologowie i psychoterapeuci, pracownicy socjalni, a także pracownicy służb mundurowych. Struktura ta wyznacza kierunki rozwoju kształcenia zawodowego i polityki rynku pracy w kolejnych latach.

Ze względu na charakter Gminy, rolnictwo pozostaje kluczowym sektorem lokalnej gospodarki. Rozwojowi tej gałęzi gospodarki sprzyja występowanie na jej obszarze gleb o wysokiej jakości – największą powierzchnię gruntów ornych zajmuje kompleks pszeny dobry (59,2%). Pod względem bonitacyjnym przeważają grunty dobrej jakości, należące do klas I-III, które stanowią 51% całkowitej powierzchni użytków rolnych gminy.

Co istotne, ze względu na położenie Gminy na obszarze Pogórza Izerskiego, w jej obrębie nie występują istotne utrudnienia w uprawie roli wynikające z nachylenia terenu – niewielkie wyniesienia nie ograniczają możliwości wykorzystania nowoczesnych narzędzi i maszyn

rolniczych. W związku z tym warunki glebowe i topograficzne gminy uznać można za sprzyjające prowadzeniu produkcji rolniczej.

Gmina Sulików stoi przed wyzwaniem związanym z dalszym rozwojem gospodarczym, rozbudową infrastruktury technicznej oraz prowadzeniem zrównoważonego rolnictwa. Kluczowe znaczenie w najbliższych latach będą miały inwestycje w odnawialne źródła energii, poprawę jakości powietrza i wód oraz rozbudowę sieci kanalizacyjnej, gdyż działania te są niezbędne zarówno dla wzmocnienia potencjału gospodarczego, jak i dla poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Stan finansów samorządowych Gminy Sulików wykazuje pozytywne tendencje w zakresie dochodów. W latach 2019–2024 budżet jednostki wzrósł o blisko 17,8 mln zł. Co ważne, w analizowanym okresie niemal corocznie odnotowywano wzrost dochodów w porównaniu z rokiem poprzednim – od niespełna 3 mln zł w 2020 roku do ponad 6,5 mln zł w 2024 roku. Największy udział w strukturze budżetu stanowiły dochody bieżące, które w badanym okresie mieściły się w przedziale od 27,1 mln zł do 35,6 mln zł. Dochody majątkowe natomiast charakteryzowały się większą zmiennością, osiągając wartości od około 0,5 mln zł do blisko 10 mln zł.

Wraz ze znacznym wzrostem dochodów, zwiększały się również wydatki Gminy Sulików – z około 26,7 mln zł w 2019 roku do około 46,8 mln zł w 2024 roku. Sytuacja ta wynikała zarówno z corocznego wzrostu wydatków bieżących, jak i ze znacznego zwiększenia wydatków majątkowych. Tendencja wzrostu wydatków bieżących jest zjawiskiem naturalnym, jednak ważne jest, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. Analiza finansów Gminy Sulików wskazuje na odpowiedzialne zarządzanie budżetem i racjonalne gospodarowanie finansami, wpływając na jej stabilność ekonomiczną.

Struktura dochodów budżetowych Gminy świadczy o stosunkowo stabilnym, choć nie w pełni zrównoważonym modelu finansowania opartym na połączeniu dochodów własnych, środków transferowych i subwencji ogólnych. W latach 2019-2024 w strukturze dochodów przeważały dochody własne (średnio 35%) oraz dotacje (średnio 31%), wskazuje ona na ograniczoną samodzielność m.in. w zakresie samodzielnego finansowania inwestycji, ponieważ wysokość dochodów w dużym stopniu nie jest bezpośrednio zależna od władz samorządowych.

Z kolei analiza struktury dochodów podatkowych Gminy Sulików wskazuje, że w latach 2019-2024 wśród dochodów podatkowych najważniejszą rolę odgrywały podatek od osób fizycznych (PIT) oraz podatek od nieruchomości, których średnie roczne wartości kształtowały się kolejno na poziomie ok. 5,4 mln zł oraz ok. 6,6 mln zł. Istotne były również wpływy z podatku rolnego – średnio 1,1 mln zł rocznie oraz wpływy z opłaty eksploatacyjnej – średnio ok. 811 tys. zł rocznie.

Udział wydatków inwestycyjnych w budżecie Gminy Sulików wykazywał tendencję wzrostową, a ich średni poziom w latach analizowanych wyniósł 10,1%. Wskazuje to na okresową intensyfikację działań inwestycyjnych przy stabilnej strukturze wydatków budżetowych. Warto podkreślić, że Gmina skutecznie pozyskuje środki zewnętrzne – zarówno z funduszy europejskich, jak i programów krajowych, co umożliwia realizację wielu przedsięwzięć.

W latach 2025-2033 skumulowany potencjał inwestycyjny Gminy Sulików wyniesie blisko 70 mln zł, z czego największa kwota – ponad 27 mln zł wydatkowana będzie w 2025 roku. Należy jednak pamiętać, że prognozy te mają charakter szacunkowy i są zależne od zmieniających się

uwarunkowań makroekonomicznych. W związku z tym konieczne jest dalsze monitorowanie bilansu budżetowego, prowadzenie zrównoważonej polityki finansowej oraz aktywne poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania, aby wspierać trwałą rozwój jednostki.

4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Najważniejszym potencjałem rozwojowym jednostki samorządu terytorialnego są jej mieszkańcy – ich obecność, aktywność społeczna i zawodowa oraz zaangażowanie w rozwój gminy. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku Gmina Sulików zamieszkiwana była przez 5 806 mieszkańców, stanowiąc tym samym 7% mieszkańców powiatu zgorzeleckiego. Niestety, w Gminie obserwowany jest systematyczny spadek liczby mieszkańców, a zachodzące na jej obszarze procesy demograficzne wynikają głównie z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do dalszego zmniejszania się liczby ludności.

Gmina Sulików doświadcza podwójnego wyzwania demograficznego – spadku liczby osób młodych dorosłych oraz dynamicznego wzrostu odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W porównaniu z otoczeniem procesy te zachodzą szybciej, co może negatywnie wpływać na zastępowalność pokoleń na rynku pracy, lokalną gospodarkę oraz obciążenie systemu finansów publicznych. Zwiększający się udział seniorów w strukturze demograficznej będzie wiązał się z koniecznością rozwoju usług skierowanych do tej grupy społecznej, w tym usług opiekuńczych oraz różnorodnych form aktywizacji i integracji społecznej. Jednocześnie Gmina Sulików będzie musiała podjąć działania na rzecz zatrzymania i przyciągnięcia młodych mieszkańców, aby ograniczyć skutki postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

Do tej pory na terenie Gminy Sulików nie funkcjonowała opieka nad dziećmi do lat 3, jednak samorząd podjął działania na rzecz jej rozwoju – obecnie trwa budowa pierwszego żłobka. Programując rozwój Gminy w kolejnych latach, konieczne będzie dostosowywanie oferty opiekuńczej do potrzeb mieszkańców, w tym sukcesywne zwiększanie liczby dostępnych miejsc opieki.

Z kolei opieka przedszkolna na terenie Gminy Sulików zapewniana jest przez Przedszkole Publiczne w Sulikowie oraz oddział przedszkolny funkcjonujący przy Szkole Podstawowej im. Orła Białego. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 52,5%. Oznacza to, że nie wszystkie dzieci z jej terenu mają zapewniony dostęp do opieki przedszkolnej, co wskazuje na potrzebę podejmowania działań w zakresie rozwoju tej formy opieki, w tym zwiększania liczby dostępnych miejsc.

Edukację na poziomie podstawowym na terenie gminy Sulików zapewniają dwie szkoły: Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Sulikowie oraz Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Biernej. Obie placówki dysponują zbliżonym zapleczem dydaktycznym i wyposażeniem. Również Infrastruktura sportowa utrzymana jest w dobrym stanie. Ponadto przy obu szkołach funkcjonują świetlice, a uczniowie mają zapewnioną opiekę pielęgniarki szkolnej oraz wsparcie psychologa.

Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość edukacji są projekty, konkursy oraz różnorodne formy wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. W poprzednich latach Gmina realizowała liczne inicjatywy w tym zakresie – organizowała konkursy, wdrażała projekty edukacyjne oraz oferowała pomoc uczniom wymagającym dodatkowego wsparcia. W kolejnych latach kluczowe będzie dalsze rozwijanie tych działań, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia

zarówno dla uczniów z trudnościami w nauce, jak i dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Ważnym kierunkiem będzie również poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych, umożliwiających dzieciom i młodzieży rozwijanie zainteresowań oraz pasji.

W Gminie Sulików zadania z zakresu kultury, rekreacji i sportu realizowane są przez Gminny Ośrodek Kultury w Sulikowie oraz Gminną Bibliotekę Publiczną w Sulikowie. Instytucje te odgrywają istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb i aspiracji kulturalnych oraz rekreacyjnych mieszkańców, uwzględniając działania na rzecz upowszechniania kultury, rozwijania aktywności artystycznej i sportowej, a także zapewniania dostępu do dóbr kultury. Podejmowane inicjatywy sprzyjają integracji społecznej, wzmacniają lokalną tożsamość i tworzą warunki do aktywnego wypoczynku mieszkańców.

Ponadto na terenie Gminy Sulików funkcjonuje szereg obiektów kulturalnych, w tym liczne świetlice wiejskie, a także „Ostry Narożnik” w Sulikowie oraz Centrum Rękodzielnictwa w Małej Wsi Górnej. Obiekty te pełnią ważną funkcję integracyjną i społeczną – wykorzystywane są m.in. do organizacji spotkań mieszkańców, zebrań wiejskich, wystaw tematycznych oraz działań realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Na terenie Gminy Sulików działa wiele organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, w tym aktywnie funkcjonujące Koła Gospodyń Wiejskich oraz kluby sportowe. Ich działalność stanowi istotny element życia społecznego i kulturalnego jednostki, przyczyniając się do integracji mieszkańców oraz promocji aktywności lokalnej. Wskazane jest dalsze wspieranie i rozwijanie inicjatyw tych organizacji, gdyż stanowią one znaczący potencjał rozwojowy w obszarze kultury, sportu, rekreacji i życia społecznego.

Warto dodać, że Gmina jest członkiem Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Izerskie”, której celem jest wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez aktywizację lokalnych społeczności, wspieranie przedsiębiorczości, ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców. Ponadto prowadzi także współpracę transgraniczną z gminą Hohendubrau w Niemczech, opartą na idei budowania więzi społecznych ponad granicami państwowymi oraz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w różnych obszarach życia publicznego.

Programując rozwój Gminy Sulików na kolejne lata, należy uwzględnić proces starzenia się społeczeństwa, a tym samym rosnące potrzeby osób starszych, które często narażone są na ryzyko wykluczenia społecznego i marginalizacji. W związku z tym dostrzega się potrzebę rozwoju oferty usług i form aktywności dla seniorów, w tym m.in. poprzez utworzenie Klubu Seniora, który umożliwi starszym mieszkańcom aktywne spędzanie wolnego czasu, integrację społeczną oraz budowanie więzi międzypokoleniowych.

W obliczu coraz częstszych sytuacji kryzysowych wynikających z anomalii pogodowych oraz niestabilnej sytuacji geopolitycznej, rośnie znaczenie sprawnego funkcjonowania służb ratunkowych i ich współpracy z samorządem. Na terenie Gminy Sulików za bezpieczeństwo publiczne odpowiadają funkcjonariusze Posterunku Policji w Zawidowie oraz siedem jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, z których dwie włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Dla zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców w wybranych punktach Gminy funkcjonuje również system monitoringu wizyjnego.

Opieka zdrowotna dla mieszkańców Gminy realizowana jest głównie poprzez funkcjonujący punkt podstawowej opieki zdrowotnej – „Praktyka Lekarza Rodzinnego”. W bezpośrednim sąsiedztwie przychodni znajduje się punkt apteczny, umożliwiający mieszkańcom zakup niezbędnych leków i wyrobów medycznych. Ponadto na terenie gminy działa prywatny gabinet stomatologiczny. Z kolei najbliższą placówką zapewniającą opiekę szpitalną jest Wielospecjalistyczny Szpital – Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu.

W Gminie Sulików realizacją usług społecznych zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodek zapewnia zarówno świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne, obejmujące m.in. pracę socjalną, różne formy wsparcia finansowego, a także usługi w zakresie zapewnienia schronienia, miejsc w Domach Pomocy Społecznej, posiłków czy świadczeń na zakup żywności. Dostrzega się jednak potrzebę dalszego rozwoju usług społecznych i zwiększania ich dostępności, tak aby w jak największym stopniu odpowiadały na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Ważnym elementem działań w obszarze polityki społecznej jest likwidacja barier ograniczających pełne uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym i publicznym. Dotyczy to zarówno barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, jak i barier cyfrowych oraz komunikacyjnych, które utrudniają dostęp do informacji i usług. Tworzenie gminy w pełni dostępnej i przyjaznej seniorom, osobom z niepełnosprawnościami oraz wszystkim mieszkańcom powinno stanowić jeden z kluczowych priorytetów polityki społecznej Gminy Sulików.

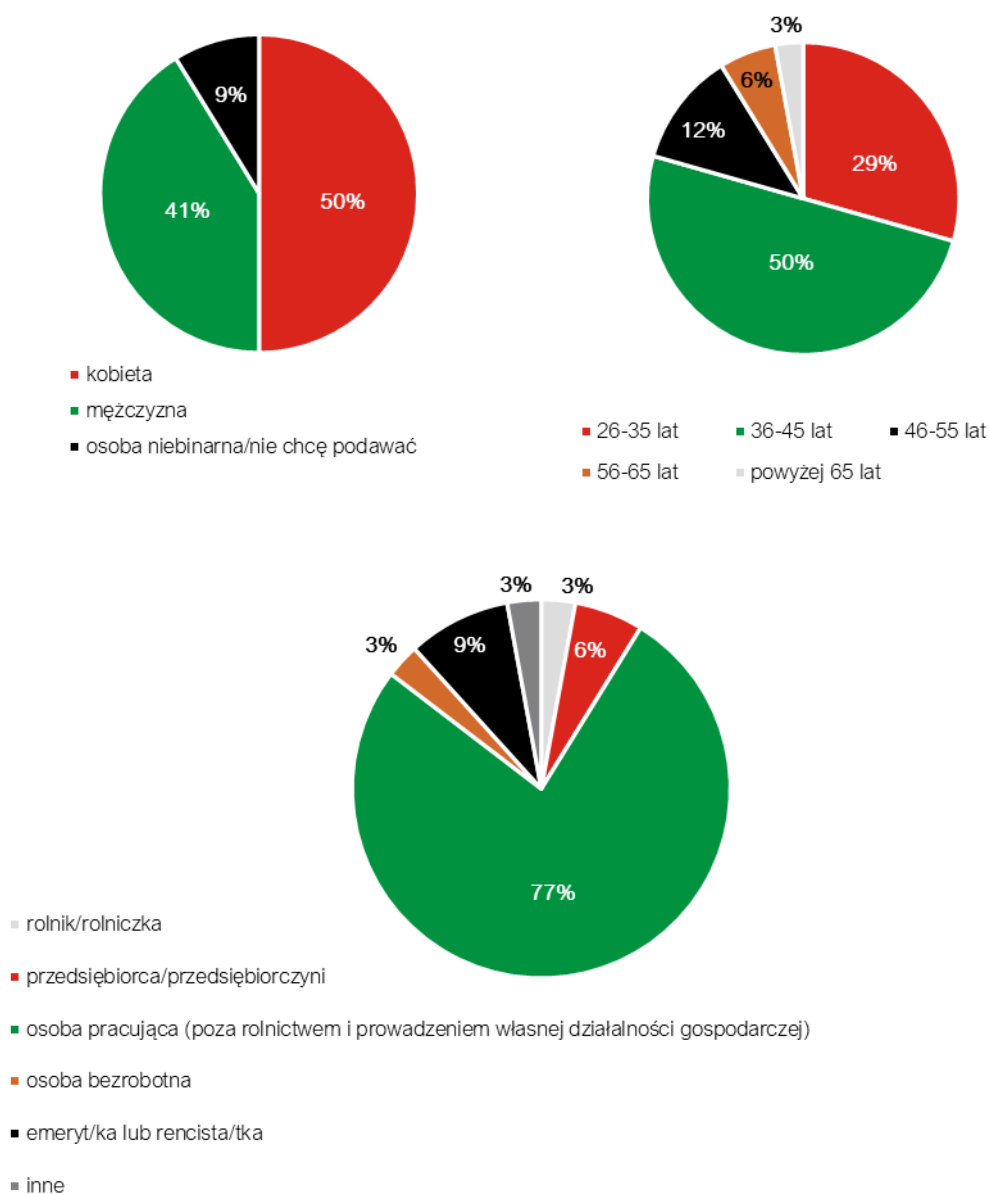
Jedną z form wsparcia osób potrzebujących jest zapewnianie mieszkań komunalnych i socjalnych. Obecnie Gmina Sulików dysponuje w swoich zasobach oboma typami lokali. W kontekście rozwoju polityki społecznej dostrzega się potrzebę dalszego rozbudowywania zasobu mieszkaniowego, w tym tworzenia dodatkowych mieszkań komunalnych i socjalnych, a także mieszkań wspomaganych i treningowych, które umożliwią osobom w trudnej sytuacji życiowej stopniowe osiągnięcie samodzielności.

5. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

W celu zdiagnozowania stanu społeczno-gospodarczego Gminy Sulików przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców. Odpowiedzi udzielać można było poprzez kwestionariusz dostępny on-line. Badanie było anonimowe, a udział dobrowolny dla wszystkich zainteresowanych. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców oraz interesariuszy Gminy na temat jakości życia w Gminie oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Ankietowani odpowiadali na pytania z zakresu kilku obszarów funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego, a poruszane tematy dotyczyły społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni, środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki, rekreacji, edukacji i kultury.

Badanie ankietowe trwało od 29 sierpnia do 15 października 2025 roku. Łącznie zebrano 34 odpowiedzi. Większą część respondentów stanowiły kobiety (50%). Analizując strukturę wieku osób biorących udział w badaniu, należy stwierdzić, iż większość stanowiły osoby w przedziale wiekowym 36-45 lat (50%). Z kolei pod względem zatrudnienia, największy odsetek stanowiła grupa osób pracujących (77%).

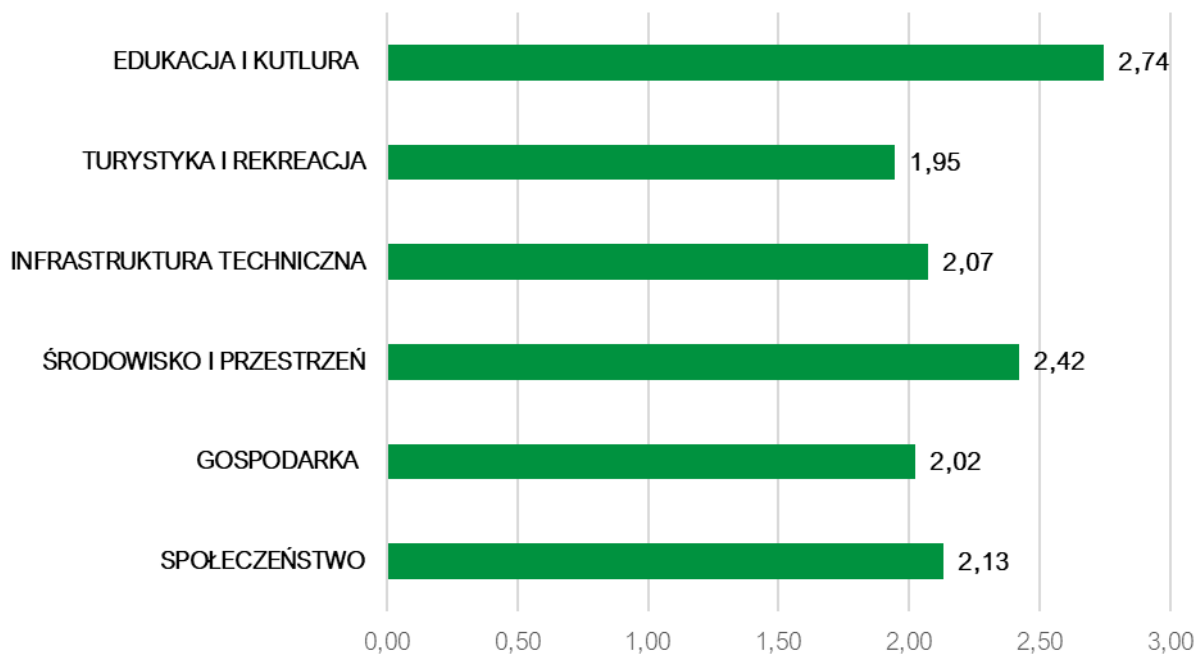

5.1. Ocena sytuacji w Gminie

W przeprowadzonym badaniu ankietowym przyjęto skalę od 1 do 5, gdzie:

- 1 – oznacza „bardzo źle”,
- 2 – oznacza „źle”,
- 3 – oznacza „dostatecznie/zadawalająco/neutralnie”,
- 4 – oznacza „dobrze”,
- 5 – oznacza „bardzo dobrze”.

Mieszkańcy **najwyżej** ocenili działania w zakresie **edukacji i kultury** – średnia ocen dla tego obszaru wyniosła 2,74. Z kolei **najniżej** oceniony został aspekt związany z **turystyką i rekreacją** – średnia ocena dla tego obszaru wyniosła 1,95. Natomiast średnia ocena dla wszystkich przedstawionych obszarów wyniosła 2,2, co oznacza, że poszczególne aspekty funkcjonowania Gminy w większości ocenione zostały jako dostateczne lub złe.

Ryc. 1. Średnia ocena rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

W poniższych tabelach przedstawiono średnią ocenę poszczególnych komponentów, które wchodziły w skład przedstawionych powyżej obszarów rozwojowych. W przeprowadzonym badaniu ankietowym najwyżej oceniono: dostęp do podstawowej opieki medycznej, dostępność usług, walory środowiska przyrodniczego, dostępność sieci wodociągowej, a także dostęp do edukacji w szkołach podstawowych. Z kolei najniżej oceniono: możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren gminy, połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami, infrastruktura melioracji szczegółowej, bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych, poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej oraz działalność świetlic wiejskich. Najniżej ocenione komponenty stanowią wyzwania rozwojowe dla gminy i powinny być traktowane priorytetowo w zakresie podejmowanych interwencji rozwojowych w przeciągu najbliższych lat.

Edukacja i kultura

W obszarze dotyczącym edukacji i kulturze respondenci najkorzystniej ocenili dostęp do edukacji w szkołach podstawowych – aspekt ten uzyskał średnią ocenę 3,61. Dość wysoko oceniono również jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (3,47). Z kolei najniżej oceniono dostęp do obiektów kulturalnych (2,23), wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach (2,21) oraz działalność świetlic wiejskich (2,13).

Tab. 1. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze edukacji i kultury

Edukacja i kultura	Ocena:
dostęp do edukacji przedszkolnej	3,27
jakość edukacji przedszkolnej	2,93
jakość infrastruktury przedszkolnej	2,50
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	3,61
jakość edukacji w szkołach podstawowych	3,07
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, itp.)	3,47
dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)	2,55
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach	2,50
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach	2,21
dodatkowa oferta w szkołach (koła zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia, itp.)	2,50
organizacja dowozu dzieci do szkół	3,03
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	2,59
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)	2,23
działalność instytucji kultury (np. Gminnego Ośrodka Kultury w Sulikowie, biblioteki)	2,57
działalność świetlic wiejskich	2,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Środowisko i przestrzeń

W obszarze środowiska i przestrzeni respondenci najlepiej ocenili walory środowiska przyrodniczego (3,45). Względnie dobrze oceniono również jakość powietrza (3,00). Z kolei najniżej ocenione zostały aspekty związane ze świadomością ekologiczną mieszkańców (1,91), a także infrastrukturą melioracji szczegółowej (1,73).

Tab. 2. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze środowiska i przestrzeni

Środowisko i przestrzeń	Ocena:
estetyka (czystość przestrzeni publicznych)	2,41
jakość powietrza	3,00
oferta działań wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)	2,53
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	2,22
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenażowa, przepusty, itp.)	1,73
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,30
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,29

świadomość ekologiczna mieszkańców	1,91
system odbioru odpadów	2,53
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)	2,27
walory środowiska przyrodniczego	3,45
rozwój odnawialnych źródeł energii	2,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Infrastruktura techniczna

W obszarze infrastruktury technicznej najlepiej ocenionym aspektem była dostępność sieci wodociągowej (2,85). Dość dobrze oceniono również dostępność szerokopasmowego Internetu (2,22). Natomiast najgorzej ocenionym aspektem było bezpieczeństwo przy głównych drogach związane z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych (1,52).

Tab. 3. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze infrastruktury technicznej

Infrastruktura techniczna	Ocena:
stan dróg	2,03
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)	1,85
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych	1,56
dostępność sieci wodociągowej	2,85
dostępność sieci kanalizacyjnej	1,91
dostępność szerokopasmowego Internetu	2,22

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Spółeczeństwo

W obszarze społeczeństwa aspektem, który najlepiej został oceniony przez respondentów był dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (2,81). Wysoko oceniono również skuteczność działania pomocy społecznej (2,69), aktywność mieszkańców na rzecz gminy (2,53) oraz zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy (2,44). Z kolei najgorzej oceniono dostęp do żłobków/klubów dziecięcych (1,47).

Tab. 4. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze społeczeństwa

Spółeczeństwo	Ocena:
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja społeczna, inicjatywy oddolne)	2,53
skuteczność działania pomocy społecznej	2,69
dostęp do podstawowej opieki medycznej	2,81
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	1,75
możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren gminy	1,47
dostęp do żłobków/klubów dziecięcych	1,68
jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych	1,97
wsparcie osób starszych (np. domy pomocy społecznej, kluby seniora)	1,73
wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)	2,10
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy	2,44

bezpieczeństwo publiczne	2,30
dostępność architektoniczna budynków administracji publicznej	2,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Gospodarka

W obszarze poświęconym gospodarce najlepiej ocenionym aspektem była dostępność usług (3,03). Dobrze oceniono także perspektywy rozwojowe działalności rolniczej (2,57) oraz konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym (2,23). Natomiast najniżej oceniono funkcjonowanie transportu zbiorowego (1,32) oraz połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami (1,21).

Tab. 5. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze gospodarki

Gospodarka	Ocena:
atrakcyjność inwestycyjna	2,34
możliwość uzyskania zatrudnienia	1,76
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem	1,69
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej	2,06
funkcjonowanie transportu zbiorowego	1,32
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	1,21
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)	3,03
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej	2,57
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Turystyka i rekreacja

W obszarze turystyki i rekreacji respondenci najlepiej ocenili wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych (2,61), jakość istniejących chodników (2,47) oraz atrakcyjność turystyczną (2,36). Z kolei najgorzej ocenionymi aspektami były poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (1,52). Słabo oceniono również ofertę spędzania wolnego czasu dla młodzieży (1,63), a także system ścieżek rowerowych (1,62).

Tab. 6. Ocena poszczególnych aspektów w obszarze turystyki i rekreacji

Turystyka i rekreacja	Ocena:
atrakcyjność turystyczna	2,36
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej	2,09
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)	1,52
poziom bazy gastronomicznej	1,94
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	2,61
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego)	1,62
jakość istniejących ścieżek rowerowych	2,18
jakość istniejących chodników	2,47
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci	1,75
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży	1,63

oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych	1,68
oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów	1,81
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	1,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Celem podsumowania w tabeli poniżej zestawione zostały najlepiej i najgorzej ocenione elementy w każdym z obszarów.

Tab. 7. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najwyżej oceniane	Najniżej oceniane
Spoleczność	dostęp do podstawowej opieki medycznej	możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren gminy
Gospodarka	dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)	połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami
Środowisko i przestrzeń	walory środowiska przyrodniczego	infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)
Infrastruktura techniczna	dostępność sieci wodociągowej	bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych
Turystyka i rekreacja	wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)
Edukacja i kultura	dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	działalność świetlic wiejskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

5.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie zapytano także, co według respondentów powinno być wizytówką Gminy. Było to pytanie otwarte, dzięki czemu respondenci zyskali swobodę wskazania komponentu, czy miejsca. Poniżej zestawiono najczęściej pojawiające się odpowiedzi:

- tereny zielone,
- zabytki,
- infrastruktura turystyczna i rekreacyjna.

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy Sulików w przeciągu najbliższych kilku lat. Respondenci najczęściej wskazywali na:

- poprawę stanu infrastruktury drogowej, w tym m.in. nawierzchni dróg, przejść dla pieszych (15%),
- zapewnienie funkcjonowania transportu zbiorowego (12%),
- budowę lub modernizację sieci wodociągowej (8%),
- rozbudowę ścieżek rowerowych (6%),
- poprawę bezpieczeństwa publicznego (5%),
- zwiększenie dostępu do Internetu (5%).

6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest często stosowanym narzędziem diagnozy strategicznej w jednostkach administracji publicznej. To narzędzie pozwala na porównanie **mocnych i słabych** stron jednostki wynikających z jej **wewnętrznego** otoczenia oraz identyfikację **szans i zagrożeń** dla rozwoju, które płyną z otoczenia **zewnętrznego**. Ponadto dzięki analizie SWOT można również określić, jak te elementy wzajemnie na siebie oddziałują.

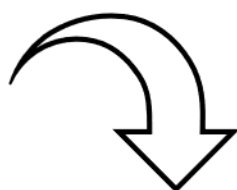
Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

Analizę SWOT dla Gminy Sulików opracowano bazując na:

- diagnozie sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Gminy Sulików oraz zawartych w niej danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Gminy Sulików, gminnych jednostek organizacyjnych oraz źródeł zewnętrznych,
- wynikach badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz interesariuszy Strategii,
- materiale wypracowanym podczas spotkania z kierownictwem Urzędu Gminy Sulików.

Analizę SWOT dla Gminy Sulików przedstawia poniższa tabela.

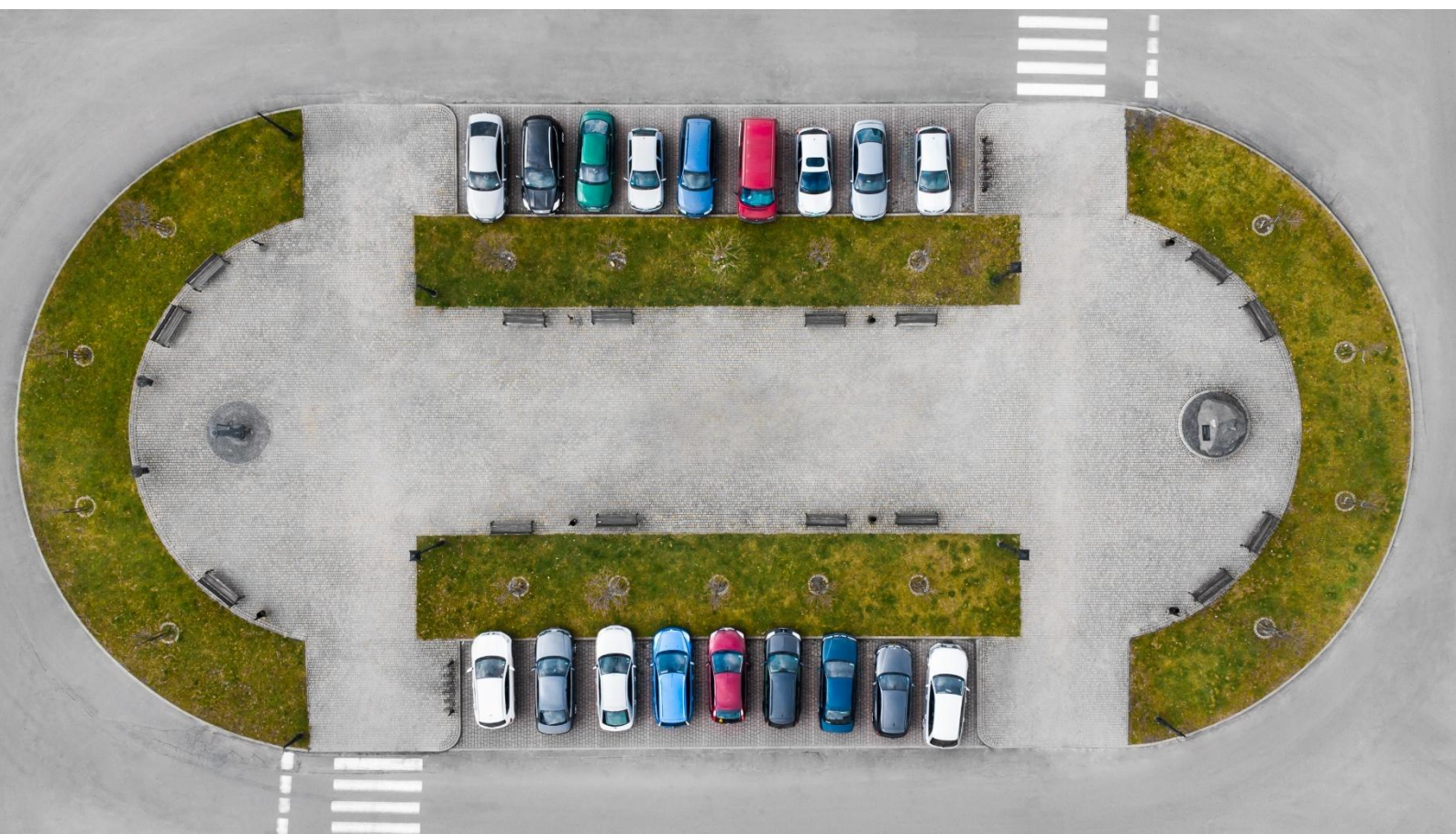

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Sfera przestrzenna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • położenie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Czechami oraz w niewielkiej odległości od granicy z Niemcami, co przekłada się potencjał wielowymiarowej współpracy transgranicznej, • przebieg przez teren gminy szlaków komunikacyjnych o ponadregionalnym – dróg wojewódzkich nr 355 i nr 357, • przebieg pięciu linii kolejowych, wpływających na dostępność transportową na poziomie lokalnym i regionalnym, • przystąpienie gminy do opracowania Planu Ogólnego, • objęcie całej powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, • bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne oraz przebieg turystycznych szlaków pieszych i rowerowych, stanowiących potencjał do rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych, • położenie na pograniczu z Czechami i Niemcami stanowiące istotny potencjał dla rozwoju turystyki weekendowej oraz tworzenia transgranicznych produktów turystycznych., • funkcjonowanie wiosek tematycznych w miejscowościach Mała Wieś Górna oraz Mikułowa, <p>Sfera klimatyczno-środowiskowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • położenie w rejonie Pogórza Izerskiego odznaczającego się cennymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, • wykorzystanie potencjału oraz realizacja inwestycji związanych z OZE, w tym lokalizacja 3 turbin wiatrowych w ramach Parku Wiatrowego Koźmin, • wyznaczenie terenów predysponowanych do rozwoju OZE, w tym instalacji fotowoltaicznych, • względnie wysoki poziom zwodociągowania gminy – dostęp do sieci kształtuje się na poziomie 81,3%, 	<p>Sfera przestrzenna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niedostateczny stan techniczny infrastruktury drogowej i okołodrogowej, • ograniczony dostęp do transportu kolejowego, wynikający z funkcjonowania obecnie wyłącznie stacji kolejowej w miejscowości Mikułowa, co utrudnia korzystanie z kolei mieszkańcom miejscowości oddalonych od stacji, • niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rowerowa, wspierająca zrównoważoną mobilność i poprawiając dostępność przestrzenną gminy, • niedostatecznie rozwinięta infrastruktura przystankowa oraz ograniczona dostępność transportu zbiorowego powodują wykluczenie transportowe części mieszkańców, • ograniczenia w dostępie do Internetu szerokopasmowego, powodujące tym samym wykluczenie cyfrowe części mieszkańców, • ograniczenia przestrzenne (bariery przestrzenne), wynikające z przebiegu linii elektroenergetycznych wysokiego i najwyższego napięcia wraz z pasami technologicznymi, • niedostateczna liczba terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, • niewykorzystany potencjał zabytków spowodowany złym stanem tych obiektów, • niewykorzystanie istniejącego potencjału gminy w zakresie rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych. <p>Sfera klimatyczno-środowiskowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • względnie niski stopień zalesienia oraz silnie przekształcona szata roślinna z niewielkim zróżnicowaniem siedlisk, • występowanie czasowych zapyleń powietrza spowodowane wydobywaniem kopaliny ze złoża „Sulików”, • zła jakość wód powierzchniowych, • położenie w obrębie strefy z przekroczeniami parametrów jakości powietrza, a także

<ul style="list-style-type: none"> funkcjonowanie oczyszczalni ścieków z wydajnością dostosowaną do obecnych, jak i przyszłych potrzeb, dobra jakość wód podziemnych, dobrze funkcjonujący system gospodarowania odpadami wraz z systematycznym wzrostem udziału odpadów zbieranych w sposób selektywny, realizacja działań w zakresie ochrony środowiska, w tym aktywności związanych ze zwiększaniem świadomości ekologicznej mieszkańców. <p>Sfera gospodarcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> położenie na pograniczu, stanowiące potencjał do transgranicznej współpracy gospodarczej, dobrze rozwinięty sektor rolniczy, który stanowi jedną z głównych gałęzi gospodarczych gminy, korzystne warunki rozwoju rolnictwa wynikające dobrej jakości gleb, brak utrudnień w uprawie roli wynikających z ukształtowania i nachylenia terenu, systematycznie rozwijająca się przedsiębiorczość w gminie, w tym praktycznie coroczny przyrost nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, względnie niski poziom bezrobocia, kształtujący się na średnim poziomie 3,9%, aktywne pozyskiwanie i wdrażanie przez samorząd środków z funduszy zewnętrznych na przestrzeni lat. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań samorządu na rzecz rozwoju opieki nad dziećmi do lat 3 – budowa pierwszego żłobka, względnie dobrze wyposażone placówki szkolne, zapewniające dzieciom również dostęp do gabinetu pielęgniarstwa oraz wsparcie psychologa, realizacja i organizacja licznych projektów oraz konkursów edukacyjnych, a także 	<p>występowanie w obrębie gminy emisji liniowej, powierzchniowej i punktowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> niedostatecznie rozwinięty system monitoringu jakości powietrza względnie niski poziom skanalizowania gminy – dostęp do sieci kształtuje się na poziomie 27,8%, niedostateczny stan techniczny infrastruktury wodociągowej, w tym stacji uzdatniania wody (SUW), brak rozwiniętej infrastruktury gazu sieciowego, stanowiącego alternatywę w stosunku do wysokoemisyjnych nośników energii cieplnej, przewaga wykorzystywania źródeł ciepła zasilanych węglem kamiennym, wpływając na występowanie zjawiska tzw. niskiej emisji, niedostateczny stan techniczny oraz ograniczona dostępność Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), utrudniająca mieszkańcom przekazywanie odpadów. <p>Sfera gospodarcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> deficyt terenów inwestycyjnych oraz brak uzbrojenia części działek, co może negatywnie wpływać na atrakcyjność inwestycją gminy, zanieczyszczenia z rolnictwa, spowodowane problemem z utylizacją niektórych materiałów, przewaga gospodarstw rolnych o niewielkiej powierzchni, wpływająca na ich potencjał ekonomiczny, niewystarczający poziom promocji gminy na tle regionu. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> systematyczny spadek liczby mieszkańców, w tym obserwowany odpływ młodych mieszkańców, stosunkowo niski udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (52,5), wynikający z niedostatecznej liczby miejsc opieki przedszkolnej, starzejące się społeczeństwo powodujące wzrost zapotrzebowania na usługi senioralne
--	--

<p>prowadzenie różnorodnych form wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywna promocja kultury poprzez działalność Gminnego Ośrodka Kultury w Sulikowie oraz Gminnej Biblioteki Publicznej w Sulikowie, • liczne obiekty kulturalne, w tym świetlice wiejskie wykorzystywane do organizacji zróżnicowanych form spotkań i wydarzeń, • dobrze rozwinięta oferta wydarzeń kulturowo-sportowych, stymulujących aktywność sportową i kulturalną mieszkańców, • prężnie działające podmioty tzw. III sektora, w szczególności KGW oraz kluby sportowe, • funkcjonowanie siedmiu jednostek OSP, zwiększających poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. 	<p>oraz opiekuńcze,</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak rozwiniętych form aktywizacji seniorów, w tym brak Klubu Seniora, • niewystarczająca oferta opieki zdrowotnej, w szczególności trudny dostęp do specjalistów, • występowanie barier architektonicznych, cyfrowych oraz komunikacyjnych w przestrzeni publicznej, powodujących wykluczenie osób starszych oraz osób ze szczególnymi potrzebami, • niedostateczna liczba mieszkań komunalnych i socjalnych, a także brak mieszkań wspomaganych i treningowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dalszy rozwój wielowymiarowej współpracy transgranicznej, • napływ nowych podmiotów gospodarczych oraz istniejących, stymulujących lokalną gospodarkę, • członkostwo gminy w Klastrze Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej oraz dalszy rozwój OZE, • zwiększająca się świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, OZE, transformacji energetyczne, • szersze wykorzystanie walorów historycznych, przyrodniczych i krajobrazowych do rozszerzenia funkcji rekreacyjnej i turystycznej, • dalsza współpraca gminy z LGD” Partnerstwo Izerskie” oraz gminą Hohendubrau w Niemczech, • doświadczenie pracowników samorządowych w zakresie pozyskiwania i wdrażania środków z funduszy zewnętrznych, • zwiększenie współpracy z organizacjami 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujący trend starzenia się społeczeństwa, skutkujący m.in. negatywnymi konsekwencjami dla gospodarki, • problem migracji młodych ludzi do większych miast w poszukiwaniu lepszych możliwości edukacyjnych i zawodowych może prowadzić do depopulacji i osłabienia siły roboczej w regionie, • wzrost wartości wskaźnika inflacji, rosnące ceny paliw, prądu i gazu, stanowiące zagrożenie dla stabilności gminnego budżetu, możliwości realizacji zadań własnych przez gminę oraz poziomu życia mieszkańców, • ograniczony wpływ na infrastrukturę drogową wojewódzką i powiatową – potencjalne trudności w skomunikowaniu i modernizacji dróg, • ryzyko zanieczyszczenia i degradacji środowiska na skutek prowadzonego wydobywania kopaliny ze złoża „Sulików” • występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, • pogłębiające się zmiany klimatu oraz ich skutki, w tym zwiększanie się skali zjawiska suszy i niedoborów wody,

<p>pozarządowymi,</p> <ul style="list-style-type: none">• promocja gminy w oparciu o posiadane potencjały,• budowa nowej stacji kolejowej w Studniskach Górnych, zwiększającej dostępność mieszkańców do infrastruktury kolejowej.	<ul style="list-style-type: none">• rosnąca konkurencja wśród gmin w zakresie pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych,• zagrożenia związane z kryzysami międzynarodowymi i globalnymi, które mają bezpośredni wpływ na sytuację gospodarczą kraju.
---	---

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY SULIKÓW

1. Misja i wizja

W trakcie procesu strategicznego ustalono MISJĘ oraz WIZJĘ Gminy Sulików, które stanowią fundament do określenia celów strategicznych i operacyjnych.

Misja jest kluczowym elementem strategii, który określa główne kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają Gminie i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem. Jest to ścieżka, którą należy podążać w celu osiągnięcia wizji.

Uwzględniając przyjęte założenia **misja Gminy Sulików** brzmi następująco:

Gmina Sulików rozwija się w duchu poszanowania historii, tradycji i dziedzictwa kulturowego, tworząc przyjazną przestrzeń do życia, pracy i wypoczynku. Dąży do harmonijnego łączenia rozwoju społecznego i gospodarczego z troską o środowisko naturalne oraz integrację międzypokoleniową mieszkańców.

Z kolei **wizja** to jasno określony obraz Gminy w 2035 roku, który odzwierciedla aspiracje władz oraz oczekiwania lokalnej społeczności. Wizja pełni rolę drogowskazu – wskazuje kierunek, w którym Gmina powinna zmierzać, aby poprzez konsekwentną realizację zaplanowanych działań, osiągnąć pożądane zmiany i rezultaty. WIZJA ukazuje Gminę Sulików w perspektywie strategicznej – zmienionej dzięki realizacji przyjętych działań i osiągnięciu zamierzonych celów.

Wizja Gminy Sulików brzmi następująco:

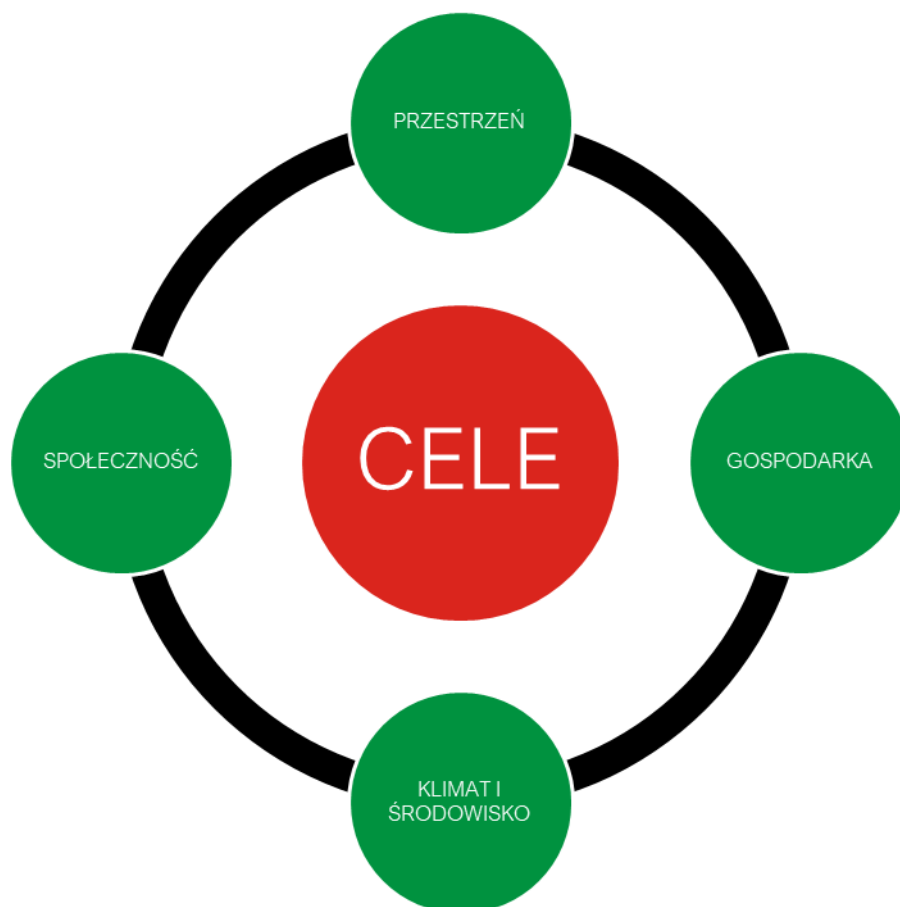
Gmina Sulików – Zielone serce pogranicza!

To nowoczesna i otwarta wspólnota, rozwijająca się w sposób zrównoważony, z poszanowaniem tradycji, dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego. Gmina stanowi przyjazne miejsce do życia dla mieszkańców, atrakcyjną przestrzeń dla inwestorów oraz inspirujący kierunek dla turystów.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Sulików, jej aspektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i klimatyczno-środowiskowych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono cztery główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu skutecznej realizacji założeń strategicznych, wyznaczono również cele szczegółowe (operacyjne), którym przypisano konkretne kierunki działań prowadzące do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Wyznaczone dla Gminy Sulików cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej, które są ze sobą powiązane i wzajemnie się przenikają. W sferze przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej podstawę działań powinno stanowić dążenie do zrównoważonego rozwoju, opartego na racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, ochronie zasobów naturalnych oraz adaptacji do zmian klimatu. Z kolei w sferze gospodarczej i społecznej szczególne znaczenie ma wzmacnianie lokalnego potencjału, rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości, integracji społecznej i poprawie jakości życia mieszkańców.

Poniżej przedstawiono cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi. Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem w osiąganiu zamierzonych rezultatów rozwoju Gminy Sulików.

PRZESTRZEŃ

Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni

- 1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń
- 1.2. Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna

KLIMAT I ŚRODOWISKO

Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu

- 2.1. Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi
- 2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych
- 2.3. Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska

GOSPODARKA

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie

- 3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
- 3.2. Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa
- 3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej

SPOŁECZNOŚĆ

Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia

- 4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców
- 4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców
- 4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny

PRZESTRZEŃ

W ramach realizacji celu strategicznego 1: „Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni”, wyznaczono dwa cele operacyjne, ukierunkowane na kompleksową poprawę jakości przestrzeni oraz infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń,
- Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna.

Zaplanowane kierunki działań w ramach powyższych celów operacyjnych stanowią odpowiedź na kluczowe wyzwania rozwojowe gminy w zakresie ładu przestrzennego, dostępności infrastruktury oraz jakości przestrzeni publicznych. Działania te obejmują m.in. opracowanie i aktualizację dokumentów planistycznych, wyznaczanie i przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych, modernizację obiektów użyteczności publicznej, rozwój systemów wodno-kanalizacyjnych i komunikacyjnych, a także poprawę dostępu do Internetu szerokopasmowego.

Realizacja wskazanych działań pozwoli na efektywne kształtowanie przestrzeni w sposób sprzyjający zrównoważonemu rozwojowi gminy, zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej oraz poprawie komfortu życia mieszkańców. Dodatkowo dzięki kompleksowej modernizacji infrastruktury technicznej i drogowej, Gmina Sulików uzyska wyższy poziom spójności terytorialnej oraz lepszą odporność na wyzwania związane z transformacją klimatyczno-energetyczną i cyfrową.

W dłuższej perspektywie wdrażanie działań w ramach wyznaczonego celu strategicznego przyczyni się do budowania silnych fundamentów rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, z zachowaniem ładu przestrzennego, wysokiej jakości środowiska życia i funkcjonalnego otoczenia infrastrukturalnego.

Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni			
Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie Planu Ogólnego odpowiadającego na wyzwania rozwojowe gminy, • regulacja polityki przestrzennej poprzez aktualizację istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), • wyznaczenie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, z uwzględnieniem realnych szacunków demograficznych oraz opłacalności ekonomicznej budowy i utrzymania niezbędnej infrastruktury technicznej, • wyznaczenie terenów aktywności gospodarczej w dokumentach planistycznych, • wyznaczenie terenów przeznaczonych pod rozwój OZE w dokumentach planistycznych, • ochrona gruntów o wysokiej przydatności rolniczej, • wspieranie działań związanych ze scalaniem i podziałem gruntów w celu ułatwienia realizacji inwestycji publicznych i poprawy ładu przestrzennego, • podniesienie poziomu funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej m.in. poprzez remonty oraz modernizację budynków i obiektów publicznych, • podnoszenie poziomu estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych poprzez utrzymywanie i nadzorowanie porządku oraz wyposażenie jej w elementy małej architektury, • dostosowanie obiektów przestrzeni publicznej do standardów technicznych, spełniających wymagania ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami 	<p>Efektywne zagospodarowanie przestrzeni, zrównoważony rozwój oraz poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>Zwiększenie funkcjonalności oraz estetyki przestrzeni publicznej.</p> <p>Ukształtowana polityka przestrzenna poszczególnych obszarów, uwzględniająca strefy inwestycyjne oraz osiedleńcze.</p> <p>Przystosowanie przestrzeni i obiektów w zakresie dostępności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • postępy prac nad Planem Ogólnym (forma opisowa) • liczba zaktualizowanych MPZP (szt.) • powierzchnia terenów wyznaczonych pod zabudowę mieszkaniową (ha) • powierzchnia terenów wyznaczonych pod aktywność gospodarczą (ha) • powierzchnia terenów wyznaczonych pod rozwój OZE (ha) • liczba budynków i obiektów publicznych poddanych remontowi (szt.) • liczba budynków i obiektów przystosowanych do wymagań w zakresie dostępności (szt.)

<p>1.2. Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja oraz rozwój gminnej infrastruktury drogowej, • modernizacja oraz rozwój gminnej infrastruktury okołodrogowej, w tym m.in. ścieżek rowerowych i pieszych, • współpraca z zarządcami dróg wszystkich kategorii w sprawach przebudowy i budowy odcinków drogowych, • poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów poprzez odpowiednie oznakowanie i doświetlenie ścieżek dla pieszych, przejść dla pieszych oraz ścieżek rowerowych, • modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury oświetlenia ulicznego, • rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny niskoemisyjny tabor autobusowy, • modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury przystankowej, • modernizacja oraz rozbudowa sieci wodociągowej, • modernizacja stacji uzdatniania wody (SUW), • modernizacja i rozbudowa systemów ciśnieniowych oraz zbiorników wyrównawczych w celu zapewnienia stabilnych dostaw wody na obszarach o zróżnicowanej rzeźbie terenu, • modernizacja oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej, • wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieobjętych siecią kanalizacyjną, • zmiana lokalizacji oraz rozbudowa punktu selektywnej zbiórki odpadów (PSZOK), • poprawa bezpieczeństwa poprzez rozbudowę monitoringu wizyjnego, • zwiększenie dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz rozwój e-usług 	<p>Poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej i okołodrogowej.</p> <p>Podniesienie poziomu bezpieczeństwa drogowego.</p> <p>Poprawa stanu technicznego i zwiększenie efektywności energetycznej infrastruktury oświetlenia ulicznego.</p> <p>Zwiększenie dostępności transportowej mieszkańców.</p> <p>Zapewnienie wysokiej jakości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.</p> <p>Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>Zwiększenie efektywności systemu gospodarowania odpadami.</p> <p>Zapewnienie dostępu mieszkańcom do wysokiej jakości sieci internetowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • długość wyremontowanych dróg gminnych (km) • długość wybudowanych dróg gminnych (km) • liczba wymienionych opraw oświetleniowych (szt.) • liczba nowych niskoemisyjnych pojazdów transportu zbiorowego (szt.) • liczba wyremontowanych przystanków autobusowych (szt.) • liczba nowo utworzonych przystanków autobusowych (szt.) • długość wyremontowanej sieci wodociągowej (km) • długość wybudowanej sieci wodociągowej (km) • długość wyremontowanej sieci kanalizacyjnej (km) • długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km) • liczba zmodernizowanych SUW (szt.) • liczba rozbudowanych PSZOK (szt.) • liczba punktów monitoringu wizyjnego (szt.)
--	--	---	---

ŚRODOWISKO I KLIMAT

W ramach realizacji celu strategicznego 2: „**Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu**”, wyznaczono trzy cele operacyjne, odpowiadające kluczowym wyzwaniom środowiskowym i klimatycznym stojącym przed Gminą Sulików:

- **Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi,**
- **Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej,**
- **Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska.**

Kierunki działań zaplanowane w ramach powyższych celów operacyjnych koncentrują się na ochronie bioróżnorodności, poprawie jakości powietrza i zasobów wodnych, zwiększaniu powierzchni terenów zielonych, rozwoju lokalnych systemów monitoringu środowiskowego oraz efektywnym gospodarowaniu odpadami. Dodatkowo istotnym komponentem jest adaptacja do zmian klimatu poprzez rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury, działania przeciwpowodziowe oraz wsparcie energetyki odnawialnej.

Równolegle, duży nacisk położono na działania edukacyjne i partycypacyjne – budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców, promowanie postaw prośrodowiskowych oraz wspieranie lokalnej energetyki prosumenckiej.

Realizacja tych działań umożliwi Gminie Sulików nie tylko poprawę jakości środowiska naturalnego, ale także podniesienie odporności na skutki zmian klimatycznych – takie jak susze, powodzie czy ekstremalne zjawiska pogodowe. W dłuższej perspektywie będzie to miało kluczowe znaczenie dla poprawy zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców, zachowania lokalnych zasobów przyrodniczych oraz zapewnienia wysokiej jakości życia z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmocnienie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
<p>2.1. Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> zachowanie właściwości ekosystemów poprzez ochronę i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej i krajobrazowej, zwiększanie powierzchni terenów zielonych poprzez wprowadzanie nowych nasadzeń roślin w celu poprawy jakości powietrza oraz mikroklimatu, ochrona lokalnej bioróżnorodności poprzez utrzymanie i wzmocnienie korytarzy ekologicznych oraz działania wspierające siedliska gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie gminy, wdrażanie systemów monitoringu środowiskowego w celu szybszego reagowania na zmiany jakości zasobów naturalnych, zrównoważona gospodarka zasobami wodnymi poprzez działania melioracyjne, retencyjne i utrzymaniowe, poprawa efektywności ochrony wód poprzez ograniczanie dopływu zanieczyszczeń oraz kontrolę gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych, wzmocnienie nadzoru i egzekwowania obowiązujących przepisów dotyczących jakości powietrza, rozbudowa systemu czujników jakości powietrza w celu bieżącego monitoringu stanu powietrza atmosferycznego, rozwój lokalnego systemu informacyjnego dotyczącego monitoringu i jakości powietrza, opracowanie nowych oraz aktualizacja istniejących 	<p>Poprawa jakości powietrza oraz estetyki przestrzeni publicznej dzięki zwiększeniu powierzchni terenów zieleni.</p> <p>Rozwój terenów biologicznie czynnych i ochrona siedlisk sprzyjających lokalnym gatunkom fauny i flory.</p> <p>Zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych wspierających funkcjonowanie lokalnych ekosystemów.</p> <p>Zrównoważone gospodarowanie środowiskiem przyrodniczym z uwzględnieniem ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych.</p> <p>Poprawa zarządzania jakością powietrza poprzez dostęp do aktualnych danych i zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie stanu środowiska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> powierzchnia nowo utworzonych terenów zieleni (ha) liczba analiz stanu środowiska przeprowadzanych rocznie (szt.) liczba kontroli w zakresie wywozu nieczystości ciekłych rocznie (szt.) liczba kontroli w zakresie wykorzystania nośników energii cieplnej (szt.) liczba zamontowanych czujników jakości powietrza (szt.) liczba nowo opracowanych dokumentów w zakresie ochrony środowiska (szt.) liczba zaktualizowanych dokumentów w zakresie ochrony środowiska (szt.)

	dokumentów strategicznych i programowych w zakresie ochrony środowiska		
<p>2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> zapobieganie powodziom i przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom, w tym m.in. poprzez regulację koryt rzek Czerwona Woda i Włosienicy we współpracy z PGW Wody Polskie, poprawa efektywności działania i potencjału służb ratowniczych poprzez doposażenie strażnic OSP, w celu zwiększenia bezpieczeństwa m.in. w zakresie reagowania na skutki, zwiększanie poziomu retencji wodnej poprzez zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych, w tym m.in. poprzez rozwój infrastruktury małej retencji, rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, w tym m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury, poprawa efektywności energetycznej budynków sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację, montaż mikroinstalacji OZE na budynkach sektora publicznego oraz wsparcie w rozwoju OZE dla sektora prywatnego, poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez wymianę wysokoemisyjnych i przestarzałych źródeł ciepła w budynkach sektora publicznego, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez wspieranie mieszkańców w procesie wymiany źródeł ogrzewania na niskoemisyjne, współpraca z operatorami systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych w celu modernizacji i rozwoju sieci elektroenergetycznej, z uwzględnieniem potrzeb lokalnych oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii, zrównoważona gospodarka energetyczna gminy, w tym m.in. poprzez utworzenie Spółdzielni Energetycznej oraz rozwój systemu magazynowania 	<p>Zwiększona odporność klimatyczna gminy poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych wobec ryzyk związanych z powodzią, suszami i innymi zjawiskami ekstremalnymi.</p> <p>Zwiększenie skuteczności lokalnych służb ratowniczych w reagowaniu na zagrożenia dla mieszkańców i środowiska.</p> <p>Poprawa jakości powietrza poprzez rozwój nowoczesnych i ekologicznych systemów ogrzewania.</p> <p>Zwiększenie efektywności energetycznej oraz stopnia samowystarczalności energetycznej gminy poprzez termomodernizację rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie regulacji koryt rzecznych (szt.) środki przekazane na doposażenie i modernizację jednostek OSP (zł) liczba wdrożonych rozwiązań z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury (szt.) liczba budynków użyteczności publicznych poddanych termomodernizacji (szt.) liczba budynków użyteczności publicznej poddanych wymianie źródła ciepła (szt.) liczba budynków użyteczności publicznej wyposażonych w mikroinstalacje OZE (szt.) liczba podjętych działań w zakresie wsparcia mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła (szt.) liczba utworzonych magazynów energii (szt.)

	<p>energii,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dalsza współpraca w ramach Zgorzeleckiego Klastra Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej na rzecz rozwoju wirtualnej elektrowni 		
<p>2.3. Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój lokalnej energetyki prosumenckiej poprzez promocję OZE i wsparcie mieszkańców w ich wdrażaniu, • budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez działania informacyjne i szkoleniowe z zakresu ochrony środowiska i efektywności energetycznej, • ochrony środowiska i zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, a w szczególności zasobami wodnymi, • rozwijanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży poprzez zajęcia i projekty edukacyjne w zakresie ochrony środowiska, • stworzenie ogólnodostępnych materiałów informacyjnych wspierających edukację ekologiczną i świadomość środowiskową, • upowszechnianie wiedzy o zasadach segregacji odpadów jako element kształtowania świadomych nawyków proekologicznych mieszkańców, wspierający doskonalenie systemu gospodarki odpadami w gminie, • zachęcanie mieszkańców do podejmowania działań ekologicznych poprzez dofinansowanie inicjatyw oddolnych służących poprawie jakości środowiska 	<p>Rozszerzenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród mieszkańców jako element lokalnej transformacji energetycznej.</p> <p>Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony środowiska.</p> <p>Rozwój świadomości ekologicznej młodego pokolenia poprzez wdrażanie treści środowiskowych w programach edukacyjnych.</p> <p>Zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie, co przyczyni się do podniesienia efektywności systemu gospodarowania odpadami oraz ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych (szt.) • liczba upowszechnionych materiałów edukacyjnych (szt.) • liczba uczniów objętych programem edukacji ekologicznej (os.) • liczba dofinansowanych inicjatyw oddolnych (szt.)

GOSPODARKA

W ramach realizacji celu strategicznego 3: „Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie”, wyznaczono trzy cele operacyjne, ukierunkowane na wzmacnianie lokalnej gospodarki, promowanie innowacyjnego rolnictwa oraz pełniejsze wykorzystanie potencjałów przestrzennych i kulturowych Gminy Sulików:

- Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości,
- Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa,
- Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej.

Działania podejmowane w ramach powyższych celów operacyjnych skoncentrowane są na tworzeniu atrakcyjnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw, wspieraniu lokalnych inicjatyw gospodarczych i zwiększaniu kompetencji mieszkańców. Szczególną uwagę poświęcono również unowocześnieniu rolnictwa, rozwoju gospodarstw ekologicznych oraz wzmacnianiu świadomości środowiskowej rolników. Integralnym elementem strategii jest także rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej opartej na lokalnym dziedzictwie, infrastrukturze sportowej i potencjale wiosek tematycznych.

Realizacja zaplanowanych działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy, podniesienie jakości życia mieszkańców, rozwój rynku pracy oraz wzmocnienie tożsamości lokalnej. W dłuższej perspektywie przełoży się to na zwiększenie dochodów gminy, zahamowanie odpływu ludności oraz wzrost konkurencyjności Gminy Sulików jako miejsca do życia, pracy i wypoczynku.

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie			
Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój oferty gospodarczej zachęcającej do powstania nowych przedsiębiorstw i inwestycji, • tworzenie instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców, w tym zachęt do podejmowania działalności gospodarczej (m.in. ulgi podatkowe), • uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną w celu zwiększenia ich atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów, • promocja terenów inwestycyjnych poprzez przygotowanie i udostępnienie ich oferty na stronie internetowej gminy, • organizowanie spotkań informacyjnych i doradczych wspierających mieszkańców w podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, • zapewnienie doradztwa i szkoleń dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania funduszy zewnętrznych, cyfryzacji, oraz innowacyjnych rozwiązań w prowadzeniu działalności, • promocja lokalnych produktów i usług oraz wsparcie krótkich łańcuchów dostaw, w tym poprzez wydarzenia lokalne, targi i inicjatywy promujące przedsiębiorców z terenu gminy, • wdrażanie zróżnicowanych instrumentów służących podnoszeniu kwalifikacji, nabywania kompetencji oraz zdobywania doświadczenia zawodowego przez mieszkańców, • wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy, • rozwijanie kompetencji przedsiębiorczych młodego pokolenia poprzez działania edukacyjne w szkołach 	<p>Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.</p> <p>Wzrost gospodarczy wynikający ze zwiększającej się liczby funkcjonujących przedsiębiorstw.</p> <p>Aktywizacja i zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców.</p> <p>Wzmocnienie pozycji lokalnych firm i rolników poprzez promocję lokalnych produktów i skracanie łańcuchów dostaw.</p> <p>Podniesienie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców.</p> <p>Zmniejszenie poziomu bezrobocia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gospodarczych korzystających z systemu ulg i zachęt do prowadzenia działalności gospodarczej (szt.) • powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych (ha) • liczba nowych podmiotów gospodarczych (szt.) • liczba przeprowadzonych akcji podnoszących kwalifikacje zawodowe mieszkańców (szt.) • liczba przeprowadzonych spotkań w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych dla przedsiębiorców (szt.) • poziom bezrobocia (%) • liczba przeprowadzonych zajęć z podstaw przedsiębiorczości dla dzieci i młodzieży (szt.)

<p>3.2. Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> wspieranie innowacji w rolnictwie, tym wsparcie w modernizacji i restrukturyzacji małych gospodarstw rolnych wspieranie dla rolników indywidualnych w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, wspieranie i rozwój pszczelarstwa oraz zwiększanie obszarów roślin miododajnych, wspieranie organizacyjne dla mieszkańców chcących założyć gospodarstwo ekologiczne, realizacja szkoleń w zakresie zmian klimatycznych dla rolników, w szczególności związanych z przeciwdziałaniem skutkom suszy, realizacja programów w zakresie odbioru odpadów powstałych w rolnictwie, w tym folii, opakowań po nawozach czy środkach ochronnych roślin 	<p>Zrównoważony rozwój rolnictwa oraz wprowadzanie na rynek wysokiej jakości produktów.</p> <p>Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej lokalnego rolnictwa.</p> <p>Produkcja wysokiej jakości żywności oraz ograniczenie strat w produkcji rolnej.</p> <p>Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska ze źródeł rolniczych dzięki nowoczesnemu rolnictwu, uprawom ekologicznym.</p> <p>Wzrost świadomości rolników w zakresie istoty ochrony zasobów przyrodniczych, w tym retencji wodnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych spotkań w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych dla rolników (szt.) liczba gospodarstw ekologicznych (szt.) liczba przeprowadzonych spotkań w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych w rolnictwie (szt.) ilość zebranych odpadów powstałych z działalności rolniczej (Mg)
<p>3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> zachowanie, modernizacja oraz zwiększenie rozpoznawalności zabytkowych obiektów i przestrzeni, stwarzanie warunków do rozwoju turystyki i rekreacji aktywnej poprzez tworzenie szlaków pieszych i tras rowerowych, odpowiednie oznakowanie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym m.in. szlaków pieszych, tras rowerowych oraz obiektów zabytkowych, modernizacja elementów infrastruktury sportowej, w tym m.in. przebudowa boisk w Sulikowie oraz Studniskach Dolnych, wzmacnianie wykorzystania istniejących obiektów kulturalnych i sportowych w rozwoju turystyki i oferty rekreacyjnej gminy, wykorzystanie potencjału istniejących wiosek tematycznych oraz rozwój koncepcyjny nowych inicjatyw opartych na tożsamości i aktywności lokalnej, współpraca z NGO w celu zwiększenia możliwości 	<p>Rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej na terenie gminy.</p> <p>Zapewnienie mieszkańcom i turystom odpowiedniej jakości oferty rekreacyjnej oraz zróżnicowanych form spędzania wolnego czasu.</p> <p>Zachowanie lokalnych obiektów zabytkowych w dobrym stanie technicznym,</p> <p>Zwiększenie zainteresowania gminą przekładające się na napływ nowych mieszkańców i turystów,</p> <p>Wzrost rozpoznawalności gminy w regionie jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i rekreacyjnie,</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zmodernizowanych obiektów zabytkowych (szt.) długość utworzonych tras rowerowych (km) długość utworzonych szlaków pieszych (km) liczba wprowadzonych oznakowani turystycznych (szt.) liczba zmodernizowanych elementów infrastruktury sportowej liczba nowo powstałych wiosek tematycznych liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych gminy (szt.) liczba zorganizowanych wydarzeń promujących

	<p>promocyjnych oraz poszerzenia oferty kulturalnej i sportowej,</p> <ul style="list-style-type: none">• zwiększenie rozpoznawalności i kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy, w tym poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz mediów społecznościowych,• wzmacnianie rozpoznawalności gminy w skali lokalnej i regionalnej poprzez organizację wydarzeń kulturalnych o charakterze promocyjnym		gminę (szt.)
--	--	--	--------------

SPOŁECZNOŚĆ

W ramach realizacji celu strategicznego 4: „Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia”, wyznaczono trzy cele operacyjne, które koncentrują się na kluczowych aspektach związanych z poprawą jakości życia lokalnej społeczności:

- Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców,
- Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców,
- Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny.

Działania zaplanowane w ramach tych celów operacyjnych odpowiadają na najważniejsze wyzwania społeczne stojące przed Gminą Sulików. Obejmują one rozwój oferty edukacyjnej i opiekuńczej (w tym zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 i opieki przedszkolnej), modernizację infrastruktury oświatowej, organizację zajęć pozalekcyjnych i wsparcia psychologicznego, rozwój kompetencji nauczycieli oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

W obszarze usług społecznych i zdrowotnych zaplanowano m.in. rozwój systemu wsparcia dla osób potrzebujących (w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami i rodzin w kryzysie), rozbudowę zasobu mieszkań komunalnych i socjalnych, rozwój usług zdrowotnych i profilaktycznych oraz integrację systemu opieki nad osobami zależnymi.

Trzeci obszar operacyjny obejmuje wzmacnianie tożsamości lokalnej, integrację społeczną, rozwój oferty kulturalno-rekreacyjnej, aktywizację seniorów i organizacji pozarządowych oraz rozwój współpracy lokalnej, regionalnej i transgranicznej.

Realizacja powyższych działań przyczyni się do budowania silnej, zintegrowanej i aktywnej społeczności lokalnej, która będzie współtworzyć rozwój gminy. Zapewni również szeroki dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, społecznych i zdrowotnych, wspierających rozwój społeczny i podnoszących komfort życia mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych. Dzięki temu Gmina Sulików stanie się miejscem bardziej przyjaznym do życia, otwartym na potrzeby ludzi, równocześnie wzmacniając swój kapitał społeczny i demograficzny.

Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
<p>4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększanie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 z uwzględnieniem aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania, • zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej, • doposażenie obiektów szkolnych i przedszkolnych, w tym w zakresie bazy dydaktycznej oraz sportowej, • tworzenie bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni szkolnej poprzez działania profilaktyczne, edukacyjne oraz zapewnienie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży, • organizacja zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania i pasje dzieci i młodzieży, w tym zajęć sportowych, artystycznych, naukowych i innych wspierających ich wszechstronny rozwój, • wprowadzanie zajęć z technologii cyfrowych, takich jak programowanie, robotyka, grafika komputerowa, • dalsze wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce, w tym poprzez indywidualizację nauczania i dodatkowe wyrównawcze, • programy wspierające uczniów szczególnie uzdolnionych, w tym koła zainteresowań, olimpiady, • edukacja ekologiczna i obywatelska – wprowadzenie programów uczących dzieci odpowiedzialności społecznej i środowiskowej, • doskonalenie kadry wychowawczej i oświatowej poprzez kursy i szkolenia dla nauczycieli 	<p>Zwiększenie dostępności opieki żłobkowej jako element polityki prorodzinnej i aktywizacji zawodowej mieszkańców.</p> <p>Zwiększanie jakości infrastruktury edukacyjnej i sportowej jako czynnik wspierający wysoki poziom nauczania oraz rozwój aktywności fizycznej dzieci i młodzieży.</p> <p>Zróżnicowana oferta zajęć pozalekcyjnych jako element wsparcia rozwoju dzieci i młodzieży.</p> <p>Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z trudnościami w nauce oraz wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej.</p> <p>Wzmacnianie kompetencji zawodowych nauczycieli i pedagogów poprzez szkolenia oraz dostęp do nowoczesnych metod i narzędzi dydaktycznych.</p> <p>Zwiększenie zaangażowania dzieci i młodzieży w działania na rzecz środowiska i wspólnoty lokalnej dzięki programom edukacyjnym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poziom upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 (%) • poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej (%) • liczba doposażonych placówek szkolnych (szt.) • liczba doposażonych placówek przedszkolnych (szt.) • liczba dodatkowych zajęć pozalekcyjnych (szt.) • liczba realizowanych programów wsparcia (szt.) • liczba uczniów otrzymujących dodatkowe wsparcie (os.) • liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń dla nauczycieli (szt.)

<p style="text-align: center;">4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie działalności Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) raz lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej, • podnoszenie kwalifikacji pracowników społecznych – szkolenia dla osób pracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami (w tym seniorami, osobami z niepełnosprawnościami, rodzinami w kryzysie), • rozwój usług opiekuńczych, asystenckich i rehabilitacyjnych, w tym dostosowanie ich do potrzeb odbiorców, • zwiększenie oferty opiekuńczej, włączającej oraz aktywizującej dla osób z niepełnosprawnością, • Rozwój mieszkalnictwa komunalnego oraz socjalnego, w tym dostosowanie mieszkań do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • tworzenie systemu poradnictwa obywatelskiego i prawnego, w tym pomoc w sprawach mieszkaniowych, rodzinnych, administracyjnych, zwłaszcza dla osób w kryzysie, • wspieranie działań zmierzających do rozwoju i poprawy dostępności do usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym, • rozwój usługi typu „taksówka dla seniora”, • działania na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, • rozwój wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej • dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych, • rozwój programów zdrowotnych i profilaktycznych, • rozwój edukacji prozdrowotnej wśród mieszkańców, zwiększającej ich wiedzę i świadomość w zakresie zdrowia, • zwiększenie wsparcia w zakresie pomocy psychologicznej i logopedycznej, • prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych z 	<p style="text-align: center;">Rozwój działalności instytucji pomocy społecznej, odpowiadających potrzebom i problemom społecznym mieszkańców.</p> <p style="text-align: center;">Zapewnienie kompleksowych usług społecznych osobom potrzebującym wsparcia w codziennym życiu.</p> <p style="text-align: center;">Usamodzielnienie lub poprawa funkcjonowania osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej.</p> <p style="text-align: center;">Rozwój oferty usług skierowanych do seniorów i dostosowanych do ich potrzeb.</p> <p style="text-align: center;">Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.</p> <p style="text-align: center;">Zintegrowanie społeczeństwa oraz zachęcenie do wzajemnego wspierania się mieszkańców.</p> <p style="text-align: center;">Zwiększenie dostępności mieszkańców do kompleksowej opieki medycznej.</p> <p style="text-align: center;">Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie zdrowia, kondycji fizycznej, walki z uzależnieniami i koniecznością profilaktyki zdrowotnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeszkolonych pracowników społecznych (os.) • liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (os.) • liczba nowo wprowadzonych usług społecznych (szt.) • liczba mieszkań komunalnych na terenie gminy (szt.) • liczba mieszkań socjalnych na terenie gminy (szt.) • liczba inicjatyw przeciwdziałających marginalizacji społecznej (szt.) • liczba działań podjętych na rzecz rozwoju wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej (szt.) • liczba zrealizowanych programów profilaktyczno-zdrowotnych (szt.) • liczba kampanii edukacyjnych w zakresie dbałości o zdrowie (szt.) • liczba osób korzystających z konsultacji psychologicznych/ terapeutycznych (os.) • liczba osób, które
---	---	---	--

	<p>zakresu uzależnień,</p> <ul style="list-style-type: none"> zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób zmagających się z uzależnieniami oraz osób współuzależnionych 		<p>skorzystały z poradnictwa obywatelskiego lub prawnego (os.)</p>
<p>4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny</p>	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie całorocznej oferty zajęć sportowych i kulturalnych dla różnych grup społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi i sołectwami, organizacja zajęć i wydarzeń integrujących mieszkańców oraz wspierających poczucie tożsamości lokalnej, w tym m.in. festynów, jarmarków, pobudzenie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania tradycji, zwiększenie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju i promocji gminy, dążenie do integracji społecznej, w tym integracji międzypokoleniowej mieszkańców oraz zapobieganie marginalizacji osób starszych i osób niepełnosprawnościami, aktywizacja seniorów, w tym m.in. poprzez utworzenie Klubu Seniora, wspieranie i tworzenie miejsc integracji społecznej, umożliwiającej mieszkańcom wspólne spędzanie wolnego czasu w przestrzeni publicznej, wsparcie i aktywizacja świetlic wiejskich, m.in. poprzez ich wyposażenie oraz zapewnienie zróżnicowanej oferty zajęć, dalsze wspieranie i zaangażowanie w rozwój gminy organizacji pozarządowych, pogłębianie partnerstwa w ramach LGD „Partnerstwo Izerskie” oraz współpracy transgranicznej z sąsiednimi regionami 	<p>Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwój lokalny i życie gminy.</p> <p>Zwiększenie poziomu integracji wśród mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.</p> <p>Zwiększenie poczucia tożsamości lokalnej mieszkańców i przywiązania do terenu gminy.</p> <p>Rozwój zróżnicowanej oferty kulturalnej i sportowej, odpowiadającej potrzebom wszystkich mieszkańców.</p> <p>Zwiększenie znaczenia i skali działalności funkcjonujących na terenie gminy organizacji pozarządowych.</p> <p>Rozwój oferty kulturalnej w oparciu o potencjały lokalne, regionalne i transgraniczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych (szt.) liczba miejsc integracji społecznej (szt.) liczba przedsięwzięć podjętych na rzecz aktywizacji seniorów (szt.) objętość realizujących ofertę kulturalną na terenie gminy (szt.) liczba świetlic wiejskich poddanych wyposażeniu (szt.) liczba funkcjonujących na terenie gminy organizacji pozarządowych (szt.)

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Sulików oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Gmina Sulików to gmina wiejska położona w powiecie zgorzeleckim, w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Gmina zlokalizowana jest na obszarze Pogórza Izerskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Czechami i w niewielkiej odległości od granicy z Niemcami. Jednocześnie graniczy z od zachodu i północy z gminą Zgorzelec, od północnego wschodu z gminą Siekierzyn, od wschodu z gminą Platerówka oraz od południowego zachodu z gminą Zawidów.

Gmina Sulików odznacza się typowo rolniczym charakterem. Jej całkowita powierzchnia wynosi 95,22 km², z czego około 71% stanowią grunty rolne. Znaczący udział mają również lasy i zadrzewienia, zajmujące około 13% całkowitej powierzchni. Kopaliny występują na około 6% obszaru, natomiast drogi obejmują około 3%. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują około 1% powierzchni, a tereny rolne zabudowane około 2,5%.

W granicach administracyjnych Gminy znajdują się 22 miejscowości podzielone na 16 sołectw. Siedzibą Gminy i jednocześnie głównym ośrodkiem lokalnym jest miejscowość Sulików, w której koncentrują się funkcje administracyjne, oświatowe, usługowe. Miejscowość ta posiada historycznie korzenie miejskie, o czym świadczy charakterystyczny układ z rynkiem jako centralnym punktem miejscowości.

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną Gminy tworzą historycznie ukształtowane układy zabudowy ruralistycznej z centralnie zlokalizowaną wsią Sulików posiadającą cechy osiedla miejskiego. Sieć osadnicza Gminy Sulików ma charakter rozdrobniony i rozproszony – większość wsi to małe jednostki osadnicze, w których dominuje zabudowa jednorodzinna.

Gmina charakteryzuje się względnie dobrą dostępnością transportową. Jej sieć drogowa obejmuje połączenia o znaczeniu zarówno regionalnym, jak i lokalnym. Kluczowy element układu komunikacyjnego stanowią drogi wojewódzkie nr 355 i nr 357, które zapewniają sprawne powiązania z ośrodkiem powiatowym – Zgorzelcem. Uzupełnieniem sieci drogowej są przebiegające przez teren jednostki powiatowe oraz gminne.

Przez teren Gminy Sulików przebiegają następujące linie kolejowe:

- nr 274 relacji Wrocław Świebodzki - Zgorzelec;
- 290 relacji Mikułowa - Granica Państwa (Krzewina Zgorzelecka);
- nr 344 relacji Wilka - Zawidów;
- nr 779 relacji Studniska - Las;
- nr 780 relacji Wilka 2 - Wilka 1.

Obecnie mieszkańcy mogą korzystać ze stacji kolejowej w Mikułowej, która umożliwia podróże m.in. do Jeleniej Góry, Świeradowa-Zdroju, Zgorzelca oraz niemieckiego Görlitz. W trakcie realizacji znajduje się również budowa nowej stacji kolejowej w Studniskach Górnych.

Warto także dodać, że w Sulikowie funkcjonuje także towarowa stacja kolejowa.

Podstawowym dokumentem wyznaczającym kierunki polityki przestrzennej Gminy Sulików pozostaje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulików. Aktualnie obowiązujące Studium zostało przyjęte Uchwałą Nr XLVI/368/22 Rady Gminy Sulików z dnia 29.12.2022 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulików.

Należy jednak zaznaczyć, że w wyniku reformy planowania przestrzennego, Gmina Sulików zobowiązana jest do opracowania Planu Ogólnego, który odróżnieniu od studium – będzie aktem prawa miejscowego i stanie się podstawowym narzędziem kształtowania ładu przestrzennego w gminie. W dniu 26 marca 2024 roku Rada Gminy Sulików podjęła uchwałę nr LXII/498/2024 w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego.

Aktami prawa miejscowego w zakresie planowania przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy Sulików obowiązuje 28 planów zagospodarowania przestrzennego, z czego 11 z nich zostały uchwalone przed 2003 rokiem. Obejmują one swoim zasięgiem 100% powierzchni całej Gminy. Sytuacja ta świadczy o konsekwentnie i odpowiedzialnie prowadzonej polityce przestrzennej, zapewniającej ład przestrzenny oraz przewidywalne warunki dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Analiza struktury pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w poprzednich latach wskazuje na dominację budownictwa mieszkaniowego – w większości lat stanowiło ono ponad 80% wszystkich decyzji. Do dalszego rozwoju zabudowy mieszkaniowej predysponowane są tereny położone w południowo zachodniej części Sulikowa, a także tereny w obrębie miejscowości Studniska Dolne, Studniska Górne, Wrociszów Dolny, Skrzydlice, a także Stary Zawidów. Znajduje to silne uzasadnienie w analizie dotychczasowych uwarunkowań przestrzennych, społecznych i inwestycyjnych Gminy Sulików.

Z punktu widzenia długofalowej strategii rozwoju Gminy Sulików uzupełnianie istniejących struktur urbanistycznych i intensyfikacja zabudowy w otoczeniu ośrodka lokalnego, jakim jest miejscowość Sulików wpisują się w cele kształtowania zwartej, funkcjonalnej i efektywnej struktury osadniczej. Pozwala to także na ograniczenie negatywnych skutków rozlewania się zabudowy, przyczyniając się do ochrony ładu przestrzennego i środowiska przyrodniczego.

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody, na terenie Gminy Sulików nie występują żadne formy ochrony przyrody. Obszar jednostki odznacza się silnym przekształceniem szaty roślinnej, niewielkim zróżnicowaniu siedlisk oraz niskim stopniu zalesienia, przy czym największy poziom lesistości obserwowany jest w obrębie Miedziana (38%), obrębie Wrociszów Górny (31%) oraz obrębie Studniska Dolne (22%). Większym obszarem leśnym jest tzw. Miedziański Las, zlokalizowany w południowej części jednostki. Mniejsze obszary leśne zlokalizowane są między granicami Gminy a Studniskami Górnymi i Dolnymi – tzw. Leśne Stawiska, w okolicach Mikułowej, Wrociszowa Górnego, w okolicach Zawidowa, a także między Bierną, Miedzianą a Platerówką. Na pozostałym obszarze, w obrębie terenów rolniczych występują śródpolne zadrzewienia i niewielkie lasy oraz zadrzewienia nadrzeczne.

Przez teren Gminy przebiega międzynarodowy korytarz ekologiczny Sudety – Bory Dolnośląski, zachodni (GKZ-5A). Korytarze ekologiczne choć nie są formami ochrony przyrody, to pełnią one ważną funkcję jako obszary umożliwiające przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami.

Jednocześnie Gmina z uwagi na swoje uwarunkowania, w tym dzięki swoim walorom krajoznawczym, antropogenicznym oraz licznym zabytkom dziedzictwa kulturowego, stwarza dogodne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji. Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 585 obiektów, natomiast do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, wpisanych zostało 35 obiektów.

Czynnikiem wpływającym na jej rozwój są również szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy, w tym m.in.:

- Zielony szlak Izerski (szlak pieszy),
- Szlak pieszy niebieski Zawidów – Lubań,
- Szlak pieszy Zawidów – Miedziana – Grabiszycy.

Przez teren Gminy przebiegają również następujące szlaki rowerowe:

- trasa rowerowa „Witka – Smeda”,
- szlak ER-7 „Pogórza Łużyckiego”.

Szczególnie istotnym elementem lokalnej oferty turystyczno-kulturowej są funkcjonujące na jej terenie wioski tematyczne w Małej Wsi Górnej oraz Mikułowej.

Gmina Sulików położona jest w obszarze dorzecza Odry, w zasięgu zlewni Nysy Łużyckiej. Największymi ciekami wodnymi na terenie gminy są dwa dopływy Nysy Łużyckiej: rzeka Witka i rzeka Czerwona Woda. Pozostałe cieki wodne w Gminie mają niewielką długość i prowadzą małe ilości wód, stanowiąc uzupełnienie sieci hydrograficznej.

W obrębie Gminy Sulików występują także niewielkie zbiorniki wodne, stanowiące są to zalane dna wyrobisk poeksploatacyjnych lub sztucznie utworzone stawy hodowlane.

Gmina położona jest w obrębie 5 JCWP rzecznych:

- Witka od granicy państwa do ujścia,
- Grabiszówka,
- Czerwona Woda,
- Jędrzychowicki Potok,
- Nysa Łużycka od Pliessnitz do Żareckiego Potoku.

Ponadto Gmina położona jest w obrębie 2 JCWPd:

- JCWPd nr 92,
- JCWPd nr 105.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy należy uwzględnić występujące na obszarze Gminy obszary zagrożenia powodzią, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które mają wpływ na możliwości zagospodarowania przestrzennego, lokalizację inwestycji oraz

konieczność uwzględnienia ograniczeń wynikających z przepisów prawa wodnego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Gmina Sulików (na podstawie map zagrożenia powodziowego udostępnionych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie):

- częściowo na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. a) Prawa wodnego, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%);
- częściowo na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. b) Prawa wodnego, tj. obszarem, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%);
- częściowo na obszarach, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat);
- częściowo na obszarach obejmującymi tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia wału przeciwpowodziowego;
- częściowo na obszarach obejmującymi tereny narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzącej.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określone mu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudnienia zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Na terenie Gminy Sulików obowiązują zapisy zawarte w następujących dokumentach:

- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.
- Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry.

Przeciwdziałanie skutkom suszy, zgodnie z art. 183 oraz 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy, który uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy. Plan przeciwdziałania skutkom suszy zawiera analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji, jak również katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Według analizy przeprowadzonej na potrzeby Planu przeciwdziałania skutkom suszy Gmina Sulików położona jest:

- w całości na terenie ekstremalnie zagrożonym suszą atmosferyczną;
- w większości na terenie słabo zagrożonym suszą rolniczą, jedynie lokalnie na terenach umiarkowanie i silnie zagrożonym;
- w całości na terenie silnie zagrożonym suszą hydrologiczną;
- w większości na terenie silnie zagrożonym suszą hydrogeologiczną, jedynie lokalnie na terenie ekstremalnie zagrożonym.

W łącznym zestawieniu Gmina Sulików klasyfikuje się w całości jako obszar silnie zagrożony suszą.

Gmina Sulików posiada zasoby surowców naturalnych, a na jej terenie zlokalizowane są 4 złoża kopalin: złożo „Góra Borowa”, złożo „Radomierzyce”, złożo „Radzimów”, złożo „Sulików”.

Obecnie jedynym zagospodarowanym złożem jest złożo „Sulików”, dla którego Marszałek Województwa Dolnośląskiego decyzją nr 16/2014 wyznaczył teren górniczy „Sulików I” i obszar górniczy „Sulików II” i wydał koncesję nr 5/99 (ważną do dnia 28 stycznia 2049 roku).

Podstawową sieć dystrybucyjną elektroenergetyczną na terenie gminy stanowią sieci o napięciu 110 kV, SN 20 kV oraz sieci NN 0,4 kV i stacje transformatorowo-rozdzielcze 20 kV/ 0,4 kV, zlokalizowane w miejscach połączeń sieci średniego i niskiego napięcia.

Na terenie Gminy Sulików, w miejscowości Mikułowa, zlokalizowana jest rozdzielnia elektroenergetyczna. Przez obszar Gminy przebiegają również linie elektroenergetyczne przesyłowe, w tym transgraniczne oraz blokowe, o napięciu 400 kV i 220 kV, stanowiące istotny element krajowego systemu przesyłowego energii elektrycznej.

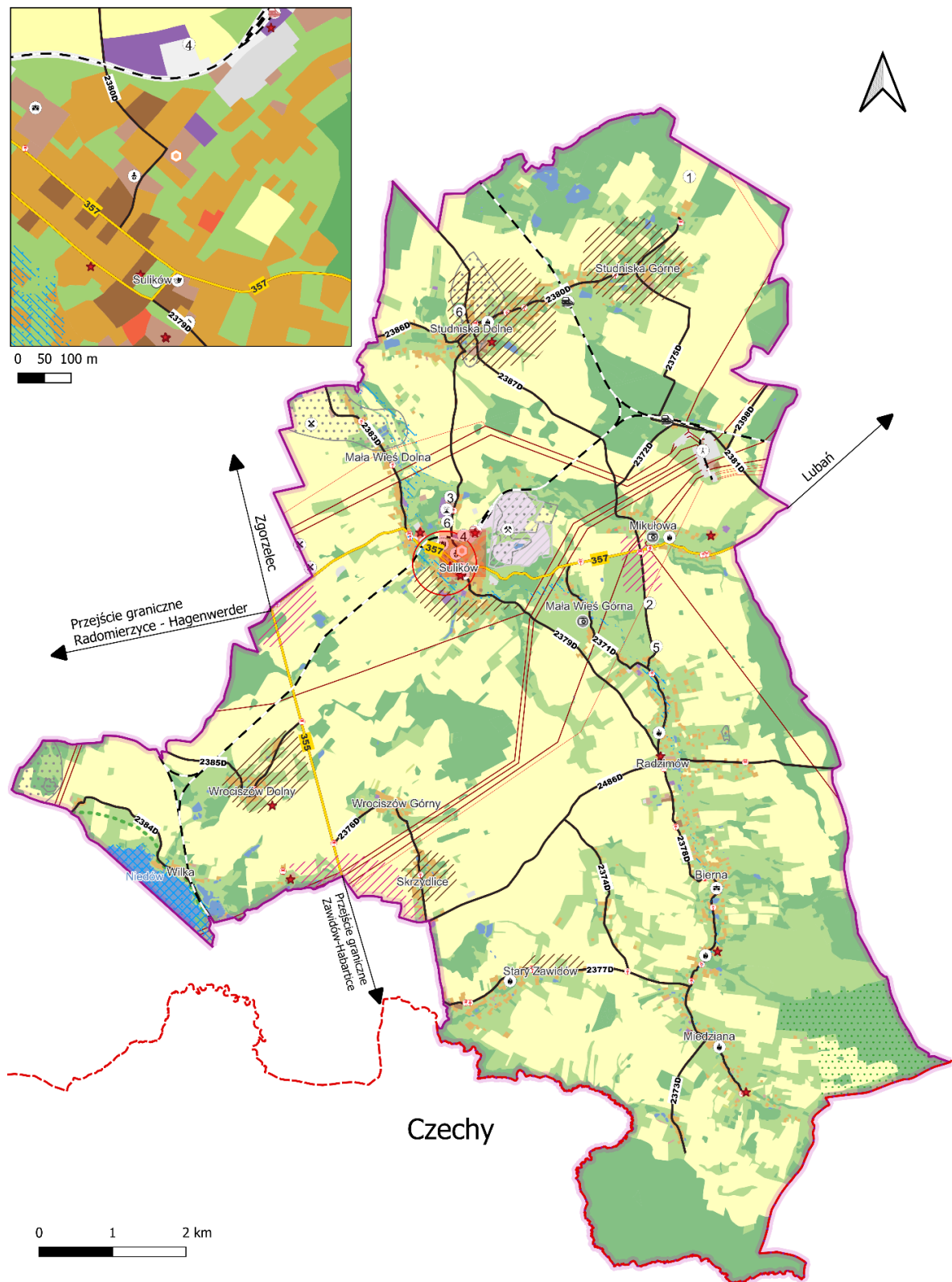
Obecnie na terenie jednostki zlokalizowane są następujące obiekty elektroenergetycznej sieci przesyłowej:

- dla których obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 70 metrów (po 35 metrów od osi linii w obu kierunkach) dla linii 220 kV, oraz 90 metrów (po 45 metrów od osi linii w obu kierunkach) dla linii 400 kV:
 - fragment elektroenergetycznej linii jednotorowej o napięciu 400 kV relacji Mikułowa – blok 10,
 - fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – blok 9 i 8,
 - fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – blok 7 i 6,
 - fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – blok 5 i 4,
 - fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – blok 3 i 2;
- dla których obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 80 metrów (po 40 metrów od osi linii w obu kierunkach): fragmenty dwóch elektroenergetycznych linii o napięciu 400 kV relacji Mikułowa – Hagenwerder;
- dla której obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 100 metrów (po 50 metrów od osi linii w obu kierunkach): fragment elektroenergetycznej linii o napięciu 400 kV relacji Mikułowa – Czarna;
- dla której obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 70 metrów (po 35 metrów od osi linii w obu kierunkach): fragment elektroenergetycznej linii o napięciu 2x220 kV relacji Mikułowa – Świebodzice;
- dla której obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 50 metrów (po 25 metrów od

osi linii w obu kierunkach): fragment elektroenergetycznej linii o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – Leśniów;

- dla której obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 50 metrów (po 25 metrów od osi linii w obu kierunkach): fragment elektroenergetycznej linii o napięciu 220 kV relacji Mikułowa – Cieplice;
- dla której obowiązuje pas technologiczny, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 70 metrów (po 35 metrów od osi linii w obu kierunkach): fragment elektroenergetycznej linii o napięciu 2x220 kV relacji Mikułowa – Polkowice.

Gmina odznacza się względnie korzystnymi uwarunkowaniami do rozwoju OZE. Obecnie na jej terenie funkcjonują 3 turbiny wiatrowe zlokalizowane w obrębie Mała Wieś Dolna, które utworzone zostały w ramach Parku Wiatrowego Koźmin.

Ryc. 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Sulików

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Struktura sieci osadniczej

- zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna
- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
- zabudowa przemysłowo-składowa
- zabudowa handlowo-usługowa
- pozostała zabudowa
- place i tereny komunikacyjne
- tereny obsługi technicznej
- tereny wyrobisk i zwałowisk
- grunty orne
- łąki i tereny trawiaste
- sady, plantacje i ogródki działkowe
- lasy i zadrzewienia
- wody powierzchniowe
- obszar górniczy
- granice Gminy Sulików
- ośrodek lokalny
- wioska tematyczna
- złoża

Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

- Urząd Gminy Sulików
- Gminny Ośrodek Kultury
- rozdzielnia elektroenergetyczna
- historyczny układ urbanistyczny
- lokalizacja zabytków wpisanych do rejestru zabytków
- park wiatrowy
- oczyszczalnia
- przedszkole
- kopalnia
- szkoła
- OSP

Główne korytarze i elementy sieci transportowych

- wojewódzkie
- powiatowe
- linia kolejowa
- przystanek kolejowy
- stacja towarowa
- przystanek autobusowy
- linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia
- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia

System powiązań przyrodniczych

- korytarz ekologiczny

Zagrożenie powodziowe

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat

Ustalenia i rekomendacje

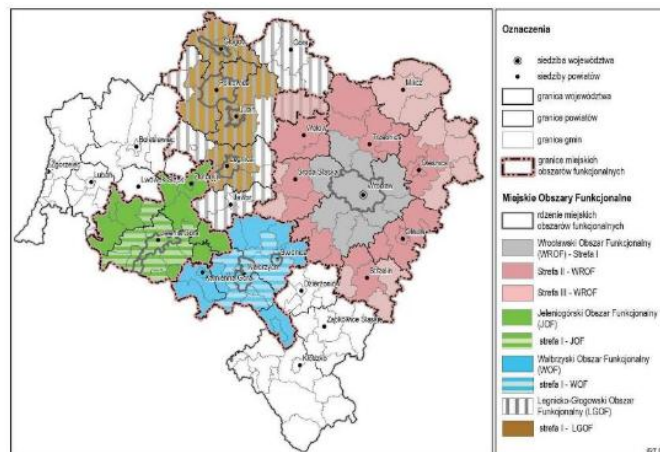
- ① budowa instalacji fotowoltaicznej w ramach wirtualnej elektrowni
 - ② budowa magazynu energii
 - ③ przeniesienie PSZOK
 - ④ rozwój OZE
 - ⑤ modernizacja SUW
 - ⑥ przebudowa boiska
- tereny predysponowane do rozwoju zabudowy mieszkaniowej
 - tereny predysponowane do rozwoju przemysłu
 - rozbudowa tras rowerowych

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami i uwarunkowaniami występującymi w poszczególnych miejscowościach.

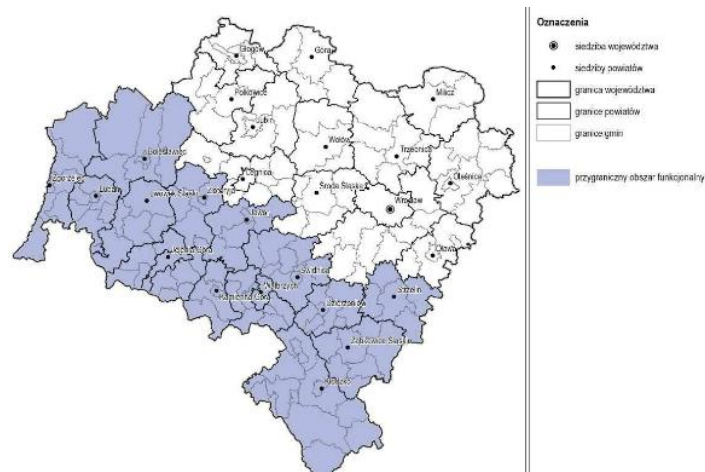
Kształtowanie polityki przestrzennej w Gminie opiera się jednocześnie na uwarunkowaniach lokalnych oraz na rekomendacjach zawartych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD), przyjętego na mocy uchwały nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 roku. Zgodnie z jego zapisami, Gmina Sulików została zaliczona do:

- Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego,
- Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego (strefa góraska),
- gmin w granicach których zlokalizowane są obszary ograniczonego użytkowania,
- gmin, w których zlokalizowane są udokumentowane niezagospodarowane złoża kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym i regionalnym oraz obszary ochrony Zbiorników Wód Podziemnych.

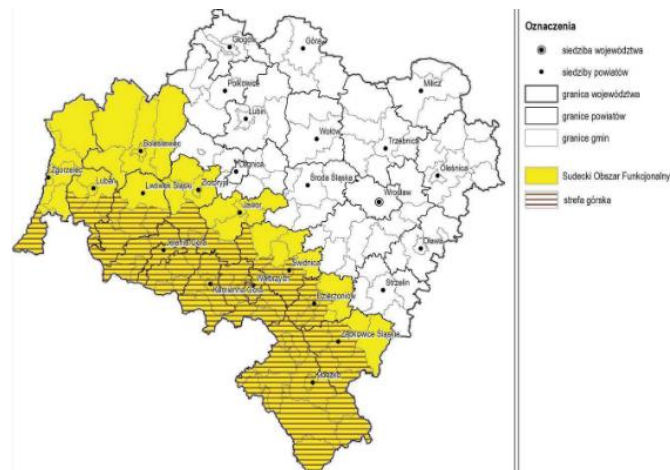
Ryc. 3. Podział województwa dolnośląskiego na obszary funkcjonalne

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

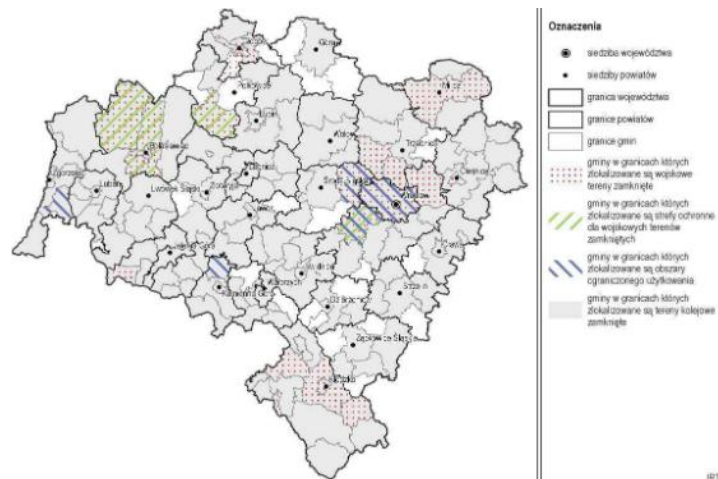

Ryc. 4. Zasięg przygranicznego obszaru funkcjonalnego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Ryc. 5. Zasięg Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego i strefy górskiej
Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Ryc. 6. Tereny zamknięte i obszary ograniczonego użytkowania w województwie dolnośląskim
Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

W poniższej tabeli przedstawiono cele oraz kierunki działań z zakresu rozwoju polityki przestrzennej zawarte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Tab. 8. Cele oraz kierunki polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego

Cele	Kierunki
Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowania hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy	Wzmocnienie potencjału ośrodka wojewódzkiego i ośrodków regionalnych poprzez integrację z ich obszarami funkcjonalnymi
	Zapobieganie peryferyzacji ośrodków i obszarów zagrożonych marginalizacją
	Zwiększenie konkurencyjności inwestycyjnej województwa poprzez wyznaczenie obszarów optymalnej lokalizacji nowych inwestycji
	Zwiększenie dostępności przestrzeni i usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami
Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiskowa przyrodniczego, kulturowego i krajobrazowego	Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich
	Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska

Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka	Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu
	Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów
	Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej
	Zmniejszenie uciążliwości przewozu towarów masowych
	Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy
	Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców
Dobra dostępność transportowa i sprawne systemy infrastruktury transportowej	Zwiększenie dostępności zewnętrznej w ramach sieci TEN-T
	Integracja działań w ramach głównych korytarzy drogowych o kluczowym i strategicznym znaczeniu z punktu widzenia rozwoju województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Dla każdego z wymienionych celów, plan określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej. Wśród najważniejszych należy wymienić przede wszystkim: zapobieganie peryferyzacji ośrodków i obszarów zagrożonych marginalizacją, ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, zmniejszenie uciążliwości przewozu towarów masowych i ograniczenie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych.

Określając ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Sulików należy brać pod uwagę również postulaty kierowane do gminy wskazane w PZWD. Zalicza się do nich ustalenia zawarte w Planie dotyczące zasad zagospodarowania dla gmin znajdujących się na obszarach funkcjonalnych. Są nimi:

- Zwiększanie lesistości lądowych korytarzy ekologicznych w celu odzyskania ich drożności (docelowa odległość między płatami lasów, zadrzewień lub zakrzaczeń nie powinna przekraczać kilkuset metrów do 1 km i nie powinna być przecięta innymi barierami dla zwierząt); nie należy zalesiać cennych przyrodniczo obszarów otwartych, takich jak turzycowiska, bogate zespoły łąkowe, obszary podmokłe oraz osi i ciągów widokowych.
- Uwzględnienie przebiegu i funkcji korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym w lokalnych dokumentach planistycznych oraz działaniach należących do kompetencji gminy. Wyznaczone na rysunkach Planu nr 2 i 3 korytarze ekologiczne mają przebieg orientacyjny - szczegółowy przebieg i szczegółowe zasady zagospodarowania korytarzy ekologicznych należy wyznaczać w lokalnych opracowaniach planistycznych w oparciu o aktualne opracowania ekofizjograficzne i inwentaryzacje przyrodnicze, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań przestrzennych.
- Uwzględnianie istniejących analiz krajobrazowych i wytycznych zawartych w planach ochrony dla parków krajobrazowych.
- Wprowadzenie zakazu lokalizacji wysokościowych urządzeń infrastruktury technicznej, takich jak maszty telewizyjne i wieże telefonii komórkowej w strefach ekspozycji widokowej wyznaczonych w studiach gmin.

- Wskazanie w studiach gmin obiektów regionalnej architektury drewnianej wraz z otoczeniem do objęcia ochroną konserwatorską (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w gminnej ewidencji zabytków). Wprowadzenie do studium gminy zapisów w zakresie zasad ochrony obiektów regionalnej architektury drewnianej.
- skazanie w studiach gmin obszarów planowanych do rozwoju turystyki i rekreacji, które należy wyznaczyć na podstawie szczegółowych analiz przyrodniczych, krajobrazowych, fizjograficznych i kulturowych przyjmując następujące zasady ich turystycznego udostępniania:
 - 1) w obszarach chronionych realizacja infrastruktury turystycznej zgodnie z zasadami prawnej ochrony tworzących je zasobów,
 - 2) w terenach zurbanizowanych realizacja zagospodarowania turystycznego przez uzupełnianie luk w istniejącej zabudowie, jej kontynuację, adaptację lub proturystyczną rewitalizację zdegradowanych obszarów,
 - 3) w obszarach otwartych pod warunkiem zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych terenu oraz zapewnienia indywidualnych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej na terenach położonych poza zasięgiem istniejących mediów.
- Wskazanie w studiach gmin obszarów, które wymagają opracowania, we współpracy z sąsiednimi gminami, planów rozwoju ponadlokalnej infrastruktury turystycznej, udostępniającej wskazane obszary jako całość.
- Wskazanie w studiach gmin przebiegu regionalnych szlaków turystycznych, w tym planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach określonych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z „Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego” przyjętą Uchwałą nr 5425/V/18 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 maja 2018 roku.
- Wskazanie w studiach gmin węzłów przesiadkowych komunikacji zbiorowej zintegrowanych ze szlakami turystycznymi prowadzonymi w obszarze gminy.
- Zintegrowanie systemu szlaków turystycznych w obszarze pogranicza i wskazanie powiązań z systemami tras turystycznych po stronie czeskiej i niemieckiej.
- Wskazanie w studiach gmin przebiegu planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach określonych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego.
- Uwzględnienie inwestycji wskazanych w aneksie nr 1 w pozycjach od K150 do K162 i na rysunku Planu nr 9, ustalonych w następujących dokumentach:
 - 1) w ustawie o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych ,
 - 2) w ustawie o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu ,
 - 3) na liście Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
 - 4) w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
- Określenie warunków i wskaźników lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii na dachach i zadaszeniach obiektów przy określaniu

wytucznych dla terenów przeznaczanych pod zabudowę usługową i produkcyjną, w szczególności wyznaczanych na obszarach optymalnej lokalizacji nowych inwestycji.

- Zaleca się wskazanie kompleksów zabudowy usługowej lub produkcyjnej o łącznej powierzchni przekraczającej 10 ha, a w szczególności zlokalizowanych na obszarach optymalnej lokalizacji nowych inwestycji, jako obszarów, na których na dachach i zadaszeniach obiektów mogą zostać rozmieszczone urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.
- Uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wskazanych w aneksie nr 1 w pozycjach od K174 do K301 oraz od W33 do W119 i na rysunku Planu nr 9, ustalonych w następujących dokumentach:
 - 1) Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2016-2022, (do czasu aktualizacji dokumentu zgodnie ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z dnia 29 lipca 2019 r. poz. 1403),
 - 2) Planie gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym, (do czasu aktualizacji dokumentu zgodnie ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z dnia 29 lipca 2019 r. poz. 1403),
 - 3) Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2017.
- Uwzględnienie inwestycji wskazanych w aneksie nr 1 na poz. K31, K32, K45, K138, K139, K140 i na rysunku Planu nr 9, ustalonych w następujących dokumentach:
 - 1) Kontrakt Terytorialny dla Województwa Dolnośląskiego,
 - 2) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
 - 3) Program zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry,
 - 4) Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.
 - 5) Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2030.
- Stosowanie w studiach gmin zasad ochrony środowiska i jego zasobów uwzględniających ograniczanie odpływu wód opadowych i roztopowych (np. doły chłonne, studnie chłonne, zbiorniki retencyjne).
- Uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych w dokumentach krajowych, wskazanych w pozycjach od K31 do K143 w aneksie nr 1 i na rysunku Planu nr 9, w tym m.in:
 - 1) zabezpieczenie lokalizacji suchych zbiorników przeciwpowodziowych w Kotlinie Kłodzkiej, Kamieniec Ząbkowicki (Kamieniec Ząbkowicki), Nagodzice (Międzylesie), Goszów (Stronie Śląskie), Pawłowice (Kamieniec Ząbkowicki);
 - 2) zabezpieczenie lokalizacji 5 suchych zbiorników retencyjnych w Kotlinie Jeleniogórskiej: Kamienica (Stara Kamienica), Karpniki, Kostrzyca (Mysłakowice), Sędziszów, Stara Białka (Kamienna Góra);
 - 3) zabezpieczenie lokalizacji suchych zbiorników przeciwpowodziowych: Świecie (Leśna), Jurków (Leśna), Pawłowice (Ząbkowice Śląskie).

- Ustalanie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów oraz wytycznych umożliwiających:
 - lokalizowanie w bezpośrednim sąsiedztwie cieków, w lokalnych obniżeniach, zbiorników małej retencji,
 - stosowanie rozwiązań renaturalizacyjnych koryt cieków i ich brzegów oraz spowalniających spływ wody w cieku (zakola, meandry),
 - utrzymanie w użytkowaniu rolniczym terenów podmokłych,
 - odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych terenów retencyjnych,
 - ograniczanie i kontrolowanie spływu powierzchniowego (retencja skokowa) poprzez przeznaczanie terenów o spadkach powyżej 15% na zalesianie.

Dodatkowo Gminę Sulików obowiązują postulaty z zakresu kształtowania polityki przestrzennej zawarte w Planie oddziałujące na wszystkie gminy w województwie. Są nimi:

1. Postulat w zakresie **kierunku 1.2. Zapobieganie peryferyzacji ośrodków i obszarów zagrożonych marginalizacją**: Uwzględnienie w dokumentach gminnych polityki rozwoju zawartej w Strategii Rozwoju Sudety 2030.
2. Postulat w zakresie **kierunku 1.3. Zwiększenie konkurencyjności inwestycyjnej województwa poprzez wyznaczenie obszarów optymalnej lokalizacji nowych inwestycji**: Uwzględnianie w studiach gmin obszarów optymalnej lokalizacji nowych inwestycji, wskazanych na rysunku Planu nr 1. Osadnictwo, jako terenów lokalizacji budynków lub budowli związanych z prowadzeniem działalności mającej na celu wytwarzanie dóbr i materiałów oraz jako rekomendowanych przedsiębiorcom optymalnych lokalizacji nowych inwestycji w rozumieniu przepisów art. 7 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji.
3. Postulat w zakresie **kierunku 1.4. Zwiększenie dostępności przestrzeni i usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami**: Kształtowanie polityki przestrzennej na terenie gmin w sposób zapewniający wysoką jakość życia mieszkańcom poprzez: planowanie zabudowy mieszkaniowej, przestrzeni publicznych, oraz infrastruktury usług publicznych, spełniających wymogi dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, 2) określenie wskaźnika udziału mieszkań przeznaczonych dla osób ze szczególnymi potrzebami w nowo budowanych mieszkaniach.
4. Postulat w zakresie **kierunku 1.4. Zwiększenie dostępności przestrzeni i usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami**: Uwzględnienie w studiach gmin konieczności przeprowadzenia inwentaryzacji i audytów dotyczących występowania w przestrzeni publicznej barier ograniczających dostępność obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami.
5. Postulat w zakresie **kierunku 2.1. Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich**: Obszary korytarzy ekologicznych zidentyfikowanych w Planie oraz w lokalnych opracowaniach planistycznych należy w miarę możliwości chronić przed zabudową ciągłą i lokalizowaniem infrastruktury, planować zalesienia i zadrzewienia pomiędzy istniejącą zabudową i obszarami przyległymi.
6. Postulat w zakresie **kierunku 2.1. Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich**: Ograniczenie

lokalizowania elementów i obiektów infrastruktury technicznej w miejscach eksponowanych widokowo, ochrona i zagospodarowanie punktów widokowych, ochrona i kształtowanie ciągów i osi widokowych.

7. Postulat w zakresie **kierunku 2.1. Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich**: Ograniczenie zabudowy dolin rzecznych (ochrona brzegów rzek przed zabudową, grodzeniem, osuszaniem i niszczeniem szaty roślinnej) w celu zachowania drożności korytarzy ekologicznych i minimalizowania skutków powodzi.
8. Postulat w zakresie **kierunku 2.1. Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich**: Uwzględnianie studiów i ocen zmian krajobrazu w pracach nad lokalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi.
9. Postulat w zakresie **kierunku 2.1. Stworzenie spójnego regionalnego systemu ochrony przyrody, funkcjonującego w ramach struktur krajowych i europejskich**: Uwzględnianie w polityce przestrzennej gminy konieczności ochrony zasobów środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (w tym zapisów zawartych w obowiązujących planach ochrony obszarów chronionych).
10. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Dostosowanie rozwoju zaplecza turystyki i rekreacji do zmian klimatu poprzez: 1) realizację transportu zbiorowego w obszarach i ośrodkach o atrakcyjnych turystycznie zasobach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, jako standardu ich komunikacyjnej obsługi, 2) wykluczenie z realizacji infrastruktury sportów zimowych obszarów o niewystarczających zasobach wód, których eksploatacja dla wytwarzania sztucznego śniegu zagraża lokalnemu środowisku naturalnemu.
11. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Integracja szlaków wodnych ze szlakami pieszymi, rowerowymi i konnymi w ich otoczeniu (wzdłuż rzek o sezonowej zmienności poziomu wód).
12. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Realizacja funkcji turystycznych w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych.
13. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków turystycznych.
14. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Ustalenie minimalnego wskaźnika powierzchni terenów biologicznie czynnych na poziomie 75,0% na terenach o nachyleniu powyżej 5,0% dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, letniskowej, zamieszkania zbiorowego, usług zdrowia (lecznictwa uzdrowiskowego), usług sportu i rekreacji oraz usług turystycznych.
15. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków.
16. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Weryfikacja przebiegu i modernizacja Drogi Śródsudeckiej (Via Montana)

poprawiająca bezpieczeństwo trasy i jej atrakcyjność turystyczną oraz skuteczność ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych w obszarze oddziaływania trasy.

17. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego**
18. i **krajobrazu**: Wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków).
19. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Wylimitowanie lokalizacji zwartych kompleksów zabudowy produkcyjnej o powierzchni większej niż 1,0 ha oraz usługowej o powierzchni większej niż 2,0 ha na terenach o nachyleniu powyżej 5,0%.
20. Postulat w zakresie **kierunku 2.2. korzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu**: Wyłączenie z zabudowy, w tym z zabudowy turystycznej i rekreacyjnej: 1) terenów otwartych o największych walorach widokowych predysponowane do rozwoju szlaków turystycznych, 2) obszarów o ekspozycji północnej, obszarów osuwiskowych, zalewowych, inwersyjnych.
21. Postulat w zakresie **kierunku 2.3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska**: Ograniczanie przeznaczania zwartych kompleksów gruntów rolnych na zabudowę mieszkaniową i usługową.
22. Postulat w zakresie **kierunku 2.3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska**: Uwzględnienie ochrony udokumentowanych złóż o znaczeniu ogólnokrajowym i regionalnym i planowanie przeznaczenia terenów w sposób niewywołujący potencjalnych konfliktów związanych z ich eksploatacją.
23. Postulat w zakresie **kierunku 2.3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska**: Uwzględnienie w planowaniu przestrzennym występowania wpływów eksploatacji górniczej w zasięgu terenów górniczych.
24. Postulat w zakresie **kierunku 3.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu**: Dążenie do transformacji systemów zaopatrzenia w ciepło, poprzez: 1) wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz urządzeń zasilanych paliwem gazowym lub ciekłym w przypadku rozwiązań indywidualnych, 2) sukcesywne podłączenia zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wyposażonej w indywidualne źródła ciepła do scentralizowanych lub grupowych systemów grzewczych.
25. Postulat w zakresie **kierunku 3.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu**: Umożliwienie wykorzystania cieków i zbiorników wodnych do produkcji energii, w szczególności w miejscach lokalizacji urządzeń piętrzących.
26. Postulat w zakresie **kierunku 3.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu**: Uwzględnienie możliwości realizacji inwestycji wynikających z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych w lokalnych opracowaniach planistycznych, w zakresie wskazanym w aneksie nr 3 i na rysunku Planu nr 6.

27. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Uwzględnienie ograniczeń dla rozwoju energetyki wiatrowej wynikających z dokumentu wspomagającego politykę Zarządu Województwa Dolnośląskiego w zakresie energetyki ze źródeł odnawialnych - „Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim”.
28. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Uwzględnienie preferencji dla lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych na obszarach: 1) położonych w sąsiedztwie dróg i linii elektroenergetycznych, 2) niskim nachyleniu terenu – obszary nizinne, 3) wysokim nasłonecznieniu, 4) nieużytków i gleb nieprzydatnych rolniczo, oraz na dachach obiektów wielkopowierzchniowych.
29. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Wsparcie dla technologii wytwarzania energii w układach skojarzonych: kogeneracyjnych, trigeneracyjnych oraz poligeneracyjnych.
30. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Zastosowanie zapisów w lokalnych opracowaniach planistycznych wskazujących wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz gazu ziemnego jako podstawowego paliwa do zasilania urządzeń wytwarzających energię ciepłą, szczególnie w zakresie rozwiązań indywidualnych i grupowych.
31. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Zastosowanie zapisów w lokalnych opracowaniach planistycznych wskazujących realizację sieci energetycznych jako podziemnych na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych pod rozwój zabudowy. Realizację napowietrznych sieci proponuje się dopuszczać jedynie w uzasadnionych przypadkach, na obszarach regionalnych stref aktywności gospodarczej oraz innych kompleksów zabudowy produkcyjnej lub usługowej o łącznej powierzchni powyżej 10 ha.
32. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Wykonanie i uwzględnienie bilansu energetycznego, zawierającego analizę potrzeb transportowych użytkowników terenów oraz lokalnych warunków dla rozwoju odnawialnych źródeł energii, przy planowaniu rozwoju przestrzennego gmin.
33. Postulat w zakresie kierunku 3.1. **Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Dążenie do wyposażenia w sieć gazową, umożliwiającą wykorzystanie gazu ziemnego do celów grzewczych,

wszystkich terenów zabudowanych, w szczególności w jednostkach osadniczych liczących powyżej 0,5 tys. mieszkańców. W przypadku braku: 1) możliwości technicznych lub warunków ekonomicznych dla rozwoju sieci gazowej w oparciu o system gazu ziemnego, należy dążyć do dostarczenia gazu przez lokalizację lokalnych systemów dystrybucyjnych opartych na stacjach skroplonego gazu ziemnego, 2) dostępu do dystrybucyjnej sieci gazowej na terenach o rozproszonej zabudowie oraz w jednostkach osadniczych liczących poniżej 0,5 tys. mieszkańców należy preferować zasilanie gazem płynnym.

34. Postulat w zakresie **kierunku 3.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu:** Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, w szczególności na obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza.
35. Postulat w zakresie **kierunku 3.2. Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów:** Rozbudowa systemów umożliwiających dostarczanie wody i odbiór ścieków, w szczególności na wrażliwych obszarach ochrony zbiorników wód podziemnych.
36. Postulat w zakresie **kierunku 3.2. Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów:** W lokalnych opracowaniach planistycznych, na podstawie opracowań ekofizjograficznych, zaleca się wskazanie zasięgu terenów, na których możliwe jest stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków.
37. Postulat w zakresie **kierunku 3.2. Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów:** zakresie zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków komunalnych, na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych na rozwój zabudowy należy stosować rozwiązania zbiorcze lub grupowe.
38. Postulat w zakresie **kierunku 3.2. Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów:** Stosowanie indywidualnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w wodę: a) powinno być możliwe wyłącznie na terenach o niskiej koncentracji osadnictwa (jednostek osadniczych posiadających poniżej 0,5 tys. mieszkańców) oraz niskiej intensywności zabudowy (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca lub bliźniacza oraz zabudowa zagrodowa), b) poza terenami o niskiej koncentracji osadnictwa i intensywności zabudowy, powinno być ograniczone do celów gospodarczych i produkcyjnych oraz przeciwpożarowych.
39. Postulat w zakresie **kierunku 3.2. Zapewnienie warunków dla wyposażenia terenów zurbanizowanych w urządzenia i systemy umożliwiające dostarczanie wody i odbiór ścieków oraz zagospodarowanie odpadów:** Stosowanie indywidualnych rozwiązań w zakresie odprowadzenia ścieków komunalnych: 1) na terenach aglomeracji ściekowych, zgodnie z warunkami określonymi w AKPOŚK 2017, 2) poza aglomeracjami ściekowymi a) powinno być możliwe wyłącznie na terenach o niskiej koncentracji osadnictwa (jednostek osadniczych posiadających poniżej 0,5 tys. mieszkańców) oraz niskiej intensywności zabudowy (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca

- lub bliźniacza oraz zabudowa zagrodowa), b) powinno być ograniczone na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz jednorodzinnej szeregowej i grupowej.
40. Postulat w zakresie **kierunku 3.3. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej**: Wspieranie rozwoju systemów łączności bezprzewodowej oraz uwzględnianie stref ochronnych wokół obiektów radiowo-telewizyjnych oraz pasów ochronnych linii radiowych.
 41. Postulat w zakresie **kierunku 3.3. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej**: Zapewnienie zintegrowanego rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej z infrastrukturą energetyczną, wodnokanalizacyjną i transportową.
 42. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Ograniczanie zabudowy na terenach zagrożonych powodzią oraz wdrażanie (po opracowaniu) wytycznych Planu Zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry w zakresie „Lokalizacyjnych i technicznych aspektów zabudowy na obszarach zagrożonych powodzią”.
 43. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Ograniczanie zabudowy na terenach zagrożonych powodzią, w tym dostosowanie zagospodarowania i warunków technicznych zabudowy do stopnia zagrożenia, z uwzględnieniem cyklicznych zalewów.
 44. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Uwzględnienie komponentu adaptacyjnego (do zmian klimatu) w dokumentach planistycznych, strategicznych i operacyjnych gminy, w tym m.in. odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych terenów retencyjnych.
 45. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych granic i funkcji polderów.
 46. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych ustaleń przestrzennych z zakresu małej retencji, wynikających z opracowanego programu małej retencji dla województwa dolnośląskiego (patrz: pkt 1. Postulaty kierowane do Rządu RP).
 47. Postulat w zakresie **kierunku 3.5. Ograniczanie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych – powodzi i suszy**: Wyznaczenie w opracowaniach ekofizjograficznych obszarów o dużej zdolności retencyjnej i terenów o obniżonej pojemności retencyjnej, które wymagają kompensacji oraz uwzględnianie tych obszarów i terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach lokalizacyjnych i w decyzjach o warunkach zabudowy.
 48. Postulat w zakresie **kierunku 3.6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców**: Ograniczenie planowania terenów nowej zabudowy mieszkaniowej na obszarach, które nie posiadają: 1) możliwości zaopatrzenia w ciepło sieciowe lub nie przewiduje się rozwoju systemów ciepłowniczych, 2) dostępu do sieci gazowej lub nie planuje się wyposażenia w sieć gazową, z wyjątkiem terenów zabudowy mieszkaniowej, gdzie do zaopatrzenia w ciepło wykorzystywane będą odnawialne źródła energii.

49. Postulat w zakresie **kierunku 3.6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców**: Planowanie nowych odcinków dróg w sposób minimalizujący negatywne oddziaływanie hałasu na istniejące i planowane obszary podlegające ochronie akustycznej.
50. Postulat w zakresie **kierunku 3.6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców**: Planowanie terenów nowej zabudowy mieszkaniowej na obszarach znajdujących się poza zasięgiem ponadnormatywnego oddziaływania hałasu.
51. Postulat w zakresie **kierunku 3.6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców**: Uwzględnienie strefowego rozmieszczenia terenów, polegającego na lokalizacji terenów niepodlegających ochronie akustycznej w sąsiedztwie terenów, na których usytuowane są ponadnormatywne źródła dźwięku.
52. Postulat w zakresie **kierunku 3.6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności człowieka zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu mieszkańców**: Zachowanie bezpiecznej odległości od zakładów o dużym i o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, które zostały zamieszczone w Aneksie nr 2 a ich rozmieszczenie zostało pokazane na rysunku Planu nr 8. Bezpieczeństwo.
53. Postulat w zakresie **kierunku 4.1. Zwiększenie dostępności zewnętrznej w ramach sieci TEN-T**: Uwzględnienie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego możliwości realizacji inwestycji: Budowa kolei dużych prędkości (KDP) tzn. „Y” relacji Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław oraz jego wydłużenie w kierunku Pragi.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie inwestycji celu publicznego, ujętych w PZPWD, które mają zostać zrealizowane na obszarze Gminy Sulików.

Tab. 9. Inwestycje celu publicznego ustalone w dokumentach wojewódzkich realizowane na terenie Gminy Sulików

INWESYCJA
Budowa linii 400 kV Mikułowa - Czarna wraz z rozbudową/modernizacją stacji w tym ciągu liniowym (PSE S.A.)
Budowa dwutorowej linii 400 kV Mikułowa – Świebodzice wraz z rozbudową stacji w tym ciągu liniowym (PSE S.A.)
Rewitalizacja linii kolejowej nr 274 na odcinku Jelenia Góra – Zgorzelec wraz z łącznicą kolejową linia nr 778 Etap I

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Ponadto zgodnie z zapisami zawartymi w PZPWD na terenie Gminy Sulików, wskazuje się również realizację następujących inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- Inwestycje liniowe towarzyszące zagospodarowaniu złóż gazu ziemnego;
- Budowa lub rozbudowa połączeń transgranicznych – budowa dwutorowych linii 400 kV: Mikułowa – Pasikowice (Mikułowa – Czarna – Pasikowice);
- Budowa lub rozbudowa połączeń transgranicznych – budowa dwutorowych linii 400 kV: Mikułowa – Świebodzice;
- Przyłączenie do sieci przesyłowej:
 - rozbudowa stacji 400/220/110 kV Mikułowa dla przyłączenia bloku nr 11 El. Turów,

- rozbudowa rozdzielni 220 kV w stacji 400/220/110 kV Mikułowa dla przyłączenia FW Mikułowa;
- Budowa i rozbudowa stacji i linii elektroenergetycznych: rozbudowa i modernizacja stacji 400/220/110 kV Mikułowa z wprowadzeniem linii 400 kV;
- Modernizacja stacji i linii elektroenergetycznych: modernizacja linii 220 kV Mikułowa – Leśniów;
- Modernizacja stacji i linii elektroenergetycznych: modernizacja linii 220 kV Mikułowa – Polkowice;
- Modernizacja stacji i linii elektroenergetycznych: modernizacja linii 220 kV Mikułowa-Cieplice w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy;
- Modernizacja lub przebudowa linii 110 kV: Mikułowa – Bartoszkówka – Pilchowice – Cieplice;
- Modernizacja lub przebudowa linii 110 kV: Mikułowa – Bolesławiec M. – Bolesławiec T.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Sulików, które przedstawiono poniżej.

Tab. 10. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Sulików

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

- zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych,
- ochrona terenów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych,
- zachowanie i przywracanie układu lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich defragmentacją,
- wbudowanie terenów rolnych i leśnych w obrębie korytarzy ekologicznych w ogólnodostępny system terenów otwartych i zieleni publicznej, powiązanie ich zielonymi ciągami pieszymi i rowerowymi łączącymi poszczególne miejscowości Gminy,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,
- przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy,
- wsparcie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, w szczególności poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych, zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji oraz wykorzystanie istniejącej przestrzeni i obiektów do jej rozwoju,
- dążenie do realizacji zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz istniejących i projektowanych zespołów zabudowy,
- ochrona cieków wodnych, m.in. poprzez zakaz lub ograniczenie zabudowy w pobliżu zbiorników i cieków wodnych z uwzględnieniem przepisów dotyczących zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego i bytowego poprzez kontrole stanu technicznego instalacji kanalizacji sanitarnej i burzowej, konserwacje urządzeń do separacji substancji ropopochodnych i osadników piaskowych, itp.
- wykorzystanie głównych zbiorników wodnych do funkcji związanych z turystyką, rekreacją oraz sportem, z zachowaniem poszanowania środowiska przyrodniczego,
- wykorzystanie obszarów zielonych do celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez budowę ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej,
- ochrona terenów rekreacyjnych i wypoczynku, lasów i terenów zielonych przed zabudową związaną z uciążliwą działalnością gospodarczą (zakłady przemysłowe, magazynowe i usługowe),

- nadanie funkcji edukacyjnej nowym i istniejącym obszarom zielonym oraz elementom zielono-błękitnej infrastruktury,
- ochrona powietrza i zapobieganie przekraczaniu poziomów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu poprzez działania termomodernizacyjne, wprowadzanie do celów grzewczych urządzeń o wysokiej sprawności energetycznej, rozwój zielonej energii i ograniczanie niskiej emisji wynikającej z ruchu samochodowego,
- rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
- ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów pałacowo-parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych,
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb, z uwzględnieniem wymogów w zakresie ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz – w miarę możliwości – wykorzystujących rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej oraz rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu (zatrzymanie wód opadowych, przepuszczalność terenu, ogrody deszczowe i inne),
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów, służącej jednocześnie rozwojowi gospodarczemu i włączeniu społecznemu,
- podporządkowanie nowej zabudowy historycznej kompozycji przestrzennej,
- zachowanie zespołu pałacowo-parkowego w Miedzianej wraz z powiązaniem przestrzennymi z historycznym układem miasta, ochrona jego indywidualnych cech historycznych oraz utrzymanie funkcji kulturowej i przyrodniczej jako dominujących,
- podnoszenie walorów użytkowych oraz komercjalizacja funkcji turystycznej, z wykorzystaniem zasobu historycznego jako istotnego komponentu,
- ochrona gminnych tradycji związanych z jej rolniczą funkcją.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy, z możliwością jej uzupełnienia,
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych,
- utrzymanie dominującej formy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej realizowanej indywidualnie i w zorganizowanych zespołach mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli nad charakterem zabudowy, jej intensywnością oraz rozdrobnieniem podziałów ewidencyjnych,
- wyznaczenie zróżnicowanych standardów zabudowy dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w dostosowaniu do charakteru miejsca – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia dostępności do usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, zieleń publiczna, usługi sportu, rekreacji i turystyki),
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o układ komunikacyjny o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy i zapewniający przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej,
- zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,

- ograniczenie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz (np. strefowanie zabudowy, tworzenie pasów zieleni izolacyjnej i granic przestrzennych),
- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez zachowanie równowagi pomiędzy dostępnością usług, lokalizacji terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych a uciążliwością ich oddziaływania na tereny sąsiednie,
- nawiązanie gabarytami, powierzchnią zabudowy i stylem architektonicznym nowych i przebudowywanych obiektów do istniejącej zabudowy występującej na danym obszarze, w szczególności w obszarze zabytkowej zabudowy,
- planowanie zabudowy wielorodzinnej w sposób ekstensywny, z zachowaniem dużej przestrzeni dla zieleni, retencji wodnej oraz miejsc postojowych dla pojazdów i zaplecza społecznego,
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii,
- przyjęcie rozwiązań wynikających z przepisów prawa wodnego oraz ograniczenie rozwoju nowej zabudowy na terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z § 3, ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydania z niego wypisów i wyrysów, na terenie Gminy Sulików dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, niż wynika to ze wzoru z ust. 2, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Na obszarze Gminy Sulików nie planuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Z tego względu nie ustala się zasad i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie ich lokalizacji.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich

finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictwem,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
- wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie transportu i komunikacji:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój układu drogowego, komunikacji zbiorowej, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów komunikacyjnych,
- dążenie do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne,
- wyznaczanie w dokumentach planistycznych dróg o szerokości zapewniającej możliwość wykonania wszystkich niezbędnych do prawidłowego wykorzystania drogi elementów, jak chodniki, parkingi, ciągi rowerowe,
- wprowadzanie rozwiązań drogowych w obszarach zabudowy minimalizujących geometrię dróg i skrzyżowań, pozostawiając jednocześnie wystarczającą, wygodną przestrzeń dla pieszych, ruchu rowerowego, transportu publicznego, jak również dla osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- budowa ścieżek rowerowych poprawiających dostępność i obsługę komunikacyjną sołectw

poprzez stworzenie ciągłego systemu komunikacji rowerowej,

W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej:

- kreowanie połączeń pomiędzy zabudową mieszkaniową a infrastrukturą społeczną oraz dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, będącej podstawą do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą,
- wyposażenie terenów w sprawny system odprowadzania i utylizacji ścieków, niezbędny przy wysokim stopniu zwodociągowania,
- utrzymywanie i poprawa jakości usług o charakterze publicznym (szkoły, przedszkola, instytucje kultury, obiekty sportowe), w tym bazy infrastrukturalnej oraz rozwój systemu opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami,
- kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w poszczególnych wsiach umożliwiających aktywność społeczną, budowę oraz umacnianie więzi społecznych i budowanie lokalnej tożsamości,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania),
- tworzenie warunków dla lokalizacji instalacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na poziomie aktów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV lub niższej i nie mogą wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady:

- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży,
- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi,
- podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego,
- w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska,
- wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić:

- lokalizację w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących

w Gminie,

- rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego,
- realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko
- przeprowadzenie indywidualnej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony kompleksów rolnych i leśnych,
- zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych,
- kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową na wsiach,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi,
- zalesianie gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, poprzez właściwy dobór upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystanie potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalne stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin,
- zwiększanie opłacalności produkcji rolnej, poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk,
- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, zgodnie ze wskazanymi kierunkami rozwojowymi sektora turystyki w Gminie.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Gmina Sulików nie posiada obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w myśl ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, jednak planuje się podjęcie działań służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zgodnie ze wskazaną ustawą.

Obszarami wymagającymi rekultywacji są tereny powierzchniowej eksploatacji złóż, dla których po zakończeniu wydobywania należy przeprowadzić rekultywację zgodnie z wyznaczonymi dla nich kierunkami rekultywacji.

W zakresie obszarów wymagających rekultywacji:

- uwzględnienie wymogów wynikających z zasad zagospodarowania terenu w planie rekultywacji,
- wprowadzenie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto nie wyznacza się obszarów wymagających przekształceń lub rehabilitacji.

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Cele strategiczne oraz kierunki działań zawarte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów, które mieszkańcy napotykają na obszarze Gminy Sulików. Jednocześnie, są one spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze wojewódzkiej i krajowej, takimi jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) oraz Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Komplementarność celów jakie wyznacza Strategia z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji tego dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten uzupełniany jest 3 celami operacyjnymi:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD) wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu,
2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych,
3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego,
4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, Gmina Sulików została zaliczona do Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego.

W poniższej tabeli przedstawiono spójność celów operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 z kierunkami działań wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 roku.

Tab. 11. Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 roku

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2030 roku	Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035
<p>CEL I: Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów; • Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki; • Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności region; • Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich. 	<p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie</p> <p>3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>3.2. Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa</p> <p>3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej</p>
<p>CEL II: Poprawa jakości i dostępności usług publicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej; • Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych; • Rozwój i doskonalenie usług publicznych. 	<p>Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni</p> <p>1.3. Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna</p> <p>Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu</p> <p>2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie</p> <p>3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia</p> <p>4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców</p> <p>4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny</p>
<p>CEL III: Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie postaw obywatelskich; • Wzrost społecznej integracji; 	<p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy; • Poprawa efektywności kształcenia; • Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. 	<p>3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia</p> <p>4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców</p> <p>4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców</p> <p>4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny</p>
<p>CEL IV: Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu środowiska; • Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska; • Ochrona przed klęskami żywiołowymi; • Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego; • Rozwój gospodarki cyrkularnej. 	<p>Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni</p> <p>1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń</p> <p>Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu</p> <p>2.1. Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi</p> <p>2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych</p> <p>2.3. Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska</p>
<p>CEL V: Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój regionalnej sieci transportowej; • Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych; • Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej. 	<p>Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni</p> <p>1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń</p> <p>1.2. Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Województwa Dolnośląskiego 2030 roku.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 wskazuje obszary strategicznej interwencji (OSI), które wymagają zewnętrznej interwencji by w pełni wykorzystać ich potencjał. Projektowanie interwencji przebiegać będzie w nich zgodnie z zasadami wielopoziomowego zarządzania, subsydiarności, partycypacji społecznej, w dialogu z partnerami społeczno-gospodarczymi. Obszary interwencji będą stanowić podstawę pozwalającą powiązać cele rozwojowe Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego z typami poszczególnych obszarów.

Gmina Sulików zakwalifikowana została jako obszar intensywnej współpracy przygranicznej oraz jako obszar o złej czasowej dostępności do ośrodka wojewódzkiego.

Ryc. 7. Obszary strategicznej interwencji na terenie województwa dolnośląskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030.

Zgodnie z definicją ustawową, obszar funkcjonalny należy rozumieć jako obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju. Gmina Sulików położona jest na obszarze oddziaływania Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego (strefa górską), dla którego główne cele i priorytety rozwojowe zdefiniowane zostały w Strategii Rozwoju Sudety 2030.

W poniższej tabeli przedstawiono spójność celów operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 z kierunkami działań wskazanych w Strategii Rozwoju Sudety 2030.

Tab. 12. Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 ze Strategią Rozwoju Sudety 2030

Strategia Rozwoju Sudety 2030	Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035
1. Bardziej inteligentne terytorium 1.1. Wspierane form integracji region 1.2. Tworzenie warunków do inkubacji i zakorzenienia się nowych MŚP 1.3. Wspieranie innowacji w	Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie 3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie

<p>przedsiębiorstwach</p> <p>1.4. Wspieranie inicjatyw klastrowych i kooperacji biznes-nauka</p> <p>1.5. Tworzenie atrakcyjnych warunków dla inwestycji</p>	<p>warunków do rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>3.2. Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa</p> <p>3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej</p>
<p>2. Terytoriom bliżej obywateli</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości infrastruktury społecznej i mieszkaniowej</p> <p>2.2. Podwyższenie poziomu edukacji dzieci i młodzieży oraz dostosowanie do potrzeb rynku pracy</p> <p>2.3. Rozwój infrastruktury i usług „srebrnego sektora” (dla osób starszych)</p> <p>2.4. Aktywizacja społeczna osób starszych</p> <p>2.5. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia</p> <p>4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców</p> <p>4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców</p> <p>4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny</p>
<p>3. Lepiej skomunikowane terytorium</p> <p>3.1. Dobra komunikacja regionu z zewnętrznymi biegunami wzrostu gospodarczego</p> <p>3.2. Nowa jakość powiązań wewnętrznych między głównymi miastami i ośrodkami turystyczno-uzdrowiskowymi</p> <p>3.3. Upowszechnienie dostępu do Internetu wysokich prędkości</p> <p>3.4. Rozwój transportu publicznego (aglomeracyjnego, integrującego region)</p>	<p>Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni</p> <p>1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń</p> <p>1.2. Rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna</p>
<p>4. Terytorium przyjazne dla środowiska, wykorzystujące swój potencjał</p> <p>4.1. Ochrona i rewitalizacja walorów przyrodniczych</p> <p>4.2. Ochrona, rewitalizacja i udostępnianie walorów kulturowych</p> <p>4.3. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych i produkcji energii ze źródeł odnawialnych</p> <p>4.4. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i uzdrowiskowej</p> <p>4.5. Zintegrowany marketing terytorialny</p>	<p>Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu</p> <p>2.1. Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi</p> <p>2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych</p> <p>2.3. Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie</p> <p>3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Sudety 2030.

Ponadto Gmina Sulików została ujęta w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Zachodniego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 (ZIT ZOF). W dokumencie wyznaczono cel strategiczny „Dynamiczny i zdywersyfikowany rozwój Zachodniego Obszaru Integracji”, któremu odpowiadają następujące priorytety:

- Priorytet (P1): Promocja wielokierunkowego rozwoju gospodarczego ZOF,
- Priorytet (P2): Przyjazny środowisku Zachodni Obszar Funkcjonalny,
- Priorytet (P3): Poprawa spójności Zachodniego Obszaru Funkcjonalnego,
- Priorytet (P4): Poprawa społecznej atrakcyjności Zachodniego Obszaru Funkcjonalnego.

1. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg realizacji Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, ewaluację i w razie konieczności – aktualizację.

Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2026-2035. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Sulików, Rada Gminy Sulików oraz pracownicy Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Gminy.

Wójt Gminy Sulików

- stymulowanie i koordynacja działań
- integrowanie zasobów

Rada Gminy Sulików

- wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych

Urząd Gminy Sulików

- koordynacja działań
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania
- monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji
- realizacja

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach funkcjonowania samorządu.

W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, opracowywanych w Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich aktualizację zgodnie z celami strategicznymi. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych corocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółowić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, samorząd Gminy Sulików będzie dbał o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez okoliczne podmioty z jej otoczenia (w szczególności z terenu powiatu zgorzeleckiego).

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Monitoring będzie odbywał się również przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Odpowiednie uzupełnienie tabeli pozwoli na sprawdzenie tego czy i w jakim stopniu zaplanowane działanie zostało zrealizowane. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części wykonano założony cel operacyjny, a dalej strategiczny. Monitoring przeprowadzany będzie co 2 lata od roku przyjęcia Strategii i tym samym rozpoczęcia wdrażania jej założeń.

Po wdrożeniu Strategii zostanie przeprowadzona ewaluacja ex-post. Punktem bazowym, do oparcia wyników, będzie przeprowadzona w 2024 roku ewaluacja ex-ante (Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Sulików). Celem ewaluacji ex-post będzie określenie długotrwałych efektów wdrażania Strategii, w tym wielkości zaangażowanych środków oraz skuteczności i efektywności podjętych działań. Wynikiem oceny końcowej powinny być wskazania odnośnie do dalszej polityki rozwoju Gminy Sulików oraz zdefiniowane czynniki, przyczyniające się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania Strategii.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych.

W momencie, gdy Wójt Gminy Sulików zidentyfikuje konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Gminy, występuje do Rady Gminy Sulików z wnioskiem o jej zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Sulików będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym.

2. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Sulików na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, m.in. **Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027** oraz ogólnopolskich programów operacyjnych,
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Aktywny Maluch, Senior+, Dostępność Plus, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych,
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe,
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027 jest głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie dolnośląskim w okresie budżetowym 2021-2027.

W ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd będzie miał możliwość korzystania z nowej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 docelowo obejmie fundusze takie jak:

- **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- **FS** – Fundusz Spójności,
- **EFS+** – Europejski Fundusz Społeczny+.

Do programów krajowych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- **FENIKS** – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- **FERS** – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
- **FERC** – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy,
- **PTFE** – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,

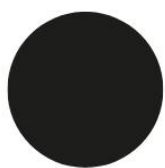
- **FEPŻ** – Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych referatów Urzędu Gminy Sulików oraz jednostek organizacyjnych Gminy Sulików.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem zgorzeleckim oraz województwem dolnośląskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób niezagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Na tej podstawie wyznaczane będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

Natomiast potencjał inwestycyjny Gminy Sulików, rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2025-2033 wyniesie blisko 70 mln zł. Należy jednak mieć na uwadze, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy Sulików przedstawia szacunkowe wartości.

ZAŁĄCZNIKI

Diagnoza sytuacji przestrzennej,
klimatyczno-środowiskowej,
gospodarczej i społecznej
Gminy Sulików

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY SULIKÓW	7
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	9
2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej.....	11
3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	14
4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej.....	16
5. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych.....	19
5.1. Ocena sytuacji w Gminie	20
5.2. Pożądane priorytety rozwojowe	24
6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	25
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY SULIKÓW	30
1. Misja i wizja	31
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	32
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Sulików oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	49
4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	75
1. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	81
2. Ramy finansowe i źródła finansowania	83
Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Sulików	86
METODOLOGIA BADAŃ	89
CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA	90
Informacje ogólne	90
Transport i łączność.....	91
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	94
Walory kulturowe i turystyczne	98
CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	102

2.1. Walory przyrodnicze	102
<i>Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu</i>	102
<i>Budowa geologiczna</i>	103
<i>Złoża kopalin</i>	103
<i>Warunki klimatyczne</i>	106
<i>Jakość powietrza</i>	106
<i>Ochrona przyrody</i>	109
<i>Flora i fauna</i>	109
2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii (OZE)	110
2.3. Infrastruktura techniczna i działalność w zakresie ochrony środowiska	114
<i>Urządzenia sieciowe i energia cieplna</i>	114
<i>Gospodarka odpadami</i>	116
<i>Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska</i>	117
CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA	118
3.1. Gospodarka lokalna	118
<i>Przedsiębiorczość</i>	118
<i>Rolnictwo</i>	120
<i>Rynek pracy</i>	124
3.2. Stan finansów samorządowych	125
<i>Wykonanie budżetu</i>	126
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	128
<i>Finansowanie ze źródeł zewnętrznych</i>	131
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	133
CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA	134
4.1. Demografia	134
4.2. Kapitał społeczny	137
<i>Żłobki i przedszkola</i>	138
<i>Szkoły</i> 139	
<i>Kultura i sport</i>	143
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	145
<i>Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne</i>	146
4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	148
Załącznik nr 2: Wzór ankiety	150
Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna	156

METODOLOGIA BADAŃ

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035 jest niniejsza Diagnoza sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej jednostki. Dokument strategiczny wskazuje główne wyzwania społeczno-gospodarcze i przestrzenno-środowiskowe stojące przed Gminą, które powinny zostać podjęte w procesie realizacji Strategii. W tym celu przeprowadzona została ocena stanu istniejącego jednostki w ujęciu systemowym oraz dynamicznym. Ujęcie systemowe oznacza rozpoznanie związków pomiędzy środowiskiem przyrodniczym, społecznym i gospodarczym Gminy oraz jego relacji z otoczeniem zewnętrznym, które to czynniki mają podstawowe znaczenie dla efektywnego funkcjonowania systemu jako całości. Ujęcie dynamiczne oznacza z kolei porównanie sytuacji jednostki w danym przedziale czasowym oraz obserwację zmiany. Na potrzeby niniejszego opracowania analizie poddano sytuację Gminy Sulików w latach 2019-2023 (o ile nie zaznaczono inaczej). W celu oceny stanu istniejącego Gminy zastosowano również metodę porównawczą, w której wykorzystane zostały średnie wartości dla gmin powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego stanowiących punkt odniesienia dla Gminy Sulików.

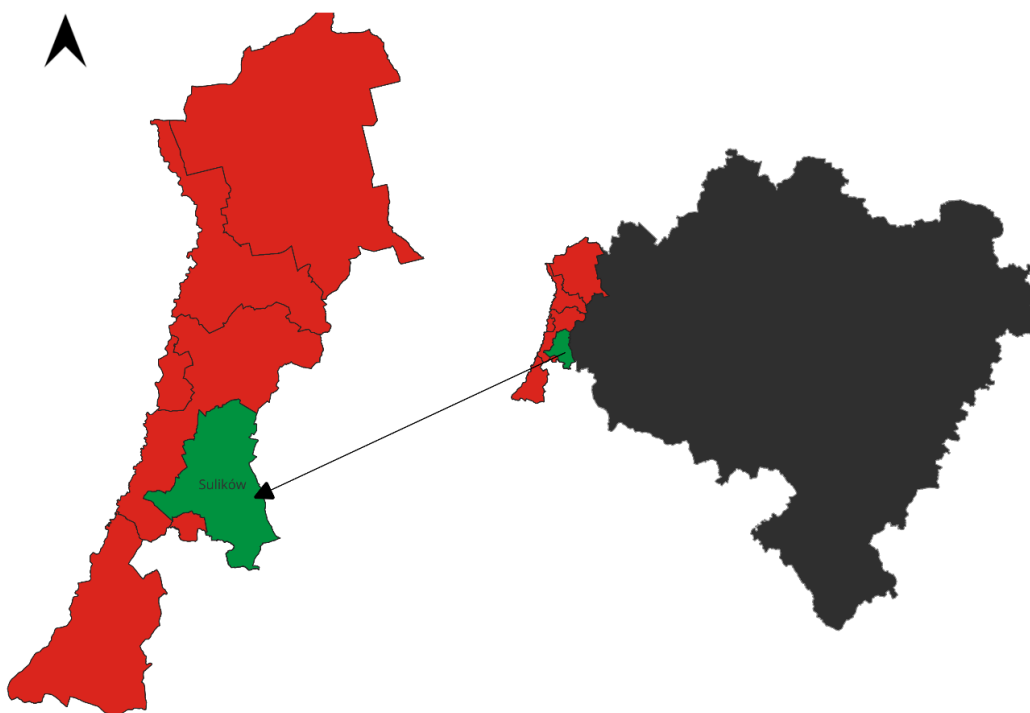
Dokument powstał w oparciu o dane Urzędu Gminy Sulików, gminne plany, programy oraz dokumenty strategiczne, a także dane Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto przeanalizowane zostały dokumenty wyższego szczebla pod względem ujęcia w nich Gminy. Dane demograficzne pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS mogą różnić się od informacji udostępnianych przez Urząd Gminy Sulików, ponieważ w procesie ich pozyskiwania wykorzystano różne metody badawcze. W GUS bilanse liczby i struktury ludności w gminach opracowane są w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urozodzeniami i zgonami), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o zarejestrowanych urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego, dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a źródłem danych o zameldowaniach na pobyt stały w gminie jest rejestr PESEL (od 2006 roku). Mimo niewielkich rozbieżności pomiędzy gminną ewidencją a danymi GUS, analiza danych pozwala na zbadanie trendów i prognozowanych zmian w strukturze demograficznej. Stosowanie przez GUS spójnej metodyki obliczeń dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, umożliwia przeprowadzenie analizy porównawczej gminy, powiatu i województwa, w oparciu o porównywalne dane i wskaźniki.

CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA

Informacje ogólne

Gmina Sulików to gmina wiejska położona w powiecie zgorzeleckim, w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Gmina zlokalizowana jest na obszarze Pogórza Izerskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Czechami i w niewielkiej odległości od granicy z Niemcami. Najbliższe przejście graniczne z Czechami – w Zawidowie – znajduje się około 8 km od terenu gminy. Do przejść granicznych z Niemcami odległość wynosi odpowiednio: około 7 km do Zgorzelca oraz około 5 km do Jędrzychowic.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w 2023 roku Gminę Sulików zamieszkiwało 5 806 osób, łącznie stanowiąc 7% mieszkańców powiatu zgorzeleckiego. W tym samym roku całkowita powierzchnia Gminy wynosiła 95,22 km², co przełożyło się na gęstość zaludnienia równą 61,4 os./km².

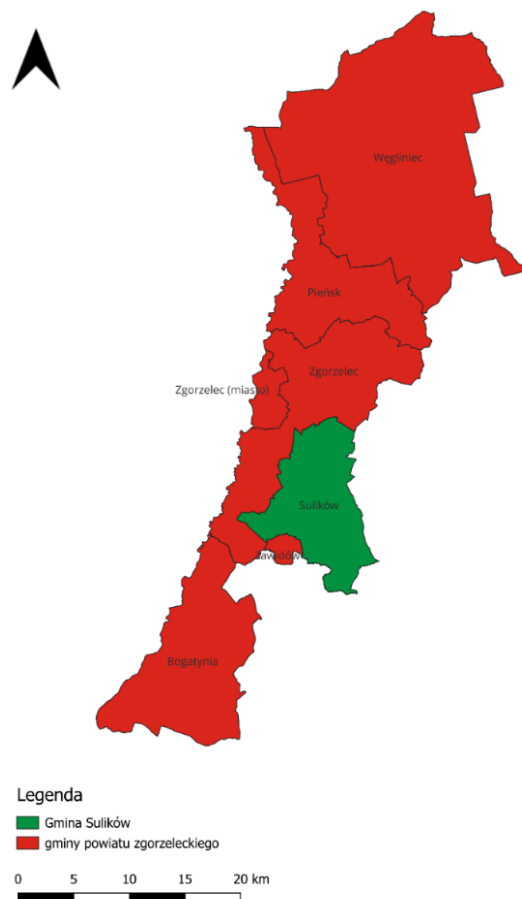
Ryc. 8. Położenie Gminy Sulików na tle województwa dolnośląskiego i powiatu zgorzeleckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina graniczy z 4 jednostkami:

- gminą Zawidów (powiat zgorzelecki),
- gminą Zgorzelec (powiat zgorzelecki),
- gminą Platerówka (powiat lubański),
- gminą Siekierczyn (powiat lubański).

W granicach administracyjnych Gminy Sulików znajdują się 22 miejscowości podzielone na 16 sołectw: Bierna, Mała Wieś Dolna, Mała Wieś Górna, Miedziana, Mikułowa, Radzimów Dolny, Radzimów Górny, Skrzydlice, Stary Zawidów, Studniska Dolne, Studniska Górne, Sulików, Wilka, Wilka Bory, Wrociszów Dolny oraz Wrociszów Górny.

Ryc. 9. Położenie Gminy Sulików na tle gmin powiatu zgorzeleckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Zgodnie z Klasyfikacją funkcjonalną gmin Polski na potrzeby Monitoringu planowania przestrzennego Śleszyńskiego i Komornickiego, Gmina Sulików zaliczona została do kategorii gmin z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą.

Transport i łączność

Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura komunikacyjna stanowi jeden z podstawowych czynników przekładających się na atrakcyjność inwestycyjną oraz osiedleńczą gminy. Rozwinięta sieć drogowa ma również istotne znaczenie dla jakości życia mieszkańców i stymulacji lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego. Jako jeden z podstawowych czynników wpływających na optymalną lokalizację działalności gospodarczej wskazuje się koszty związane z transportem dóbr i surowców, a zatem na dostępność transportową.

Na sieć połączeń drogowych Gminy Sulików składają się drogi o znaczeniu regionalnym oraz lokalnym. Przez jej teren przebiegają:

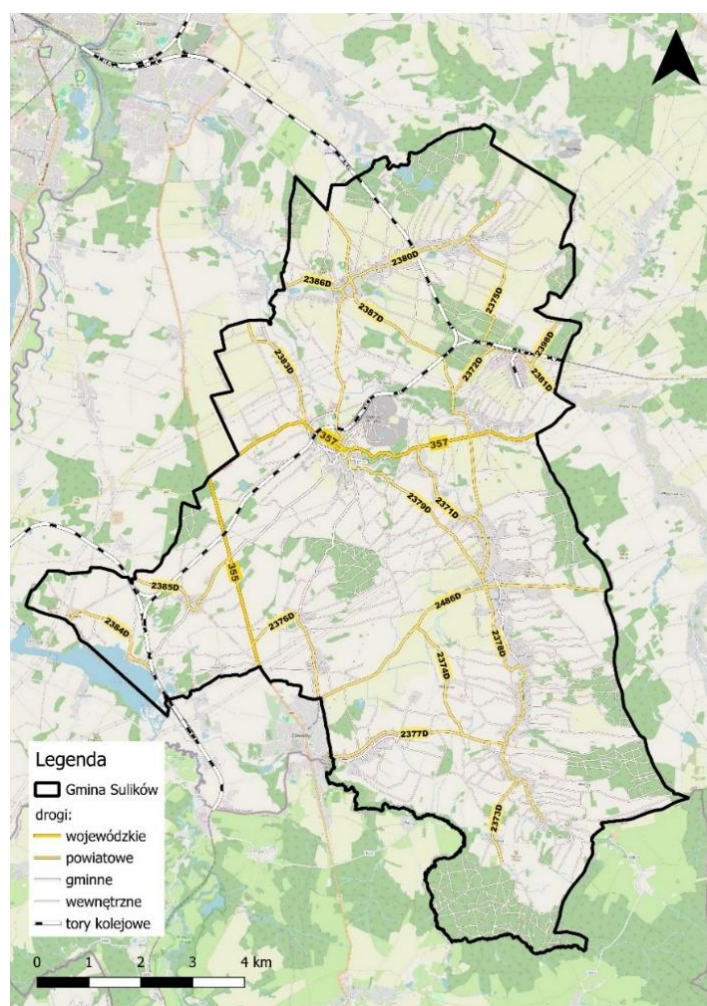
- droga wojewódzka nr 355 relacji: Koźmin – Zawidów – granica państwa,

- droga wojewódzka nr 357 relacji: granica państwa – Radomierzyce – Lubań – Nowogrodzic – Zebrzydowa – Osiecznica.
- drogi powiatowe: nr 2380D, nr 2386D, 2387D, 2375D, 2372D, 2398D, 2381D, 2382D, 2383D, 2371D, 2379D, 2385D, 2384D, 2376D, 2486D, 2378D, 2374D, 2377D oraz 2373D,
- drogi gminne.

Dodatkowo przez teren Gminy przebiegają następujące linie kolejowe:

- nr 274 relacji Wrocław Świebodzki – Zgorzelec,
- nr 290 relacji Mikułowa - Granica Państwa (Krzewina Zgorzelecka),
- nr 344 relacji Wilka – Zawidów,
- nr 779 relacji Studniska – Las,
- nr 780 relacji Wilka 2 - Wilka 1.

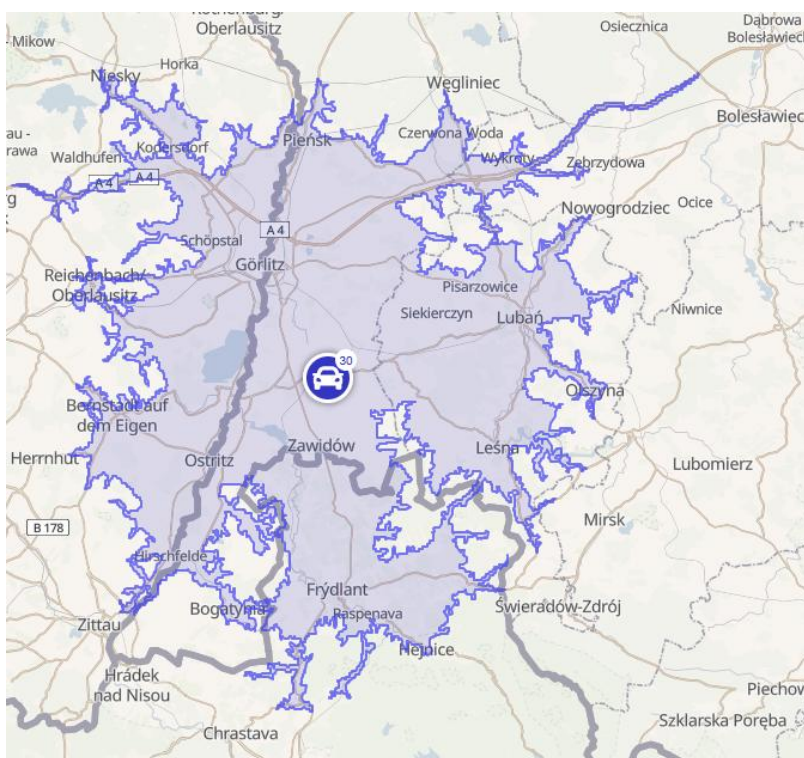
Obecnie mieszkańcy mogą skorzystać ze stacji kolejowej znajdującej się w miejscowości Mikułowa, która umożliwia podróż m.in. do Jeleniej Góry, Świeradowa Zdroju, Zgorzelca oraz niemieckiego miasta Görlitz. Co istotne, obecnie w budowie jest stacja kolejowa w miejscowości Studniska Górne, inwestycja ta zwiększy dostępność komunikacyjną mieszkańców Gminy. Ponadto w Sulikowie funkcjonuje towarowa stacja kolejowa.

Ryc. 10. Sieć drogową na terenie Gminy Sulików

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Istniejąca infrastruktura drogowa na terenie Gminy umożliwia dojazd samochodem z centrum Sulikowa w czasie do 30 minut m.in. do Lubania, Olszyny, Bogatyni i Węglińca. Atutem Gminy jest także łatwy dostęp do miejscowości przygranicznych, takich jak Görlitz i Ostritz w Niemczech oraz Frýdlant w Czechach.

Ryc. 11. Odległości od centrum Sulikowa pokonywane samochodem osobowym w ciągu 30 minut (dane orientacyjne)
Źródło: <https://commutetimemap.com/>

W latach 2020–2024 Gmina ponosiła wydatki majątkowe w dziale „Transport i łączność” na zróżnicowanym poziomie. Najwyższy poziom nakładów odnotowano w 2023 roku, kiedy wydatki osiągnęły wartość 4 880,70 tys. zł. W kolejnym roku, czyli w 2024, zmniejszyły się one do 2 632,84 tys. zł. Średnio w analizowanym okresie wydatki majątkowe w tym dziale kształtowały się na poziomie 1 884,35 tys. zł, co stanowiło 5% ogółu wydatków Gminy.

Tab. 13. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2020-2024 w Gminie Sulików (tys. zł)

DZIAŁ	2020	2021	2022	2023	2024	średnia	udział
600 Transport i łączność, w tym	695,46	822,31	1 184,33	4 880,70	2 632,84	1 884,35	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na terenie Gminy nie jest organizowany transport zbiorowy. Obsługę przewozów pasażerskich zapewniają jedynie prywatni przewoźnicy, w tym firma ASTEL oraz Przewozy osobowe Mariusz Tyszecki. Transport pomiędzy poszczególnymi miejscowościami opiera się głównie na przewozach szkolnych, co znacząco ogranicza dostępność komunikacji w okresie wakacyjnym. Dodatkowym problemem jest fakt, że prywatne firmy nie obsługują wszystkich miejscowości gminnych, co prowadzi do braku czynnych przystanków w części wsi. W związku z tym na terenie Gminy dostrzega się wyraźną potrzebę organizacji oraz rozwoju transportu zbiorowego.

Dostęp do szerokopasmowego Internetu jest kluczowym elementem dla współczesnego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Stał się integralną częścią codziennego życia, wpływając na wiele jego aspektów, takich jak komunikacja, praca, edukacja czy rozrywka. Jedną z technologii umożliwiających szerokopasmowy dostęp do Internetu jest sieć światłowodowa. Zgodnie z Raportem „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu za I kwartał 2025 roku”, na terenie Gminy Sulików zidentyfikowano 1 815 punktów adresowych, z czego na koniec marca 2025 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1 027 punktów adresowych, a 788 pozostały bez dostępu. Natomiast, według raportu na wskazanym obszarze było 1 239 białych plam NGA.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne stanowi instrument w rękach samorządów umożliwiający przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym oraz optymalne wykorzystanie dostępnych terenów, w oparciu o dokumenty planistyczne i decyzje jednostek wyższego rzędu. Kluczową funkcją planowania przestrzennego jest również zmierzanie w kierunku rozwoju zrównoważonego, czyli stanu, w którym rozwój każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) odbywa się bez pogorszenia stanu pozostałych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa to jeden z podstawowych dokumentów wyznaczających kierunki rozwoju regionu. Plan ten określa politykę przestrzenną, docelową strukturę funkcjonalno-przestrzenną regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego* (PZPWD), stanowiącym Załącznik nr 1 do Uchwały nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r., określono cztery następujące cele polityki przestrzennej województwa:

- Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy.
- Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu.
- Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka.
- Cel 4. Dobra dostępność transportowa i sprawne systemy infrastruktury transportowej.

Zgodnie z treścią PZPWD, Gmina Sulików została zaliczona do:

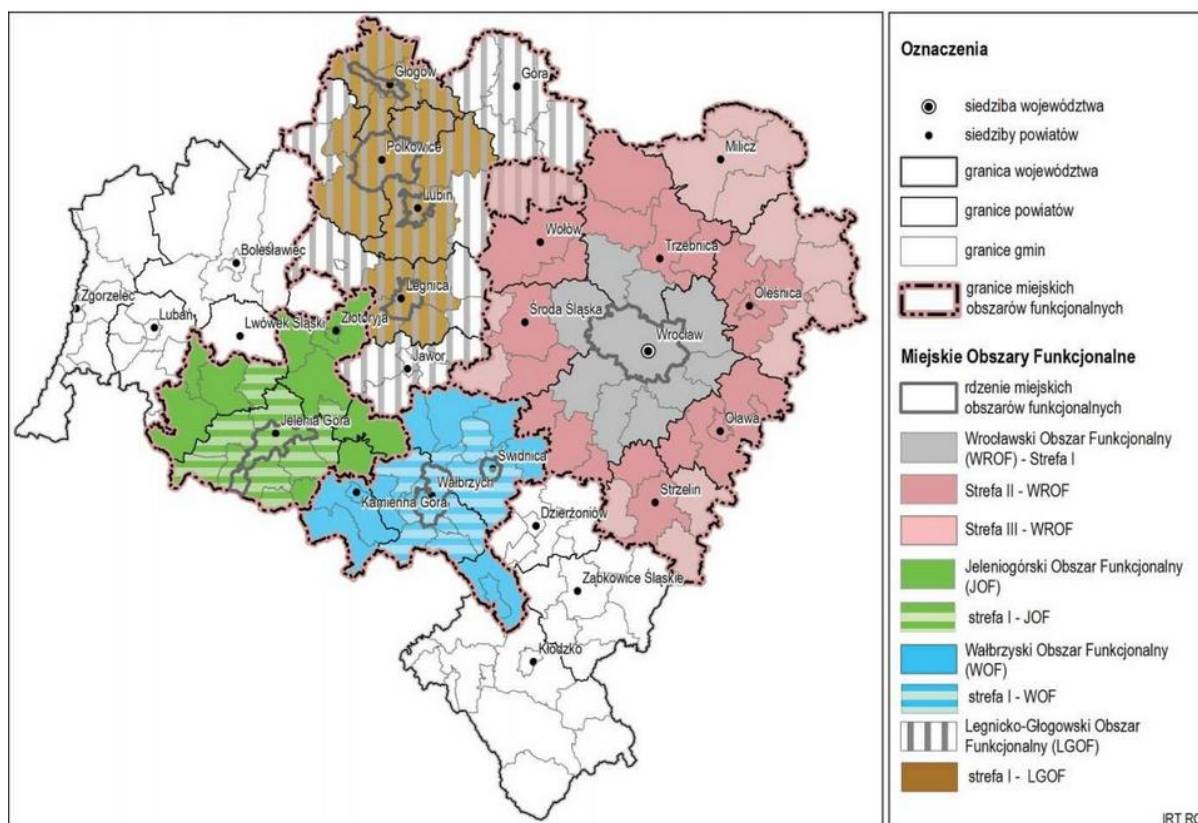
- Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego,
- Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego (strefa górską),
- gmin w granicach których zlokalizowane są obszary ograniczonego użytkowania,
- gmin, w których zlokalizowane są udokumentowane niezagospodarowane złoża kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym i regionalnym oraz obszary ochrony Zbiorników Wód Podziemnych.

Innym kluczowym dokumentem, opracowywanym przez Samorząd Województwa w celu wyznaczenia kierunków rozwoju województwa (w tym związanych z przestrzenią) na najbliższe lata, jest strategia rozwoju województwa.

W *Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030 (SRWD)*, wskazano następujące cele strategiczne:

- efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu,
- poprawa jakości i dostępności usług publicznych,
- wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego,
- odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Zgodnie ze *Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego 2030 (SRWD)*, Gmina Sulików została zaliczona do Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego.

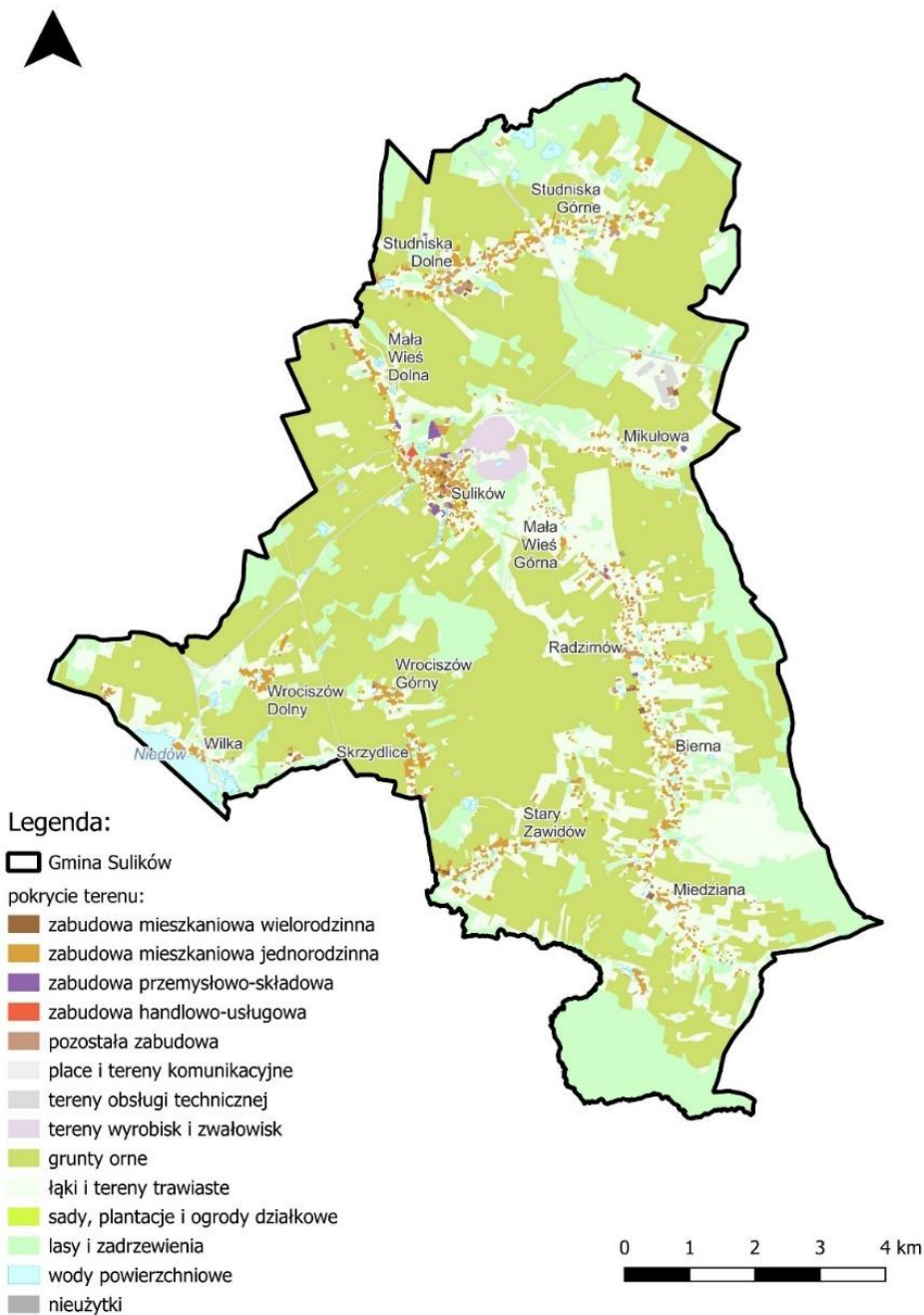

Ryc. 12. Podział województwa dolnośląskiego na obszary funkcjonalne

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Całkowita powierzchnia Gminy Sulików wynosi ok. 95 km². Gmina Sulików jest gminą rolniczą, w strukturze użytkowania gruntów dominują grunty rolne (około 71% ogólnej powierzchni Gminy) oraz lasy i zadrzewienia (około 13% ogólnej powierzchni Gminy). Kopaliny stanowią około 6% ogólnej powierzchni Gminy, natomiast drogi około 3%. Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią około 1% ogólnej powierzchni Gminy. Tereny rolne zabudowane stanowią około 2,5% ogólnej powierzchni Gminy.

Gmina obejmuje 22 miejscowości i 16 sołectw: Bierna, Mała Wieś Dolna, Mała Wieś Górna, Miedziana, Mikułowa, Radzimów Dolny, Radzimów Górny, Skrzydlice, Stary Zawidów, Studniska Dolne, Studniska Górne, Sulików, Wilka, Wilka Bory, Wrociszów Dolny oraz Wrociszów Górny. Największym sołectwem i jednocześnie siedzibą Gminy jest Sulików, który posiada historycznie korzenie miejskie. Świadczy o tym charakterystyczny układ z rynkiem jako centralnym punktem miejscowości. W miejscowości zlokalizowana jest szkoła podstawowa, przedszkole, ośrodki i zakłady usługowe, takie jak ośrodek zdrowia, poczta, warsztaty samochodowe, sklepy, stacja benzynowa. Do większych sołectw należy zaliczyć jeszcze Studniska Dolne. Najmniejszym sołectwem w gminie jest Wilka Bory.

Ryc. 13. Pokrycie terenu Gminy Sulików

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Na poziomie gminnym, najważniejszym dokumentem planistycznym, którego obowiązek posiadania nakłada Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Gmina Sulików posiada aktualne Studium uchwalone przez Radę Gminy Sulików Uchwałą Nr XLVI/368/22 w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulików. Warto jednak podkreślić, że w dniu 24 września 2023 r. weszła w życie nowelizacja Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wprowadza reformę systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego w Polsce. Do najważniejszych zmian należy zaliczyć wprowadzenie nowego narzędzia planistycznego – planu ogólnego, który zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Plan ogólny będzie miał charakter prawa miejscowego. Oznacza to m.in., że będzie miał on charakter wiążący dla planów miejscowych, ale także dla decyzji o warunkach zabudowy. Warto zaznaczyć, że w przypadku braku planu ogólnego, stworzenie planów miejscowych oraz wydanie decyzji o warunkach zabudowy nie będzie możliwe. Obowiązek posiadania planu ogólnego obowiązywać będzie od dnia 30 czerwca 2026 r. W dniu 26 marca 2024 roku Rada Gminy Sulików podjęła uchwałę nr LXII/498/2024 w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego.

Aktami prawa miejscowego w zakresie planowania przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy Sulików obowiązuje 28 planów zagospodarowania przestrzennego, z czego 11 z nich zostały uchwalone przed 2003 rokiem. Obejmują one swoim zasięgiem 100% powierzchni całej Gminy. Fakt, że całość obszaru Gminy objęta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, świadczy o konsekwentnie i odpowiedzialnie prowadzonej polityce przestrzennej, zapewniającej ład przestrzenny oraz przewidywalne warunki dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego polityka przestrzenna Gminy prowadzona jest za pośrednictwem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (tzw. WZ) bądź decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W przypadku Gminy Sulików sytuacja ta nie występuje, ponieważ cały jej obszar objęty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co eliminuje konieczność wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

W latach 2019–2023 na terenie Gminy Sulików obserwuje się wyraźny spadek liczby wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym – z 47 w 2019 r. do zaledwie 12 w 2023 r., przy czym podobny trend widoczny jest również na poziomie powiatu. Do 2021 r. wskaźnik liczby pozwoleń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Sulikowie był wyższy od średniej powiatowej, jednak w ostatnich latach spadł poniżej niej, co świadczy o osłabieniu aktywności inwestycyjnej. Struktura wydanych pozwoleń wskazuje jednoznacznie na dominację budownictwa mieszkaniowego – w większości lat stanowiło ono ponad 80% wszystkich decyzji, osiągając w 2023 r. poziom 91,7%, znacznie powyżej średnich wartości powiatowych. Jednocześnie udział nowych budynków niemieszkalnych i obiektów inżynierii lądowej pozostaje bardzo niski, co wskazuje, że inwestycje w gminie mają przede wszystkim charakter mieszkaniowy, przy ograniczonej aktywności w sferze gospodarczej i infrastrukturalnej.

Tab. 14. Ruch budowlany w Gminie Sulików w latach 2019-2023 na tle średniej gmin powiatu zgorzeleckiego

		2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu						
ogółem	Sulików	0	0	0	0	0
	powiat	37	29	22	29	38
na 1 tys. mieszkańców	Sulików	0	0	0	0	0
	powiat	0,41	0,33	0,25	0,34	0,45
Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym						
ogółem	Sulików	47	22	29	26	12
	powiat	347	353	424	305	233
na 1 tys. mieszkańców	Sulików	7,82	3,71	4,92	4,46	2,07
	powiat	3,89	4,03	4,89	3,55	2,74
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Sulików	70,21	86,36	82,76	80,77	91,67
	powiat	57,64	67,99	63,92	60,33	57,94
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Sulików	29,79	13,64	17,24	19,23	8,33
	powiat	42,36	32,01	36,08	39,67	42,06

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy Sulików obserwuje się deficyt terenów inwestycyjnych, które mogłyby zostać przeznaczone pod rozwój działalności gospodarczej. Problemem jest również fakt, że część istniejących działek budowlanych pozostaje nieuzbrojona, co w znacznym stopniu obniża ich atrakcyjność inwestycyjną i ogranicza możliwości przyciągania nowych podmiotów gospodarczych.

Dodatkowym utrudnieniem w zakresie zagospodarowania przestrzennego są przebiegające przez Gminę linie elektroenergetyczne wysokiego i najwyższego napięcia, które wraz z towarzyszącymi im pasami technologicznymi stanowią barierę przestrzenną, wyłączając część obszaru z możliwości zabudowy, w tym również pod inwestycje gospodarcze.

Walory kulturowe i turystyczne

Sulików to miejscowość o bogatej i wielowiekowej historii, położona malowniczo w dolinie Czerwonej Wody u stóp Góry Ognistej. Powstała z inicjatywy króla Czech Wacława I ok. 1230 r., a już w 1234 r. pojawiła się pierwsza wzmianka o osadzie, związana z budową kościoła parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. W 1268 r. Sulików otrzymał prawa miejskie i rozwijał się jako niewielki ośrodek handlowy i rzemieślniczy. Świadczą o tym nazwy zachowane w dokumentach: Schoninberch (1234), Schonenberg, Schönberg (1526).

Okres późnego średniowiecza i renesansu przyniósł Sulikowowi zarówno dramatyczne zniszczenia, jak i czas rozkwitu. W latach 1427–1432 miejscowość została spustoszona przez najazdy husyckie, jednak już w 1523–1527 Hans Frenzel wzniósł w Sulikowie renesansowy zamek. W połowie XVI wieku miasto liczyło ok. 300 mieszkańców, 45 domów mieszczkańskich i rozwijało liczne cechy rzemieślnicze. Cesarz Maksymilian II potwierdził i odnowił prawa miejskie, co przyczyniło się do dalszego ożywienia gospodarczego.

Wiek XVII był trudnym okresem dla miasta – wojna trzydziestoletnia i pożary (1621, 1625) zniszczyły znaczną część zabudowy. Jednocześnie w tym czasie Sulików zasłynął produkcją tkaniny zwanej „sulikowskim sukniem” (Schonberger Zeug), półwełnianego materiału

wzbogaconego Inem, eksportowanego do Niemiec i Ameryki Północnej. W 1643 r. odkryto źródła wód leczniczych, które w XIX wieku przyciągały rzesze kuracjuszy z całego Śląska, Saksonii i Czech – uzdrowisko w Sulikowie przeżywało wówczas największą świetność.

XIX wiek i początek XX wieku to czas modernizacji – powstały szkoły (1855, 1910), kościół neogotycki (1867), poczta (1888) oraz liczne zakłady rzemieślnicze i przemysłowe (garncarnie, browar, gorzelnia, farbiarnia). W 1927 r. Sulików zyskał połączenie kolejowe, co zwiększyło jego znaczenie gospodarcze.

Po II wojnie światowej, w maju 1945 r., miejscowość znalazła się w granicach Polski. Osiedlili się tu przesiedleńcy z Kresów, a pierwszym burmistrzem został Tadeusz Romaniszyn. Rozwijały się lokalne instytucje – powstał ośrodek zdrowia, apteka, kluby sportowe, liczne zakłady usługowe i produkcyjne. W 1948 r. Sulików utracił prawa miejskie i stał się miejscowością typowo rolniczą.

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 585 obiektów, natomiast do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, wpisanych zostało 35 obiektów.

Tab. 15. Wykaz obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego na terenie Gminy Sulików

Miejscowość	Zabytek
Bierna	młyn, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy
Miedziana	kościół ewangelicki, ob. katolicki, filialny pw. św. Piotra i Pawła, w zespole
	pastorówka w zespole, ob. dom mieszkalny
	zespół pałacowo-parkowy
	pałac
	spichlerz
	oficyna
Mikulowa	park pałacowy
	pałac
Radzimów Górny	kościół ewangelicki, ob. katolicki, parafialny pw. św. Marii Magdaleny
Studniska Dolne	kościół filialny pw. św. Anny
	park pałacowy
	zespół budowlany folwarku
	oficyna mieszkalna w zespole
	stajnia ze stodołą, spichlerzem i dobudówką mieszkalną w zespole
Sulików	brama wjazdowa w zespole
	układ urbanistyczny miasta Sulików
	kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
	dworzec kolejowy
	zespół domów podcieniowych w rynku
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
	dom podcieniowy w zespole
dom podcieniowy w zespole	
park dworski w zespole	

	dom mieszkalny
Wilka-Ksawerów	pałac
	park pałacowy
Wrociszów Dolny	szkoła, ob. dom mieszkalny

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykazu zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego prowadzonego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Wśród zabytków Gminy należy wyróżnić w szczególności, m.in.:

- **Kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulikowie** – Pierwotnie był drewniany. Obecny wygląd kościół uzyskał po odbudowie w 1668 r. Od 1945 r., wraz z napływem osiedleńców z kresów wschodnich, kościół pełni funkcję kościoła parafialnego parafii rzymsko-katolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulikowie.
- **Kościół katolicki w Sulikowie „Mały”** - znajduje się poniżej kościoła parafialnego i jest to obiekt sakralny wzniesiony w 1867 r. dla sulikowskich katolików. Styl w jakim został wybudowany kościółek to neogotyck, a o jakości architektonicznej budowli stanowi jego oryginalny stan zachowania oraz stylistyczna jedność.
- **Kościół Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Świętej Marii Magdaleny** – jest to pierwszy kościół w Radzimowie – istniał już w 1346 r. Podlegał dziekanowi zgorzeleckiemu i proboszczowi Sulikowa. W 1686 r. miała miejsce gruntowna przebudowa kościoła, któremu dobudowano wtedy nową wieżę. W XVIII w. w kościół kilkakrotnie uderzały pioruny. Grożący zawaleniem, a ponadto nie mieszczący już wszystkich parafian kościół, został w 1803 roku rozebrany, a na jego miejscu został wzniesiony nowy, murowany obiekt, który w niezmiennym kształcie zachował się do czasów obecnych.
- **„Ostry Narożnik”** – dom łużycki położony na Placu Wolności, w Sulikowie z 1688 r. o konstrukcji murowano drewnianej z podcieniem i ścianami o konstrukcji szachulcowej. Należy on do bardzo cennych relikwów dawnej zabudowy i stanowi przykład starego, ludowego budownictwa małomiasteczkowego. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków w 1956 r. W latach 2004-2008 przeprowadzono generalny remont obiektu wraz z jego wyposażeniem. Ostry narożnik jest jednym z dwóch domów łużyckich zachowanych do dziś w zabytkowej architekturze sulikowskiego rynku.

Bogata historia Gminy Sulików oraz jej lokalizacja są potencjałem do rozwoju turystyki na jej terenie. Czynnikiem wpływającym na jej rozwój są również szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy, w tym m.in.:

- Zielony szlak Izerski (szlak pieszy),
- Szlak pieszy niebieski Zawidów – Lubań,
- Szlak pieszy Zawidów – Miedziana – Grabiszycy.

Bliskość granicy z Czechami i Niemcami stanowi istotny atut rozwojowy Gminy Sulików, szczególnie w kontekście turystyki. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie dwóch krajów stwarza dogodne warunki do przyciągania turystów zagranicznych, którzy mogą traktować Gminę jako łatwo dostępny cel krótkich wyjazdów weekendowych lub jednodniowych. Bliska odległość umożliwi rozwój transgranicznych produktów turystycznych, np. szlaków kulturowych i przyrodniczych, łączących atrakcje polskie, czeskie i niemieckie. Ponadto różnorodna oferta zabytków oraz walory przyrodnicze Sulikowa mogą stanowić uzupełnienie popularnych tras turystycznych Sudetów i Łużyc, co sprzyja budowaniu marki Gminy jako miejsca otwartego i atrakcyjnego dla zagranicznych gości.

CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

2.1. Walory przyrodnicze

Walory przyrodnicze wpływają w sposób znaczący na potencjał rozwojowy jednostki samorządu terytorialnego. Warunki atmosferyczne, ukształtowanie terenu, budowa geologiczna czy zbiorniki wodne stanowią czynniki mogące determinować atrakcyjność turystyczną, warunki do uprawy rolniczej czy eksploatację surowców mineralnych, a zatem definiować stan gospodarki lokalnej oraz wyznaczać kierunki jej rozwoju.

Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu

Zgodnie z Regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski wg J. Kondrackiego, Gmina Sulików położona jest w megaregionie Pozaalepejska Europa Środkowa, w prowincji Masyw Czeski oraz w podprowincji Sudety i Przedgórze Sudecki, a w dalszym podziale w makroregionie Przedgórze Zachodniosudecki i mezoregionie Pogórze Izerskie.

Najbardziej urozmaiconą rzeźbą terenu i najwyższymi wysokościami względnymi charakteryzują się Wzgórza Zalipiańskie obejmujące południowowschodnią część Gminy Sulików. Najwyższym wzniesieniem na opisywanym obszarze jest Wyszyna (ponad 400 m n.p.m.), położona na granicy z gminą Platerówka. Drugie pod względem wysokości jest wzniesienie Góra Piekielna (385

m n.p.m.). Kulminacje mają kształt kopulasty i wysokości względne od około 15 do 50 m. Wzgórza przecina dolina Czerwonej Wody wraz z jej dopływami. Charakter dolin zależy od rodzaju podłoża – występują tu zarówno doliny wciosowe o stromych skarpach, jak i płaskie doliny o formie nieckowatej. Centralna i północno-wschodnia część Gminy położona jest na Wysoczyźnie Siekierczyńskiej, charakteryzującej się rozległymi, lekko pofalowanymi powierzchniami o nachyleniu do 5%. Rzeźbę terenu urozmaicają lokalnie występujące, kopulaste pagóry – przeważnie pochodzenia bazaltowego. Największy z nich, Góra Ognista, o wysokości względnej około 70 m, została przekształcony w wyniku działalności człowieka związanej z eksploatacją bazaltu. Pozostałe dolinki mają przeważnie formę nieckowatą, jedynie na niektórych odcinkach przybierając kształt dolin wciosowych.

Natomiast północno-zachodnia część Gminy położona jest na obszarze Równiny Zgorzeleckiej, gdzie wysokość względna terenu waha się od 200 do 230 m n.p.m. Wyższe wzniesienia występują jedynie lokalnie, m.in. w rejonie Góry Pop, której szczyt osiąga 242 m n.p.m. Równina jest porozcinana siecią szerokich, nieckowatych dolin, z których największa – dolina Czerwonej

Wody i Lipy – osiąga do 700 m szerokości. Na tym obszarze licznie występują także zagłębienia bezodpływowe, często adaptowane na niewielkie stawy hodowlane.

Z kolei południowo-zachodnia część Gminy położona jest w obrębie Obniżenia Zawidowa, będącego zapadliskową formą terenu łagodnie nachyloną ku zachodowi. Główną doliną tej jednostki fizycznogeograficznej jest szeroka i podmokła dolina rzeki Witki, w znacznej części zajęta przez jezioro zaporowe, którego lustro wody położone jest poniżej 210 m n.p.m. Mniejsze doliny, takie jak dolina Kocięgo Potoku, mają wyraźny, choć nieckowaty kształt i są na ogół podmokłe. W ujściu jednej z nich do doliny Witki powstał rozległy kompleks stawów hodowlanych.

Budowa geologiczna

Na terenie Gminy Sulików przeważają utwory zlodowacenia Odry, są to w przeważającej większości piaski i żwiry wodnolodowcowe. Odślaniają się one na powierzchni, bądź zalegają pod glinami zwałowymi. Występują one na osadach neogenu, glinach zwałowych lub bezpośrednio na krystalicznym podłożu, osiągając miąższości od kilku do kilkunastu metrów. Warstwy osadów wodnolodowcowych charakteryzują się różną miąższością od kilku cm do prawie 1,5 metra. Licznie występują tu także ropy z węglem brunatnym w nieckach neogeńskich w formie soczewek i wkładek, które wypełniają częściowo obniżenia tektoniczne ze średnią miąższością na poziomie kilkadziesiąt metrów. Z kolei w dolinach rzek występują piaski, żwiry i namuły rzeczne – wypełniają one odcinki den dolin rzecznych i potoków.

Natomiast lokalnie w okolicy Sulikowa, Małej Wsi Górnej i Radzimowa występują także bazalty w formie kominów, a w rejonie Mikułowej na terenach pól deflacyjnych kompleksy glin pyłowych lessopodobnych.

Złóża kopalin

Gmina Sulików posiada zasoby złóż naturalnych. Zgodnie z informacjami Państwowego Instytutu Geologicznego PIG-PIB, obecnie na jej terenie udokumentowano 4 złoża surowców naturalnych: złożo „Góra Borowa”, złożo „Radomierzyce”, złożo „Radzimów” oraz złożo „Sulików”.

Podstawowa charakterystyka złóż zlokalizowanych na terenie Gminy Sulików została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tab. 16. Złóża kopalin na terenie Gminy Sulików

Nazwa	Kopalina	Powierzchnia (ha)	Stan zagospodarowania
Góra Borowa	kamienie łamane i bloczne	1,4200	złożo rozpoznane szczegółowo
Radomierzyce	węgle brunatne	1 670,0000	złożo rozpoznane wstępnie
Radzimów	kamienie łamane i bloczne	1,4736	eksploatacja złoża zaniechana
Sulików	kamienie łamane i bloczne	47,3200	złożo zagospodarowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PIG-PIB.

Obecnie jedynym zagospodarowanym złożem jest złożo „Sulików”, dla którego Marszałek Województwa Dolnośląskiego decyzją nr 16/2014 wyznaczył teren górniczy „Sulików I” i obszar górniczy „Sulików II” i wydał koncesję nr 5/99 (ważną do dnia 28 stycznia 2049 roku).

Wody powierzchniowe i podziemne

Gmina Sulików położona jest w obszarze dorzecza Odry, w zasięgu zlewni Nysy Łużyckiej. Największymi ciekami wodnymi na terenie gminy są dwa dopływy Nysy Łużyckiej: rzeka Witka i rzeka Czerwona Woda. Płynąca wzdłuż południowo-zachodniej części Gminy Witka uchodzi do sztucznego zbiornika zaporowego w Niedowie. Z kolei Czerwona Woda ma swoje źródła w Czechach, przez które przepływa na długości około 2,7 km, po czym kieruje się na północ, a następnie skręca na zachód, tworząc przełomowe odcinki w rejonie Sulikowa. Pozostałe ciekami wodne w gminie mają niewielką długość i prowadzą małe ilości wód.

Innym elementem wód powierzchniowych są jeziora oraz zbiorniki wodne. W obrębie Gminy Sulików występują niewielkie zbiorniki wodne, stanowiące są to zalane dna wyrobisk poeksploatacyjnych lub sztucznie utworzone stawy hodowlane.

Podstawowymi jednostkami umożliwiającymi gospodarowanie wodami powierzchniowymi są jednolite części wód powierzchniowych (JCWP). Gmina Sulików położona jest w obrębie 5 JCWP rzecznych:

- Witka od granicy państwa do ujścia,
- Grabiszówka,
- Czerwona Woda,
- Jędrzychowski Potok,
- Nysa Łużycka od Pliessnitz do Żareckiego Potoku.

W poniższej tabeli przedstawiono podstawową charakterystykę poszczególnych JCWP rzecznych, zlokalizowanych na terenie Gminy Sulików.

Tab. 17. Podstawowa charakterystyka JCWP rzecznych występujących na terenie Gminy Sulików

Nazwa	Kod	Typ JCWP	Stan ogólny
Witka od granicy państwa do ujścia	RW60000317429	potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu krzemianowym	zły stan wód
Grabiszówka	RW600003166569	potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu krzemianowym	zły stan wód
Czerwona Woda	RW60000317449	potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu krzemianowym	zły stan wód
Jędrzychowski Potok	RW600009174529	potok lub strumień nizinny	zły stan wód
Nysa Łużycka od Pliessnitz do Żareckiego Potoku	RW60001117453	rzeka nizinna	zły stan wód

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych, odpowiednikiem podziału wód podziemnych są jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Gmina Sulików położona jest w obrębie 2 JCWPd:

- JCWPd nr 92,
- JCWPd nr 105.

W poniższej tabeli przedstawiono podstawową charakterystykę JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Sulików.

Tab. 18. Podstawowa charakterystyka JCWPd występujących na terenie Gminy Sulików

Numer JCWPd	Kod	Powierzchnia [km ²]	Stan ogólny
92	GW600092	691,19	dobry
105	GW6000105	330,56	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Przeptywające przez teren Gminy Sulików rzeki w okresie zwiększonego przepływu wód mogą spowodować zagrożenia powodziowe. W związku z tym, na jej terenie identyfikuje się następujące obszary zagrożenia powodziowego:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat) lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią:
 - obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
 - obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia wału przeciwpowodziowego,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzącej.

Ryc. 15. Sieć hydrologiczna i obszary zagrożenia powodzią na terenie Gminy Sulików

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ISOK.

Warunki klimatyczne

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski W. Okołowicza, Gmina Sulików położona jest w sudeckim regionie klimatycznym, kształtowanym przez wpływy gór średnich. Region ten charakteryzuje dużą zmiennością pogody, znacznym udziałem opadów i silnym wpływem wysokości nad poziomem morza na warunki klimatyczne.

Średnia roczna temperatura wynosi około 8°C, zimą spada poniżej -10°C, a latem osiąga około 18°C. Zima trwa średnio 50–60 dni, natomiast lato 85–90 dni. Okres wegetacyjny jest stosunkowo długi – przekracza 225 dni. Roczna suma opadów zwiększa się wraz z wysokością terenu, kształtując się na poziomie 610–620 mm. Dominują wiatry z kierunków zachodnich i północno-zachodnich, które sprzyjają niewielkim amplitudom temperatur, łagodnym zimom oraz stosunkowo wysokim opadom, osiągającym maksimum w miesiącach letnich.

Charakterystycznym zjawiskiem klimatycznym Sudetów i ich przedpola są wiatry fenowe. Przynoszą one suche i ciepłe masy powietrza, osiągając w górach dużą prędkość i oddziałując swym zasięgiem na znaczną część Niziny Śląskiej. W czasie fenu obserwuje się wyraźny wzrost temperatury, któremu towarzyszy silny, suchy wiatr z południa. Zjawisko to często przyczynia się do gwałtownego topnienia pokrywy śnieżnej.

Jakość powietrza

Jakość powietrza ma kluczowe znaczenie dla zdrowia ludzi, ekosystemów oraz ogólnego stanu środowiska. Niestety, w wyniku działalności człowieka do atmosfery trafiają różnorodne zanieczyszczenia, które negatywnie wpływają na jakość powietrza. W związku z tym monitorowanie jakości powietrza oraz podejmowanie działań na rzecz jego ochrony jest istotnym elementem polityki ekologicznej na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi badania jakości powietrza na obszarze całej Polski. Regionalny Wydział Monitoringu we Wrocławiu co roku publikuje raport dotyczący rocznej oceny jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego. W ramach owego badania region podzielony został na strefy w oparciu o następujące kryteria:

- aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- miasta o liczbie mieszkańców powyżej lub zbliżonej do 100 tysięcy,
- pozostały obszar województwa niewchodzący w skład wyżej wspomnianych aglomeracji i miast.

Na terenie województwa dolnośląskiego wydzielono 4 strefy:

- aglomerację wrocławską (PL0201),
- miasto Legnica (PL0202),
- miasto Wałbrzych (PL0203),
- strefę dolnośląską (PL0204).

Zgodnie ze wskazanym podziałem, Gmina Sulików zaklasyfikowana została do strefy dolnośląskiej. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska wykonał ocenę jakości powietrza za rok 2024 i na jej podstawie dokonał klasyfikacji stref zarówno pod kątem ochrony zdrowia ludzi, jak i ochrony roślin.

Ocena pod kątem ochrony zdrowia została wykonana dla 12 zanieczyszczeń:

- dwutlenku siarki (SO₂),
- dwutlenku azotu (NO₂),
- tlenku węgla (CO),
- ozonu (O₃),
- benzenu (C₆H₆),
- pyłu zawieszonego PM10,
- pyłu zawieszonego PM2,5,
- benzo(a)pirenu,
- arsenu,
- kadmu,
- niklu,
- ołowiu.

Z kolei ocena pod kątem ochrony roślin została wykonana odrębnie dla 3 zanieczyszczeń:

- dwutlenku siarki (SO₂),
- tlenków azotu (NO_x),
- ozonu (O₃).

Zgodnie z raportem Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Departamentu Monitoringu Środowiska, Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska we Wrocławiu „Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2024”, w strefie dolnośląskiej stwierdzono przekroczenia poziomów docelowych ozonu, arsenu w pyłe zawieszonym PM10 oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10, a także przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10. W ocenie jakości powietrza dla pyłu zawieszonego PM2,5, w odniesieniu do poziomu dopuszczalnego I fazy, strefa została zakwalifikowana do klasy A. Natomiast dla poziomu celu długoterminowego w zakresie stężenia ozonu, strefa otrzymała klasę D2.

Tab. 19. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów stanowiących w celu ochrony zdrowia – dane za rok 2024

Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃ ¹⁾	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5
PL0204	A	A	A	A	C	C	A	C	A	A	C	A1

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w powietrza w województwie dolnośląskim. Raport za rok 2024.

Ocena pod kątem ochrony roślin prowadzona jest wyłącznie dla strefy dolnośląskiej. W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2024 roku, w strefie dolnośląskiej stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego ozonu. W dodatkowej klasyfikacji, w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego dla ozonu, strefie przypisano klasę D2.

Tab. 20. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów stanowiących w celu ochrony roślin – dane za rok 2024

Kod strefy	SO ₂	NO _x	O ₃ ¹⁾
PL0204	A	A	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w powietrza w województwie dolnośląskim. Raport za rok 2024.

Jako najczęściej stosowany i najprostszy podział źródeł emisji zanieczyszczeń wyróżnia się:

- emisję punktową,
- emisję liniową,
- emisję powierzchniową.

Emisja punktowa dotyczy głównie procesów technologicznych w zakładach przemysłowych, energetycznego spalania paliw – w tych przypadkach emitorem jest komin lub inne urządzenie, przez które zanieczyszczone powietrze wprowadzane jest do atmosfery.

Na terenie Gminy Sulików emisja punktowa może wynikać z funkcjonujących na jej obszarze przedsiębiorstw, które mogą emitować przede wszystkim zanieczyszczenia powstałe w wyniku procesów technologicznych oraz procesów energetycznego spalania paliw. Największymi podmiotami gospodarczymi prowadzącymi swoją działalność na terenie Gminy są:

- Holcim Polska – przedsiębiorstwo działające w zakresie produkcji cementu, kruszyw oraz betonu,
- Soley Areca – przedsiębiorstwo działające w zakresie dystrybucji paliw.

Emisja liniowa związana jest głównie z ciągami komunikacyjnymi i emisją spalin pochodzących ze środków lokomocji. Warto zaznaczyć, że emisja związana z transportem dotyczy nie tylko spalin, ale także pyłów i drobnych elementów ścieralnych części opon, które wzbijane są w powietrze z powierzchni dróg.

Gmina Sulików posiada dobrze rozwinięty system sieci drogowej, składający się z dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. W związku z tym zauważa się, że w jej obrębie emisja komunikacyjna koncentrować się może wzdłuż ciągów komunikacyjnych odznaczających się największym natężeniem transportu – przede wszystkim drogi wojewódzkiej nr 355 oraz drogi wojewódzkiej nr 357.

Emisja powierzchniowa jest trudniejsza do oszacowania i ograniczania niż emisja punktowa, ze względu na większy obszar, z którego zanieczyszczenia emitowane są do atmosfery. Na emisję powierzchniową składa się niska emisja, czyli zanieczyszczenia rozproszone, pochodzące z budynków komunalno-bytowych, gospodarstw domowych, wielkoobszarowych zakładów przemysłowych oraz terenów rolniczych.

Na terenie Gminy Sulików emisja powierzchniowa wynika głównie ze zjawiska tzw. niskiej emisji, spowodowanej wykorzystywaniem w indywidualnych instalacjach grzewczych wysokoemisyjnych, nieekologicznych paliw. Zjawisko to jest szczególnie nasilone w okresie chłodnym, kiedy mieszkańcy korzystają z palenisk do ogrzewania budynków.

Na terenie Gminy nie znajduje się żadna stacja pomiarowa wchodząca w skład systemu monitoringu jakości powietrza w województwie dolnośląskim prowadzonym przez GIOŚ. Jednakże w celu obserwacji stanu i jakości powietrza atmosferycznego na jej terenie funkcjonuje stacja monitoringu jakości powietrza, zlokalizowana na budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Sulikowie.

Ochrona przyrody

Ochrona przyrody na terenie Gminy Sulików realizowana jest na podstawie zapisów ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. Zgodnie z przytoczoną ustawą za ochronę przyrody uznaje się zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składów, co odbywa się w oparciu o formy ochrony przyrody.

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody, na terenie Gminy Sulików nie występują żadne formy ochrony przyrody.

Warto jednak podkreślić, że w granicach Gminy przebiega międzynarodowy korytarz ekologiczny Sudety – Bory Dolnośląski, zachodni (GKZ-5A). Korytarze ekologiczne choć nie są formami ochrony przyrody, to pełnią one ważną funkcję jako obszary umożliwiające przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami. Nie można więc mówić o skutecznych działaniach chroniących środowisko, w szczególności w odniesieniu do zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, w całkowitym oderwaniu od funkcji, jakie pełni korytarz. Korytarze to drogi życia, dzięki którym wiele gatunków może egzystować pomimo niekorzystnych zmian w środowisku, a cenne europejskie siedliska nadal cechuje wysoka bioróżnorodność

Flora i fauna

Gmina Sulików jest obszarem o silnie przekształconej szacie roślinnej, stosunkowo niskim stopniu zalesienia oraz niewielkim zróżnicowaniu siedlisk. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku udział połaci leśnych w całkowitej powierzchni Gminy kształtował się na poziomie 15,7%. Zgodnie z regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski, jednostka ta położona jest w V Krainie Śląskiej, obejmującej obszary o bardzo zróżnicowanej rzeźbie terenu, od nizin po wzniesienia i góry, z przewagą terenów wyżynnych i podgórskich. Kraina charakteryzuje się przewagą siedlisk lasów mieszanych świeżych i lasów górskich, przy czym skład gatunkowy drzewostanów jest zróżnicowany – występują bory sosnowe, buczyny, dąbrowy oraz drzewostany jodłowe i świerkowe.

Zgodnie z klasyfikacją krajobrazów Polski A. Richlinga, gmina Sulików położona jest na obszarze wysoczyzn słabo rozwiniętych, zaliczanych do krajobrazu lessowo-eolitycznego, w którym dominują gleby brunatne i płowe. Potencjalną roślinność tego typu krajobrazu stanowią przede wszystkim grądy i dąbrowy świetliste. Gmina znajduje się w piętrze pogórza, w strefie występowania mieszanych lasów liściastych oraz podgórskich borów sosnowo-świerkowych. Dawne łągi nadrzeczne, niegdyś typowe dla dolin rzek i potoków, niemal całkowicie zanikły w wyniku ich regulacji, ustępując miejsca zaroślom nadrzecznym i łąkom. Na suchszych zboczach i terenach równinnych występowały lasy liściaste z udziałem dębu szypułkowego, grabu, lipy i klonu oraz buczyny sudeckie, natomiast na glebach uboższych – kwaśne buczyny z domieszką świerka i dziś rzadko spotykanej jodły. Strome, kamieniste stoki porastały lasy klonowo-lipowe o bogatym runie. Współcześnie naturalne zbiorowiska leśne zachowały się jedynie w niewielkich enklawach, a większość obszaru została przekształcona w tereny rolnicze.

W obrębie Gminy nie występują duże i zwarte kompleksy leśne – jedynym większym obszarem leśnym jest Miedziański Las o powierzchni ok. 4 km². Natomiast do mniejszych obszarów leśnych należą tzw. Leśne Stawiska, dwa lasy w okolicach Mikułowej, kompleks koło Wrociszowa Górnego, Lubański Lasek koło Zawidowa oraz część kompleksu leżącego między

Bierną, Miedzianą a Platerówką. Do najważniejszych obszarów siedliskowych na terenie Gminy należą:

- obiekty w dolinie strumienia Czerwona Woda: fragmenty lasów zboczowych i łąk ze stanowiskami roślin lokalnie rzadkich,
- kompleks zbiorników wodnych na północ od Studnisk Górnych,
- roślinność naskalna na zboczach kamieniołomu na północny-wschód od Sulikowa.

Fauna gminy Sulików jest zróżnicowana i obejmuje wiele gatunków chronionych. Wśród bezkręgowców występuje m.in. tygrzyk paskowany, biegacze z rodzaju *Carabus*, paż królowej i mieniak tęczowiec. Gatunki o najwyższym znaczeniu przyrodniczym to trzepla zielona, czerwończyk nieparek, modraszek telejus i modraszek nausitous – wszystkie objęte Dyrektywą Siedliskową. W środowisku wodnym zauważa się występowanie gatunków objętych ochroną prawną ryb i minogów: strzebla potokowa, śliz pospolity, piskorz i minóg strumieniowy. Z kolei herpetofaunę reprezentuje 15 gatunków płazów i gadów, w tym traszka grzebieniasta, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, żaba jeziorkowa, żaba moczarowa i jaszczurka zwinka. Rzekotka drzewna jest liczna, zwłaszcza na stawach hodowlanych.

Z kolei awifauna natomiast obejmuje 97 gatunków ptaków, z czego 16 znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej; gatunkami lęgowymi są m.in. jarzębatka, gąsiorek i ortolan. Spotyka się też błotniaka stawowego, błotniaka zbożowego, rybołowa i kanię rudą.

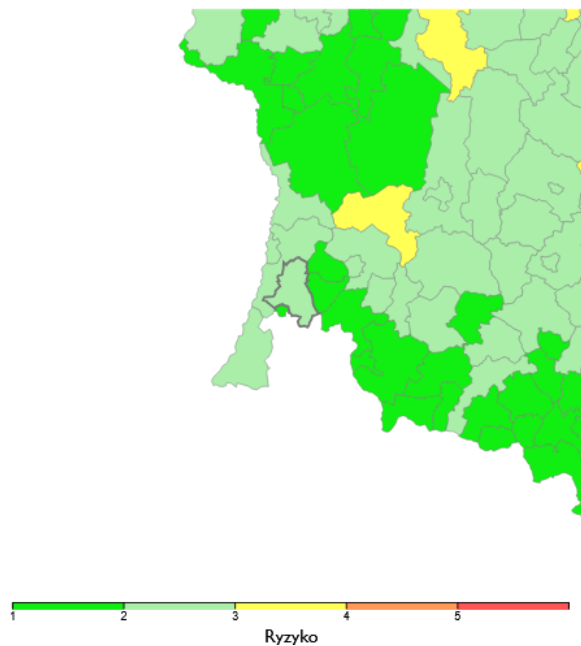
Ponadto na terenie Gminy stwierdzono występowanie 24 gatunków ssaków objętych ochroną gatunkową, spośród których 3 gatunki figurują w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej – nocek duży, bóbr europejski i wydra. Co warto dodać, w obrębie analizowanej jednostki bytuje wiele innych gatunków ssaków podlegających ochronie sezonowej w myśl prawa łowieckiego, w tym m.in. lis, jenot, kuna leśna, daniel i sarna. Ponadto na terenie miejscowości Małej Wsi Górnej występuje również nietoperz mroczek posrebrzany.

2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii (OZE)

Analizując klimat lokalny należy brać również pod uwagę zmiany klimatyczne, które silnie wpływają na komfort życia mieszkańców, w szczególności miast i terenów zurbanizowanych. Wdrażanie działań zwiększających odporność tych terenów na zmiany klimatu znajduje oparcie w szeroko pojętym interesie publicznym zawierającym się w dążeniu do zapewnienia jak najkorzystniejszych warunków bytowania człowieka.

Poniższe zestawienie przedstawia analizę ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Sulików w kolejnych dziesięcioleciach, z którego wynika że na jej terenie występuje ryzyko wystąpienia niedoboru zasobów wodnych. Wpływ na to będzie miało stopniowe podnoszenie się temperatury powietrza, a także zwiększanie się ryzyka zagrożenia suszą.

Gospodarka wodna - zagrożenia niedoborem zasobów - RCP 4.5 - 2021-2030

SULIKÓW (POW. ZGORZELECKI, WOJ. DOLNOŚLĄSKIE)

Informacje szczegółowe o obszarze

Ekspozycja: 0,313

Podatność: I

Zagrożenie:

- 2021-2030: 0,325
- 2031-2040: 0,413
- 2041-2050: 0,413
- 2051-2060: 0,413
- 2061-2070: 0,413
- 2071-2080: 0,413
- 2081-2090: 0,413
- 2091-2100: 0,413

Ryzyko:

- 2021-2030: 2
- 2031-2040: 2
- 2041-2050: 2
- 2051-2060: 2
- 2061-2070: 2
- 2071-2080: 2
- 2081-2090: 2
- 2091-2100: 2

Ryc. 16. Analiza ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Sulików

Źródło: <https://ryzyko.ios.gov.pl/> (dostęp: 14.08.2025 r.).

Na podstawie analizy map zagrożeń suszą, opracowanych na potrzeby Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy zauważyć można, że Gmina Sulików położona jest na terenach zagrożonych wystąpieniem suszy oraz deficytów wody – zwłaszcza w okresie wiosenno-letnim.

Obszar Gminy zagrożony jest występowaniem wszystkich rodzajów suszy, których klasy zagrożeń są lokalnie zróżnicowane:

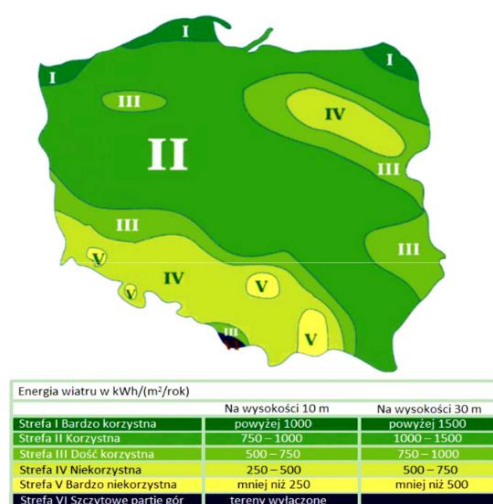
- susza atmosferyczna – cały obszar ekstremalnie zagrożony,
- susza rolnicza – większość obszaru słabo zagrożona, jednak lokalnie zmienność od zagrożenia umiarkowanego do silnego,
- susza hydrologiczna – cały obszar silnie zagrożony,
- susza hydrogeologiczna – większość obszaru silnie zagrożona, a lokalnie ekstremalnie.

W łącznym zagrożeniu większość obszaru Gminy Sulików jest silnie zagrożona występowaniem suszy. Inne warunki obserwowane są przede wszystkim w jej zachodniej części, gdzie zagrożenie jest ekstremalne. Należy przy tym dodać, że w Planie nie wskazano żadnego działania inwestycyjnego w zakresie przeciwdziałania suszy, którego realizacja miałaby być odbywać się na terenie Gminy Sulików.

Na przestrzeni ostatnich lat temat zrównoważonego rozwoju oraz transformacji energetycznej stał się nieodłącznym elementem debaty publicznej. W związku z tym, coraz większy nacisk kładziony jest na osiągnięcie neutralności energetycznej oraz dekarbonizację gospodarki, czego efektem jest stopniowe zwiększanie nakładów inwestycyjnych na rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE). Ze względu na specyficzne uwarunkowania geograficzne Polski, najszybciej rozwijającymi się gałęziami OZE są technologie wykorzystujące potencjał wiatrowy, słoneczny oraz geotermalny.

Energia wiatrowa jest zasobem w pełni odnawialnym, niewyczerpalnym. Ocenia się, że pod względem występowania odpowiedniej siły wiatru na 2/3 terytorium Polski występują korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej. Produkcja energii z wiatru jest opłacalna przy jego średniej rocznej prędkości na wysokości 30 m nad ziemią minimum 4 m/s.

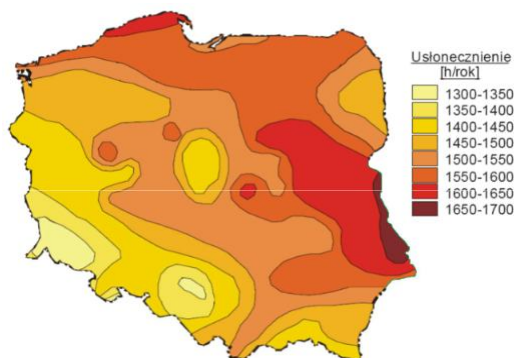
Poniższa rycina przedstawia rozkład energii wiatrowej w Polsce na wysokości 10 i 30 metrów w podziale na 6 stref. Gmina Sulików zlokalizowana jest na obszarze Strefy IV, która charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami wietrznymi – potencjał energetyczny obszaru mieści się w zakresie 25-500 kWh/(m²/rok) na wysokości 10 metrów, a na wysokości 30 metrów 500-750 kWh/(m²/rok). Oznacza to, że Gmina Sulików posiada umiarkowany potencjału do rozwoju i zlokalizowana na jej terenie siłowni wiatrowych. Obecnie w ramach Parku Wiatrowego Koźmin na obszarze gminy Sulików zrealizowano 3 turbiny wiatrowe zlokalizowane w obrębie Mała Wieś Dolna.

Ryc. 17. Energia wiatru w Polsce w kWh/(m²/rok) na wysokości 10 i 30 metrów

Źródło: „Energia & Przemysł” – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Poniższa mapa przedstawia średnie roczne sumy nasłonecznienia w Polsce, które odzwierciedlają potencjał do rozwoju energetyki słonecznej w poszczególnych regionach kraju. Gmina Sulików położona jest na obszarze, dla którego średnie sumy usłonecznienia w ciągu roku wahają się w przedziale 1300-1350 h/rok. Oznacza to, że Gmina Sulików posiada umiarkowany potencjału do rozwoju i zlokalizowana na jej terenie elektrowni fotowoltaicznych, jednakże obecnie na jej terenie nie funkcjonują tego rodzaju instalacje.

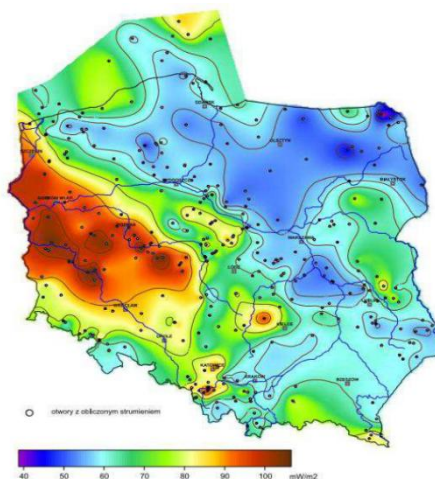
Ryc. 18. Średnie roczne sumy usłonecznienia w Polsce

Źródło: „Energia & Przemysł” – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Energię geotermalną rozumieć należy jako energię ciepłą wnętrza Ziemi. Energię tą dzieli się w zależności od głębokości, z której jest eksploatowana na dwa typy:

- geotermię płytką (energia pobierana jest z głębokości do 100 m za pomocą pomp ciepła),
- geotermię głęboką (energia pobierana jest z wnętrza Ziemi, na głębokości kilku kilometrów).

Mapa warunków geotermalnych w Polsce wskazuje, że Gmina Sulików położona jest na obszarze, który charakteryzuje się względnie korzystnym potencjałem do budowy instalacji geotermalnych.

Ryc. 19. Mapa rozkładu gęstości ziemskiego strumienia ciepłego na obszarze Polski

Źródło: <https://www.mos.gov.pl/> (Szewczyk & Gientka, 2009).

Przeprowadzona analiza pozwala zakładać, że Gmina Sulików odznacza się względnie korzystnymi uwarunkowaniami do rozwoju OZE. Obecnie na jej terenie funkcjonują 3 turbiny wiatrowe zlokalizowane w obrębie Mała Wieś Dolna, które utworzone zostały w ramach Parku Wiatrowego Koźmin.

Warto przy tym dodać, że Gmina planuje dalszy rozwój sektora OZE, w tym m.in. poprzez lokalizację paneli fotowoltaicznych oraz turbin wiatrowych w obrębie miejscowości Studniska Górne. Ponadto w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sulików wyznaczone zostały obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii, w tym o mocy przekraczającej 500 kW, z wykorzystaniem energii słonecznej wraz z przemysłowymi instalacjami do zastosowania technologicznych rozwiązań magazynowania energii, a także ich dystrybuowania oraz przemysłowymi magazynami energii.

W kontekście rozwoju infrastruktury OZE należy podkreślić, że Gmina Sulików jest członkiem Zgorzeleckiego Klastra Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej, którego głównym celem jest budowa niezależnego, lokalnego rynku energii – wykorzystującego odnawialne źródła energii (OZE) oraz wysokosprawną kogenerację.

2.3. Infrastruktura techniczna i działalność w zakresie ochrony środowiska

Stan techniczny oraz poziom rozbudowania infrastruktury technicznej jest czynnikiem mogącym w sposób znaczący oddziaływać na środowisko naturalne oraz komfort życia mieszkańców jednostki. Zły stan techniczny infrastruktury technicznej skutkować może przedostaniem się do środowiska zanieczyszczeń, a co za tym idzie doprowadzić do jego degradacji. Jej niska dostępność w połączeniu z niską świadomością ekologiczną motywować natomiast może część społeczności do użyczenia problematycznych nieczystości ciekłych i stałych z pominięciem obowiązujących regulacji prawnych, w sposób prowadzący do degradacji środowiska.

Urządzenia sieciowe i energia ciepła

Dobrze rozwinięta infrastruktura sieciowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na atrakcyjność osiedleńczą, potencjał inwestycyjny danego terenu, a także na jakość środowiska. W Gminie Sulików podmiotami odpowiedzialnymi za dostarczanie wody oraz odprowadzanie ścieków komunalnych są Międzygminna Spółka Wodno-Kanalizacyjna „Suplaz” sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Pocztowej 7a w Sulikowie oraz Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Dworcowej 4 w Zawidowie.

Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku, udział mieszkańców posiadających dostęp do sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 81,3% i był niższy zarówno w porównaniu do średniej wartości dla gmin powiatu zgorzeleckiego (95,2%), jak i średniej dla województwa dolnośląskiego (95,3%). W związku z tym, że na terenie Gminy wciąż występują miejscowości pozbawione pełnego dostępu do sieci wodociągowej, w najbliższych latach planowana jest jej dalsza rozbudowa, tak aby zwiększyć dostępność tej infrastruktury dla mieszkańców. Ponadto istotnym działaniem będzie również modernizacja stacji uzdatniania wody (SUW), co pozwoli na poprawę jakości dostarczanej wody, w tym ograniczenie problemów związanych z jej mętnością.

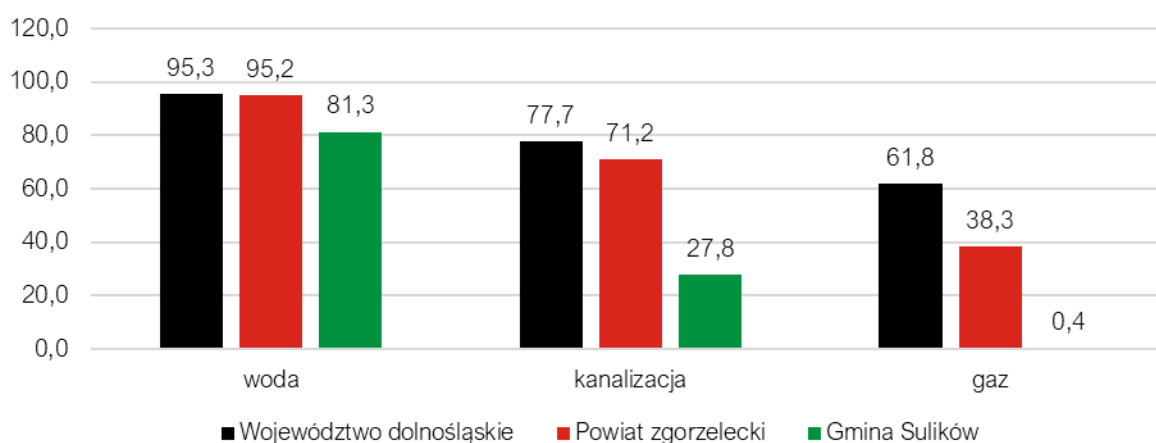
Ścieki komunalne z terenu Gminy odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Sulikowie. Instalacja dysponuje średnią przepustowością 924 m³/d oraz maksymalną 1210 m³/d, co sprawia, że jej wydajność jest w pełni wystarczająca w odniesieniu do obecnych potrzeb. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadało zaledwie 27,8% mieszkańców, co powoduje znaczną różnicę w porównaniu do średniej dla gmin powiatu zgorzeleckiego (71,2%) oraz województwa dolnośląskiego (77,7%). Mieszkańcy nieposiadający dostępu do sieci kanalizacyjnej do odprowadzania nieczystości ciekłych wykorzystują zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Co ważne, Gmina Sulików aktywnie wspiera mieszkańców w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, w tym m.in. poprzez udzielanie dofinansowań w tym zakresie.

Należy jednak zwrócić uwagę na problemy obserwowane w skali kraju w przypadku prowadzenia indywidualnej gospodarki ściekami komunalnymi. Największym problemem jest nielegalne opróżnianie szamb, prowadzące do lokalnych kontaminacji środowiska przyrodniczego, a mogącego potencjalnie oddziaływać również na czystość wód podziemnych i powierzchniowych. Należy pamiętać, iż środowisko przyrodnicze stanowi system powiązanych wzajemnymi relacjami komponentów, które pozostają nierozłączne – to zaś determinuje wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych komponentów, również w zakresie zanieczyszczeń. Gmina Sulików prowadzi cykliczne kontrole dotyczące realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości niepodłączonych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej w zakresie

prawidłowego pozbywania się nieczystości ciekłych. Zgodnie z Planem kontroli na lata 2025-2026 wprowadzonym Zarządzeniem Nr L.127.2025 Wójta Gminy Sulików z dnia 13 marca 2025 r., łącznie na terenie Gminy Sulików zaplanowano do przeprowadzenia 1 107 kontroli.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Urzędu Gminy Sulików, w najbliższych latach planowany jest dalszy rozwój infrastruktury kanalizacyjnej. Obejmuje on rozbudowę sieci w miejscowościach: Studniska Dolne, Studniska Górne, Mikułowa, Mała Wieś Dolna oraz Sulików, a także budowę nowych odcinków w pozostałych miejscowościach, tak aby maksymalnie zwiększyć dostępność kanalizacji dla mieszkańców. Warto przy tym dodać, że w 2024 roku zrealizowano budowę dwóch nowych studni, natomiast w 2025 roku do budżetu gminy wprowadzono zadanie dotyczące modernizacji stacji uzdatniania wody, obejmujące budowę trzech zbiorników oraz wymianę hydrantów.

Natomiast na terenie Gminy Sulików praktycznie nie istnieje sieć gazowa. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku udział posiadających dostęp do sieci kształtował się na poziomie 0,4%, jednakże wskazuje się, że mogą to być tylko przyłącza przemysłowe.

Ryc. 20. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Sulików w 2023 roku na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Energia ciepła w Gminie Sulików pochodzi głównie z indywidualnych kotłowni lokalnych, które zaopatrują w ciepło budynki mieszkalne, obiekty użyteczności publicznej oraz przedsiębiorstwa. W gospodarstwach domowych dominują źródła ciepła opalane węglem, koksem i drewnem. Zgodnie z danymi Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB), w 2024 roku na jej terenie dominującym nośnikiem energii cieplnej pozostawał węgiel kamienny (46%). Znaczny udział w ogrzewaniu budynków miała również biomasa, głównie drewno kawałkowe (25%), a także energia elektryczna (20%). Szczegółowe dane prezentuje poniższa tabela.

Tab. 21. Struktura indywidualnych źródeł ciepła na terenie Gminy Sulików w 2023 roku

Nośnik energii	Liczba źródeł	Udział
węgiel kamienny	1 341	46%
gaz ziemny	35	1%
olej opałowy	31	1%
biomasa, w tym drewno	738	25%
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	3	0,1%

energia elektryczna	582	20%
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	38	1%
energia geotermalna (pompy ciepła)	155	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków.

Gospodarka odpadami

W Gminie Sulików podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych jest Zakład Gospodarki i Usług Komunalnych sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Bankowej 8 w Lubaniu. W ramach funkcjonującego systemu gospodarki odpadami, w Gminie Sulików odpady komunalne odbierane są zarówno z nieruchomości zamieszkałych, jak i niezamieszkałych, przy czym właściciele zobowiązani są do zbierania oraz przekazywania do odbioru odpadów komunalnych w sposób selektywny w podziale na 5 frakcji:

- metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe,
- papier i tektura,
- szkło,
- bioodpady,
- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne.

Odbiór odpadów komunalnych realizowany jest zgodnie z wyznaczonym harmonogramem, przy czym częstotliwość wywozu różni się w zależności od miejscowości. Warto jednak dodać, że na terenie Gminy Sulików funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który zlokalizowany jest w Sulikowie przy ul. Pocztovej 7A.

Na terenie Gminy Sulików nie ma możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych. Dlatego też, wszystkie odpady komunalne, w tym bioodpady zebrane z terenu jej terenu przewożone są do instalacji komunalnej w Lubaniu, gdzie zostają odpowiednio przetworzone.

W poniższej tabeli przedstawiono stan gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Sulików w latach 2020-2024. W analizowanym okresie liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi zwiększyła się z 4 704 w 2020 roku do 4 765 osób w 2024 roku. W okresie tym zwiększyła się również łączna ilość zebranych odpadów komunalnych – z 1 955,97 Mg w 2020 roku do 2 101,95 Mg w 2024 roku. Systematycznie rośnie także udział odpadów segregowanych – z 41% w 2020 roku do 49% w 2024 roku. Co istotne, od 2023 roku gmina osiąga wymagany poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu, co potwierdza stałą poprawę funkcjonowania systemu gospodarki odpadami.

Tab. 22. Stan gospodarki odpadami w Gminie Sulików w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)	4 704	4 754	4 770	4 790	4 765
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:					
zmieszane	1 149,01	1 192,40	1 105,49	1 085,14	1 072,48

segregowane		806,96	1 032,50	928,37	1 012,20	1 029,47
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		41%	46%	46%	48%	49%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,42	0,47	0,43	0,44	0,44
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (%)	gmina	x	18	24,96	36,92	46,14
	wymagany	x	>20	>25	>35	>45

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Gmina Sulików aktywnie doskonali system gospodarowania odpadami komunalnymi, kładąc szczególny nacisk na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Prowadzi działania informacyjne i edukacyjne dotyczące prawidłowego postępowania z odpadami, w tym selektywnej zbiórki, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz ochrona środowiska naturalnego. Do wszystkich gospodarstw domowych dostarczane są kalendarze z harmonogramem odbioru odpadów, a na stronie internetowej gminy publikowane są szczegółowe informacje o zasadach funkcjonowania systemu. Ponadto mieszkańcy mają również dostęp do praktycznego poradnika selektywnej zbiórki odpadów.

Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska

Podstawowymi dokumentami w zakresie ochrony środowiska obowiązującymi na terenie Gminy Sulików są:

- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sulików na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028,
- Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Sulików,
- Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Sulików w 2025 roku.

Dzięki tym dokumentom możliwe jest systematyczne i skoordynowane prowadzenie działań w zakresie ochrony środowiska, poprawy jakości życia mieszkańców oraz podnoszenia ładu przestrzennego i estetyki gminy. Programy te stanowią podstawę do planowania i realizacji przedsięwzięć związanych m.in. z ograniczaniem negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko, usuwaniem szkodliwych materiałów, wspieraniem bioróżnorodności, a także ochroną zwierząt. Pełnią one funkcję strategicznych narzędzi, które umożliwiają gminie skuteczne wdrażanie działań proekologicznych oraz ubieganie się o zewnętrzne źródła finansowania na ich realizację.

Ochrona środowiska w gminie Sulików realizowana jest nie tylko poprzez duże inwestycje infrastrukturalne, ale także dzięki różnorodnym działaniom wspierającym zrównoważony rozwój i poprawę jakości życia mieszkańców. Obejmują one m.in. inicjatywy z zakresu edukacji ekologicznej, mające na celu podnoszenie świadomości mieszkańców w kwestii racjonalnego korzystania z zasobów przyrodniczych, a także przedsięwzięcia związane z poprawą efektywności energetycznej. Ważnym elementem podejmowanych działań jest realizacja projektów związanych z mitygacją i adaptacją do zmian klimatu, w tym przedsięwzięć termomodernizacyjnych obejmujących zarówno budynki użyteczności publicznej, jak i obiekty o znaczeniu lokalnym. W najbliższym czasie modernizacji wymagają m.in. budynki Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Sulikowie oraz świetlice wiejskie. Ich termomodernizacja

pozwole na obniżenie kosztów eksploatacyjnych, redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poprawę komfortu użytkowników tych obiektów.

Dodatkowo w celu ochrony środowiska, w ostatnich latach Wójt Gminy Sulików wydał decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dotyczących m.in. budowy instalacji OZE, rozdzielni energetycznej w Mikułowej, czy też Kopalni bazaltu w Sulikowie.

CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA

3.1. Gospodarka lokalna

Przedsiębiorczość

Jednym z elementów charakteryzujących lokalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą gmin jest liczba podmiotów gospodarczych działających na ich obszarze. Stanowi ona istotny wskaźnik poziomu przedsiębiorczości w granicach danej jednostki samorządowej. Na podstawie analizy danych z rejestru REGON w latach 2019-2023 zauważyć można systematyczny przyrost liczby funkcjonujących na terenie Gminy Sulików podmiotów gospodarczych. Łącznie w 2023 roku na terenie Gminy Sulików zarejestrowanych było 387 podmiotów gospodarczych, stanowiących 4,1% wszystkich przedsiębiorstw w powiecie zgorzeleckim. Wynik ten plasował jednostkę na przedostatnim miejscu wśród pozostałych gmin powiatu. Jednocześnie największą liczbę podmiotów odnotowano w mieście Zgorzelec, będącego zarówno siedzibą powiatu, jak również głównym ośrodkiem gospodarczym. Do 2023 roku liczba funkcjonujących na terenie Gminy Sulików przedsiębiorstw zwiększyła się o 68, co wskazuje na jej postępujący rozwój gospodarczy.

Szczegółowe dane dotyczące zmiany liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych pośród gmin powiatu zgorzeleckiego w latach 2019-2023 prezentuje poniższa tabela.

Tab. 23. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminach powiatu zgorzeleckiego w latach 2019-2023

JST	2019		2023		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2019-2023
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
Powiat zgorzelecki	8 713	100,0%	9 548	100,0%	835
miasto Zawidów	283	3,2%	307	3,2%	24
miasto Zgorzelec	3 793	43,5%	4 055	42,5%	262
gmina Bogatynia	1 906	21,9%	2 111	22,1%	205
gmina Pieńsk	853	9,8%	883	9,2%	30
gmina Sulików	319	3,7%	387	4,1%	68
gmina Węglińiec	743	8,5%	846	8,9%	103
gmina Zgorzelec	816	9,4%	959	10,0%	143

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych na koniec 2023 roku wśród podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy Sulików, na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), przeważały przedsiębiorstwa działające w sekcji F Budownictwo (31%) oraz w sekcji G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (21%). Istotny udział miały również przedsiębiorstwa z sekcji S i T Pozostała działalność

usługowa (9%). Pozostałe sekcje jednostkowo nie przekraczają swoim udziałem 5% wszystkich podmiotów gospodarczych z terenu Gminy Sulików.

Tab. 24. Podmioty działające na terenie Gminy Sulików na koniec 2023 r. według sekcji PKD

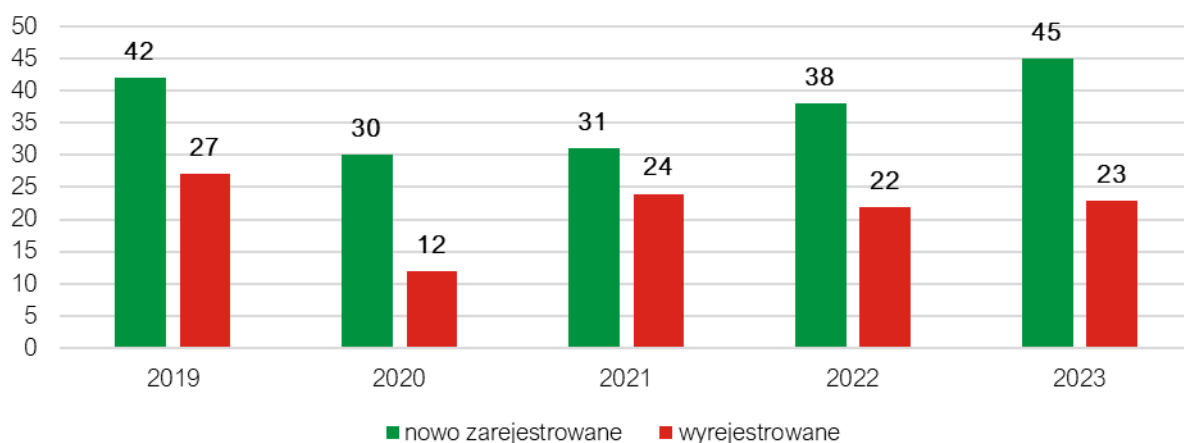
SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA F Budownictwo	120	31%
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	81	21%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	35	9%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	19	5%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	19	5%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	18	5%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	17	4%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13	3%
SEKCJA P Edukacja	10	3%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	10	3%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	2%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8	2%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	8	2%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	2%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	8	2%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	1%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	0	0%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0%
SEKCJA U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największymi przedsiębiorstwami działającymi na terenie Gminy Sulików są:

- Holcim Polska – przedsiębiorstwo działające w zakresie produkcji cementu, kruszyw oraz betonu,
- Soley Areca – przedsiębiorstwo działające w zakresie dystrybucji paliw.

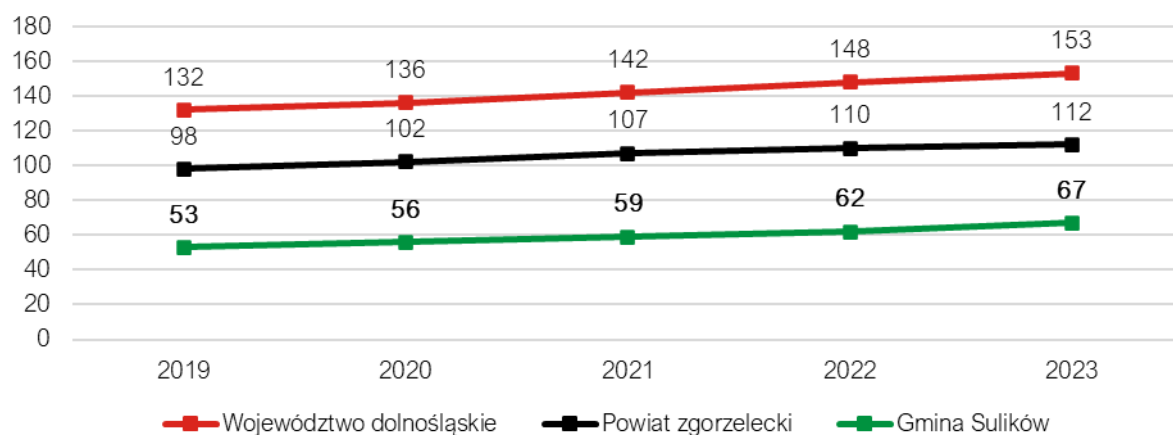
Na poniższej rycinie przedstawiono z kolei liczbę podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Sulików. Z analizy danych wynika, że na przestrzeni analizowanego okresu corocznie liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. Łącznie w latach 2019-2023 na terenie Gminy Sulików zarejestrowano 186 nowych podmiotów gospodarczych, a wyrejestrowano 108. Największą różnicę odnotowano w 2023 roku – liczba nowych firm była wyższa o 22 w stosunku do liczby wyrejestrowanych. Z kolei w 2020 roku zauważono najmniejszą liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych, co spowodowane może być niepewnością na rynku związaną z początkiem pandemii COVID-19. Skutki pandemii były widoczne również w 2021 roku, kiedy wyrejestrowano aż 24 podmioty gospodarcze.

Ryc. 21. Porównanie liczby podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2019-2023 działających na terenie Gminy Sulików

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dla osiągnięcia porównywalności poziomu rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego stosowane jest kryterium liczby przedsiębiorstw przypadających na 1 tys. mieszkańców. Gminę Sulików zestawiono ze średnią dla gmin powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego, co prezentuje poniższa rycina. Analiza danych wskazuje, że w latach 2019–2023 wartość wskaźnika dla badanej jednostki systematycznie wzrastała, pozostając jednak na poziomie niższym niż średnie dla jednostek wyższego szczebla. Oznacza to, że poziom przedsiębiorczości w gminie jest relatywnie niższy w porównaniu do grupy odniesienia, jednak obserwowana tendencja wzrostowa potwierdza stopniowy rozwój przedsiębiorczości na jej obszarze.

Ryc. 22. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Sulików na tle średniej dla gmin powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rolnictwo

Gmina Sulików odznacza się typowym charakterem rolniczym, gdzie największy udział w strukturze użytkowania gruntów stanowią użytki rolne (około 71%) oraz lasy i zadrzewienia (około 13%). Dlatego też analizując jej gospodarkę lokalną należy uwzględnić specyfikę znajdujących się na jej terenie gospodarstw rolnych. Najbardziej rzetelnym źródłem informacji odzwierciedlającym realny stan rolnictwa są przeprowadzone raz na 10 lat Powszechne Spisy

Rolne. Obowiązek przeprowadzenia spisów wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, a uszczegółowionego na poziomie krajowym w drodze ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 r. Udział w spisie rolnym jest obowiązkowy, a odmowa przystąpienia skutkować może nałożeniem grzywny. Dzięki przyjętym rozwiązaniom w ostatnim Powszechnym Spisie Rolnym przeprowadzonym w 2020 r. według danych GUS wzięło udział 98% polskich gospodarstw rolnych. Tym samym, analiza stanu rolnictwa na terenie Gminy Sulików przeprowadzona została głównie w oparciu o dane pozyskane na drodze PSR 2020.

Zgodnie z mapą Gleby Polski wg. Wicika, na terenie Gminy Sulików występują lessy oraz inne utwory pyłowe. Pod względem typów genetycznych dominują gleby płowe, brunatne wylugowane oraz opadowo-glejowe, których właściwości fizyczne i chemiczne zależą przede wszystkim od cech skały macierzystej. W krajobrazie lessowym gleby płowe występują w kompleksach z glebami brunatnymi i zaliczane są do gleb pszennych dobrych, choć w umiarkowanym stopniu narażonych na erozję. Z kolei w dolinach cieków oraz w zagłębieniach bezodpływowych dominują mady i mursze.

Gmina Sulików charakteryzuje się dobrymi glebami – największą powierzchnią gruntów ornych zajmuje kompleks pszenny dobry. Pod względem przynależności gleb do poszczególnych kompleksów rolniczej przydatności, na jej terenie wyróżnić można następujące kompleksy:

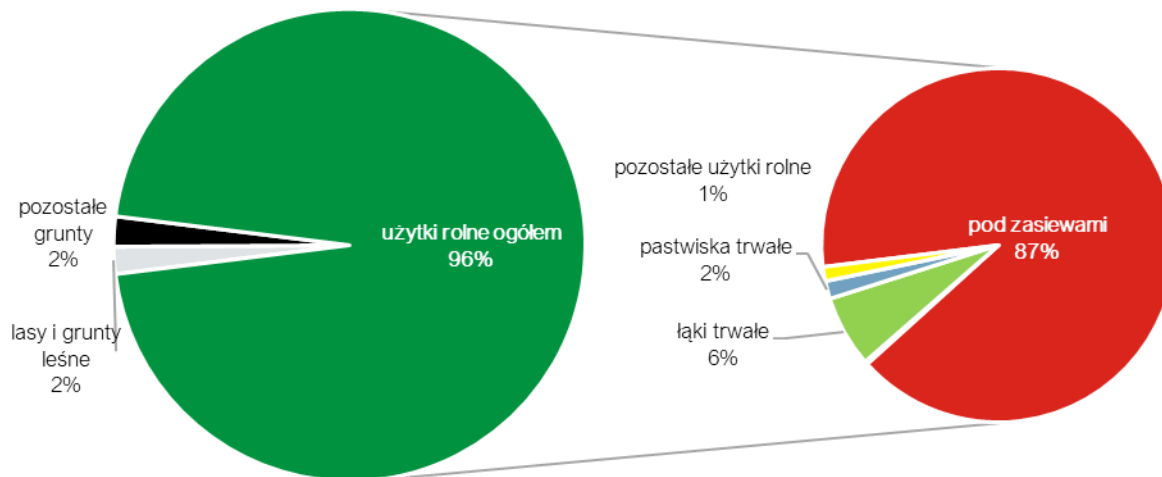
- kompleks 2 – pszenny dobry, stanowiący 59,2% powierzchni gruntów ornych – największe powierzchnie gleb tego kompleksu znajdują się w obrębach: Radzimów, Studniska Dolne, Studniska Górne, Stary Zawidów i Miedzianej,
- kompleks 3 – pszenny wadliwy, stanowiący 34,5% powierzchni gruntów ornych – większe powierzchnie tych gleb występują w obrębach: Studniska Dolne, Studniska Górne, Miedzianej, Bierna, Wilka i Mikułowa,
- kompleks 5 – żytni dobry, stanowiący 5,5% powierzchni gruntów ornych – największe powierzchnie tego kompleksu występują we wsiach: Stary Zawidów, Wilka, Studniska Dolne i Wrociszów Dolny,
- kompleks 6 – żytni słaby, stanowiący 0,8% powierzchni gruntów ornych – gleby te występują w niewielkiej ilości w obrębach: Stary Zawidów, Wrociszów Górny, Wrociszów Dolny, Wilka, Studniska Górne, Mała Wieś, Górna, Miedziane i Mikułowa.

Z kolei pod względem bonitacyjnym jakość użytków rolnych na terenie Gminy wygląda następująco:

- grunty dobrej jakości klas I-III zajmują powierzchnię około 51% powierzchni użytków rolnych,
- grunty średniej jakości, klasy IV, zajmują powierzchnię około 43% powierzchni użytków rolnych,
- grunty słabej jakości, klas V i VI, zajmują powierzchnię około 6,0% powierzchni użytków rolnych.

Na terenie Gminy Sulików nie występują istotne utrudnienia w uprawie roli związane z nachyleniem terenu – niewielkie wyniesienia nie ograniczają możliwości wykorzystania narzędzi i maszyn rolniczych. W związku z tym zauważa się, że warunki glebowe i topograficzne są sprzyjające do prowadzenia produkcji rolniczej.

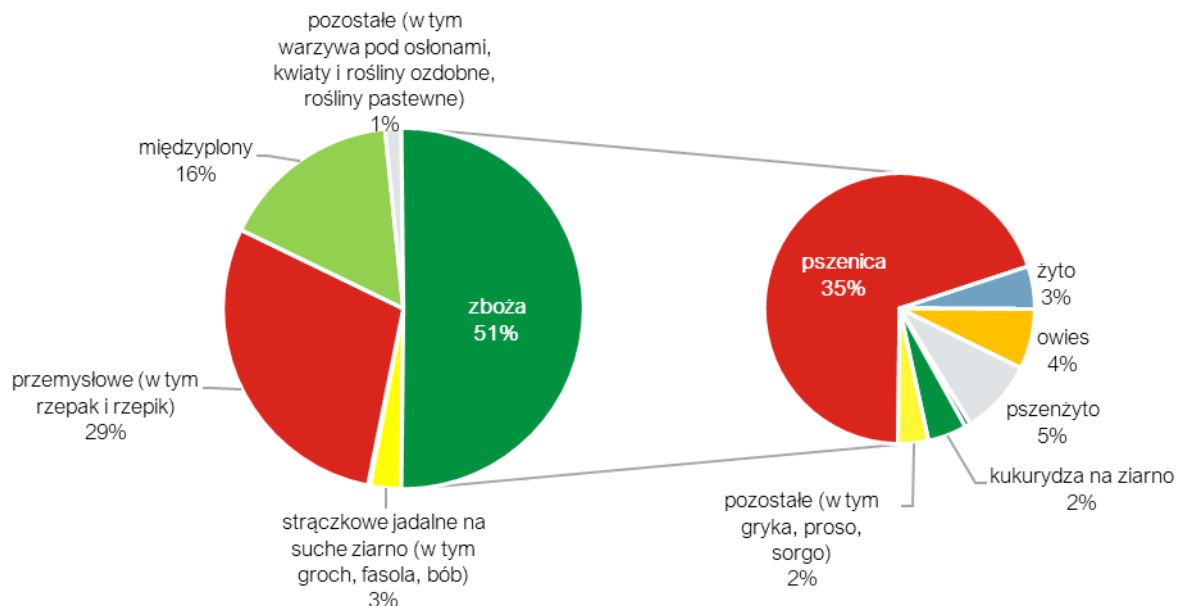
W 2020 roku użytki rolne stanowiły około 96% powierzchni gospodarstw rolnych w Gminie Sulików. W ich strukturze dominowały grunty pod zasiewami (87%) oraz trwałe łąki (6%). Natomiast lasy i grunty leśne, a także pozostałe kategorie gruntów zajmowały średnio po około 2%. Struktura użytkowania gruntów rolnych została przedstawiona na poniższej rycinie.

Ryc. 23. Użytkowanie gospodarstw rolnych oraz użytków rolnych na terenie Gminy Sulików w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Jedną z najbardziej powszechnych upraw w Gminie Sulików były zboża, które zajmowały 51% wszystkich zasiewów. W ich strukturze dominowała pszenica z udziałem sięgającym 35%. Ponadto znaczną część zasiewów stanowiły zasiewy przemysłowe, w tym rzepak i rzepik (29%) oraz międzyplony (16%). Szczegółowe dane dotyczące struktury zasiewów prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 24. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw (ha) na terenie Gminy Sulików w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

W 2020 roku w gminie Sulików funkcjonowały 234 gospodarstwa rolne, co stanowiło około 21,5% wszystkich gospodarstw rolnych w powiecie zgorzeleckim. W strukturze obszarowej dominowały gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, które stanowiły 46% ogółu gospodarstw w Gminie. Istotny udział miały również gospodarstwa większe, przekraczające 15 ha – ich udział wynosił 25%. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na jedno gospodarstwo w gminie wynosiła 21,81 ha i była nieznacznie wyższa od średniej dla całego powiatu wynoszącej 20,93 ha. Dane te wskazują na dużą spójność struktury agrarnej Gminy Sulików z pozostałą częścią powiatu, a niewielkie różnice w rozkładzie wielkości gospodarstw świadczą o zbliżonych uwarunkowaniach rolniczych oraz podobnym modelu gospodarowania w skali całego regionu.

Tab. 25. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Sulików na tle powiatu zgorzeleckiego

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Gmina Sulików		Powiat zgorzelecki	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	234	100%	1 086	100%
do 1 ha włącznie	12	5%	26	2%
1 - 5 ha	107	46%	530	49%
5 - 10 ha	42	18%	194	18%
10 - 15 ha	14	6%	96	9%
15 ha i więcej	59	25%	240	22%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	21,81		20,93	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

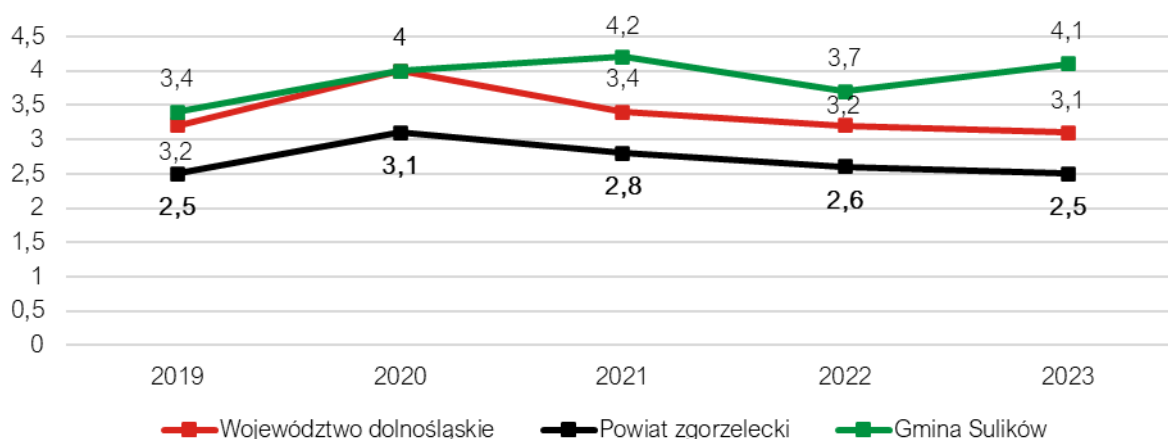
Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych jest szczególnie istotna w analizie ich dochodowości. Nadmierne rozdrobnienie determinuje brak możliwości utrzymania gospodarstwa domowego w oparciu o środki pozyskane z działalności rolniczej. Z kolei wielkopowierzchniowe gospodarstwa rolne wymagają wysokiego stopnia mechanizacji produkcji, co wiąże się z ich kapitałochłonnością. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych wykazała dochód uzyskany z prowadzonej działalności rolniczej (231). Poddając jednak analizie również inne źródła dochodu, widoczne jest, że najczęściej gospodarstwa domowe nie są utrzymywane wyłącznie z prowadzonej działalności rolniczej, ale również z innych form zarobkowania. W 42,7% przypadków były to również dochody z pracy najemnej, w 32% dochody z emerytury i renty, w 10,6% dochody z pozarolniczej działalności, a w 7,3% z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą.

Warto podkreślić, że wysoki udział gospodarstw czerpiących dochody z tytułu renty lub emerytury może świadczyć o tym, że są to gospodarstwa osób w wieku poprodukcyjnym, zajmujących się prowadzeniem gospodarstw rolnych. Potencjalnie może to również świadczyć o tym, że kolejne pokolenia nie chcą przejmować rodzinnych gospodarstw i kontynuować prowadzenia działalności rolniczej. Wartość ta była jednak zbliżona do średniej dla powiatu, kształtującej się na poziomie 31,3%.

Rynek pracy

Zjawiskiem ściśle związanym z dynamiką oraz kierunkiem rozwoju gospodarczego jednostki samorządowej jest sytuacja na rynku pracy. Dostępność stabilnego zatrudnienia w połączeniu z satysfakcją z wykonywanej pracy ma bezpośredni wpływ na ocenę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność osiedleńczą jednostki. Wyrazem złej sytuacji na lokalnym rynku pracy jest wzrost bezrobocia. Osobą bezrobotną rozumieć należy jako osobę, która ukończyła 18 rok życia i nie osiągnęła jeszcze wieku emerytalnego, która pozostaje niezatrudniona i nie podejmuje działalności zarobkowej, ale może podjąć pracę i jest zarejestrowana w odpowiednim dla miejsca stałego bądź czasowego zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukuje miejsca zatrudnienia lub pracy zarobkowej. Wysokie bądź długotrwałe bezrobocie wpływać może także na nasilenie się innych problemów społecznych, takich jak: ubóstwo, alkoholizm czy przestępczość.

Poniższa rycina przedstawia zmiany udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sulików na tle średniej dla gmin powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego w latach 2019-2023. W analizowanym okresie średnia wartość wskaźnika na terenie badanej jednostki kształtowała się na poziomie 3,9%, co stanowiło wynik wyższy zarówno od średniej dla gmin województwa dolnośląskiego (3,4%), jak i powiatu zgorzeleckiego (2,7%). Udział osób pozostających bez pracy na terenie Gminy był najwyższy w 2020 roku, kiedy to kształtował się na poziomie 3,1%. Sytuacja ta była skutkiem kryzysu gospodarczego wywołanego globalną pandemią SARS-CoV-2. Jednakże, już w kolejnym roku udział ten uległ zmniejszeniu i kształtował się na poziomie 2,8%.

Ryc. 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sulików na tle średniej gmin powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu, na koniec 2024 roku w powiecie zgorzeleckim łącznie zarejestrowanych było 1 389 bezrobotnych, z czego 720 stanowiły kobiety. Na terenie Gminy Sulików liczba bezrobotnych wynosiła 122 osoby, z czego 64 stanowiły kobiety. Większość z nich (107 osób) były zarejestrowane jako bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Natomiast liczba osób długotrwałe bezrobotnych, pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy, wyniosła 77.

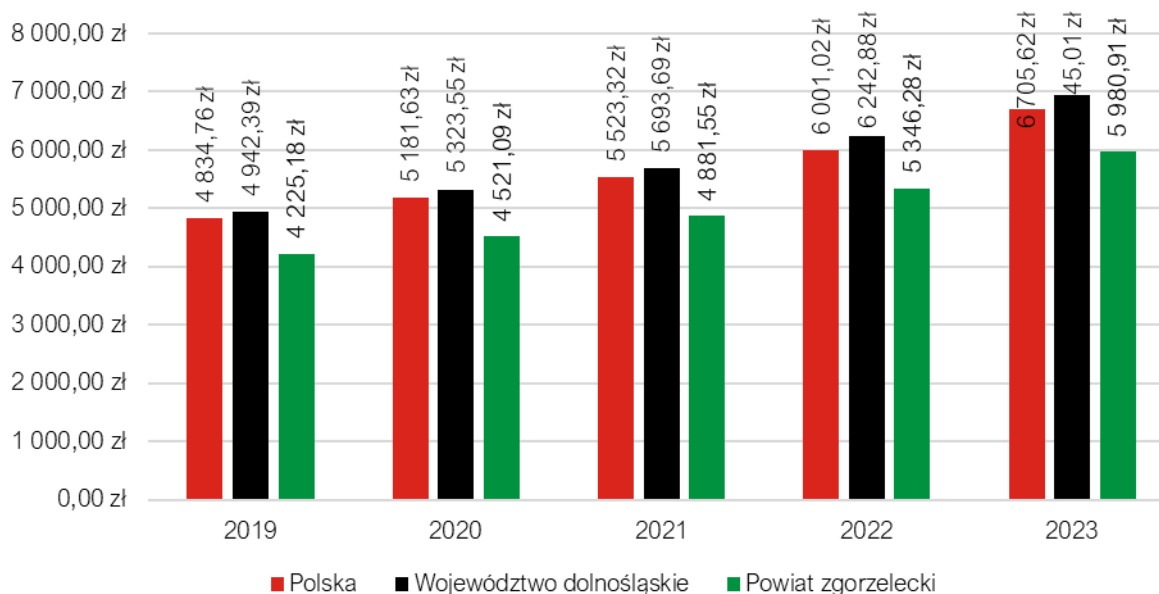
Tab. 26. Struktura bezrobotnych w powiecie zgorzeleckim, w tym w Gminie Sulików w 2024 roku (stan na koniec II półrocza 2024 r.)

Zarejestrowani bezrobotni							
Nazwa Gminy	Ogółem	Kobiety	Będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 30 roku życia	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Gmina Sulików	122	64	107	27	17	38	77
Powiat zgorzelecki	1378	720	1150	286	168	431	699

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z rynku pracy MRiPS-01 Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu.

Według danych zawartych w Barometrze Zawodów, w 2025 roku wśród zawodów deficytowych w powiecie zgorzeleckim znajdują się m.in.: lekarze, kucharze, magazynierzy, geodeci i kartografowie, elektrycy, elektromechanicy, elektromonterzy, pedagodzy, pielęgniarki i położne, nauczyciele, psycholodzy i psychoterapeuci, pracownicy socjalni, a także pracownicy służb mundurowych.

W latach 2019-2023 przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie zgorzeleckim systematycznie wzrastało. Na początku analizowanego okresu przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło 4 225,18 zł brutto, stanowiąc 85,4% średniej dla województwa i 87,4% średniej krajowej. Natomiast w 2023 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie wzrosło do 5 980,91 zł brutto, co stanowiło 86,1% średniej dla województwa i 89,1% średniej krajowej.

Ryc. 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zgorzeleckim i województwie dolnośląskim na tle kraju w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Stan finansów samorządowych

Stan finansów samorządowych determinuje zdolność jednostki samorządu terytorialnego do zaspokajania bieżących potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz podejmowania działań inwestycyjnych, przez co w znaczący sposób wpływa na dynamikę i kierunek rozwoju lokalnego.

Wykonanie budżetu

W latach 2019–2024 dochody budżetu Gminy Sulików znacząco wzrosły – z około 27,7 mln zł w 2019 roku do 45,5 mln zł w roku 2024, czyli o blisko 17,8 mln zł. W analizowanym okresie niemal corocznie notowano wzrost dochodów w porównaniu z rokiem poprzednim – od niespełna 3 mln zł w 2020 roku do ponad 6,5 mln zł w 2024 roku. Największy wpływ na wysokość dochodów Gminy miały dochody bieżące, które na przestrzeni lat kształtowały w przedziale od 27,1 mln zł do 35,6 mln zł, z czego ich najniższą wartość odnotowano w 2019 roku, a najwyższą w 2022 roku. Do obniżenia wysokości dochodów bieżących doszło w 2023 roku, co spowodowane było w znacznej mierze spadkiem wartości przyznawanych dotacji na cele bieżące, spowodowanym przeniesieniem wypłat z Programu 500+/800+ z gmin do ZUS. Z kolei dochody majątkowe w tym okresie kształtowały się w przedziale od ok. 0,5 mln zł do prawie 10 mln zł, z czego ich najniższą wartość odnotowano w 2019 roku, a najwyższą w 2024 roku.

Wraz ze znacznym wzrostem dochodów, wzrastały również wydatki Gminy Sulików – z ok. 26,7 mln zł w 2019 roku do ok. 46,8 mln zł w 2024 roku. Sytuacja ta wynikała nie tylko z praktycznie corocznego wzrostu wydatków bieżących z ok. 24,8 mln zł w 2019 roku do ok. 32,6 mln zł w 2024 roku, ale również znacznego wzrostu wydatków majątkowych – z ok. 1,9 mln zł w 2019 roku do ponad 14,2 mln zł w 2024 roku. Tendencja wzrostu wydatków bieżących jest zjawiskiem naturalnym, jednak ważne jest, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. W analizowanym okresie Gminie Sulików udawało się nie tylko utrzymywać dochody bieżące na poziomie wyższym niż wydatki bieżące, ale także stopniowo zwiększać różnicę pomiędzy nimi. W 2019 roku nadwyżka ta wynosiła 2,3 mln zł, a w 2024 roku wzrosła do ponad 2,9 mln zł. Mimo tego, że w 2023 roku odnotowano spadek nadwyżki, to w całym analizowanym okresie wartość ta pozostawała stabilna, co pozytywnie wpływało na bezpieczeństwo finansowe Gminy Sulików.

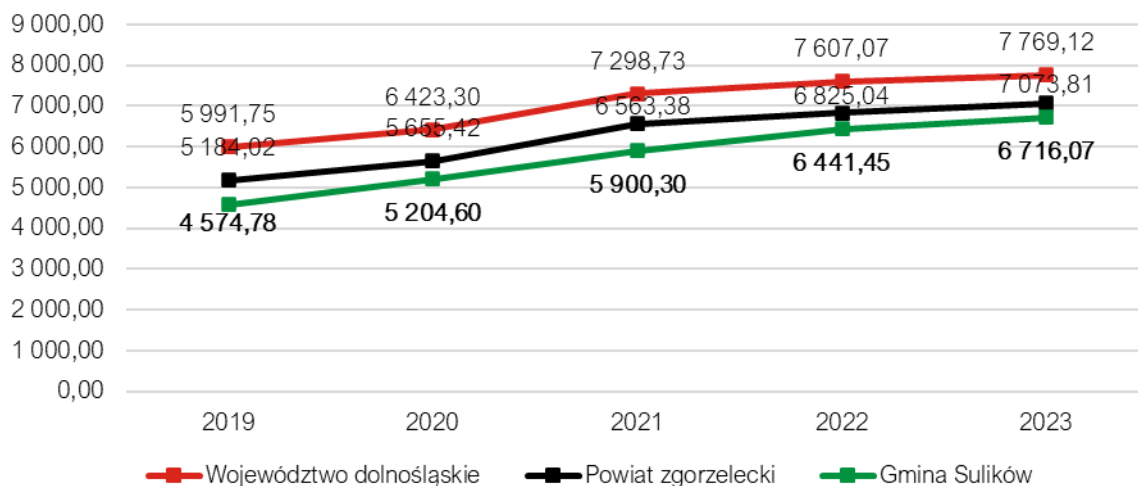
Tab. 27. Zestawienie głównych kategorii dochodów i wydatków Gminy Sulików w latach 2019-2024 (zł)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody ogółem, w tym:	27 686 682,84	30 686 331,85	34 935 662,48	37 849 982,43	38 959 937,81	45 529 202,41
dochody bieżące	27 112 979,75	29 457 847,76	32 043 245,47	36 685 922,34	30 603 358,53	35 568 880,39
dochody majątkowe	573 703,09	1 228 484,09	2 892 417,01	1 164 060,09	8 356 579,28	9 960 322,02
Wydatki ogółem, w tym:	26 679 184,41	28 040 058,56	29 333 882,83	36 437 452,70	45 566 976,90	46 842 216,59
wydatki bieżące	24 812 679,08	26 895 692,11	28 056 935,09	32 848 050,47	30 390 664,06	32 628 163,15
wydatki majątkowe	1 866 505,33	1 144 366,45	1 276 947,74	3 589 402,23	15 176 312,84	14 214 053,44
Wynik budżetu	1 007 498,43	2 646 273,29	5 601 779,65	1 412 529,73	-6 607 039,09	-1 313 014,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

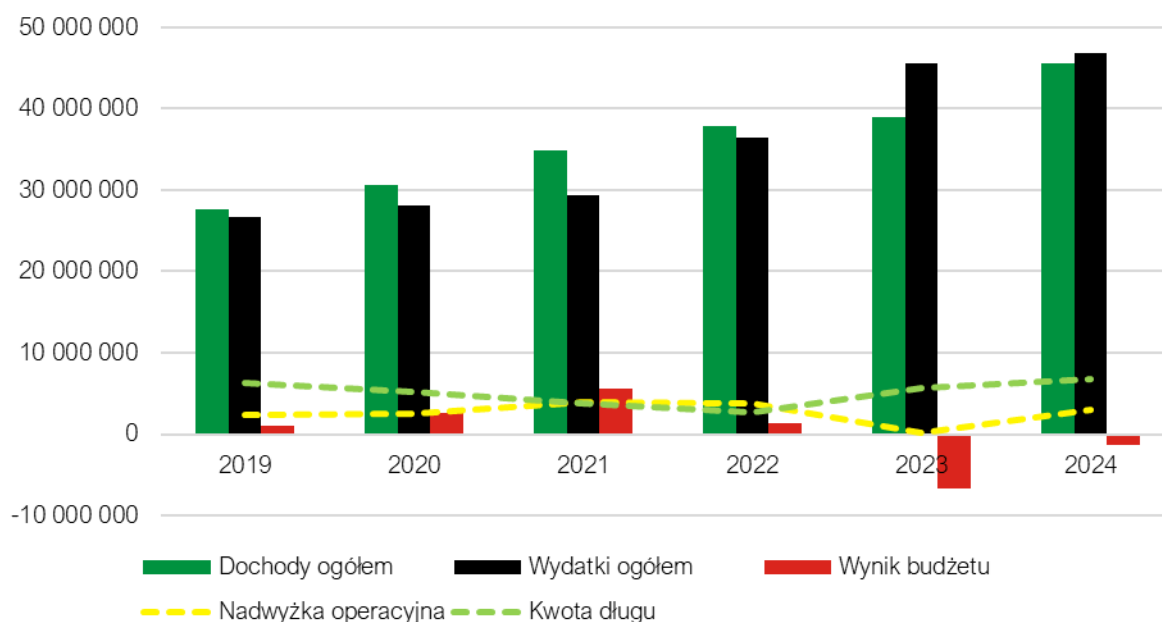
Poniższy wykres przedstawia kształtowanie się dochodów ogółem na 1 mieszkańca Gminy Sulików na tle powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego w latach 2019–2023. W badanym okresie analizowany wskaźnik systematycznie wzrastał – z 4 574,78 zł w 2019 roku

do 6 716,07 zł w roku 2023, osiągając średnią wartość 5 767,44 zł. Przez cały analizowany okres dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Sulików utrzymywały się poniżej średniego poziomu zarówno dla gmin powiatu zgorzeleckiego (6 260,33 zł), jak i województwa dolnośląskiego (7 017,99 zł).

Ryc. 27. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa na latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres przedstawia wykonanie budżetu Gminy Sulików w latach 2019-2023. Zestawiając dochody i wydatki Gminy należy zauważyć, że przez większość analizowanego okresu wynik budżetu był dodatni – wyjątek stanowią rok 2023 oraz 2024, kiedy to wynik budżetu był ujemny. Utrzymywanie nadwyżki operacyjnej, tj. dodatniej różnicy między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi oraz zmniejszenie się kwoty długu od 2023 roku wskazuje na stabilność ekonomiczną i odpowiednie zarządzanie budżetem przez Gminę Sulików.

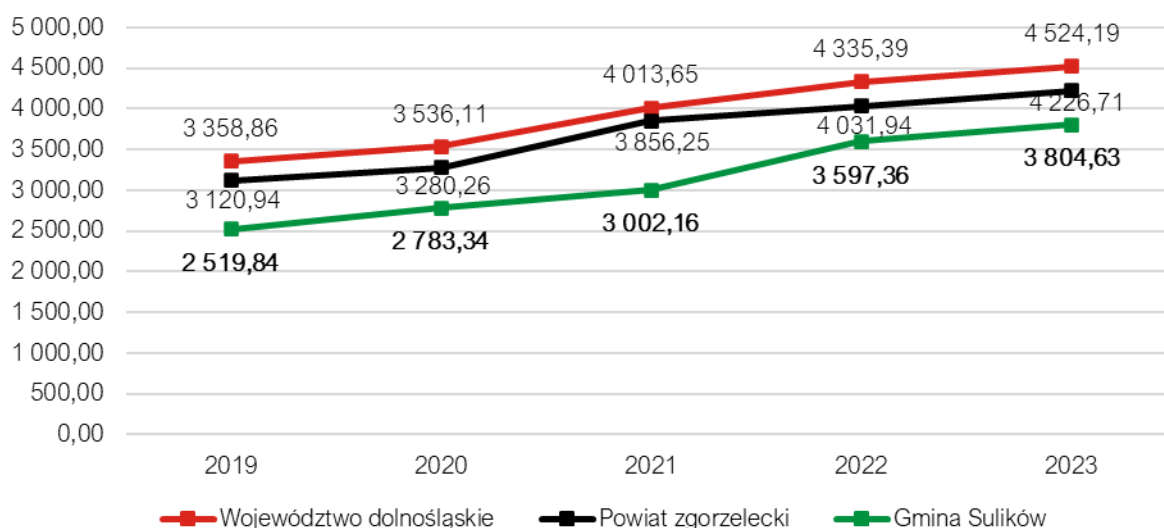

Ryc. 28. Wykonanie budżetu Gminy Sulików w latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najistotniejszą rolę odgrywają dochody własne, które są czynnikiem decydującym o samodzielności finansowej jednostki. Zaliczane są do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to szczególnie ważne, ponieważ w tej kategorii dochodów gmina posiada prerogatywy do kształtowania ich poziomu poprzez wydawanie uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki znacznemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

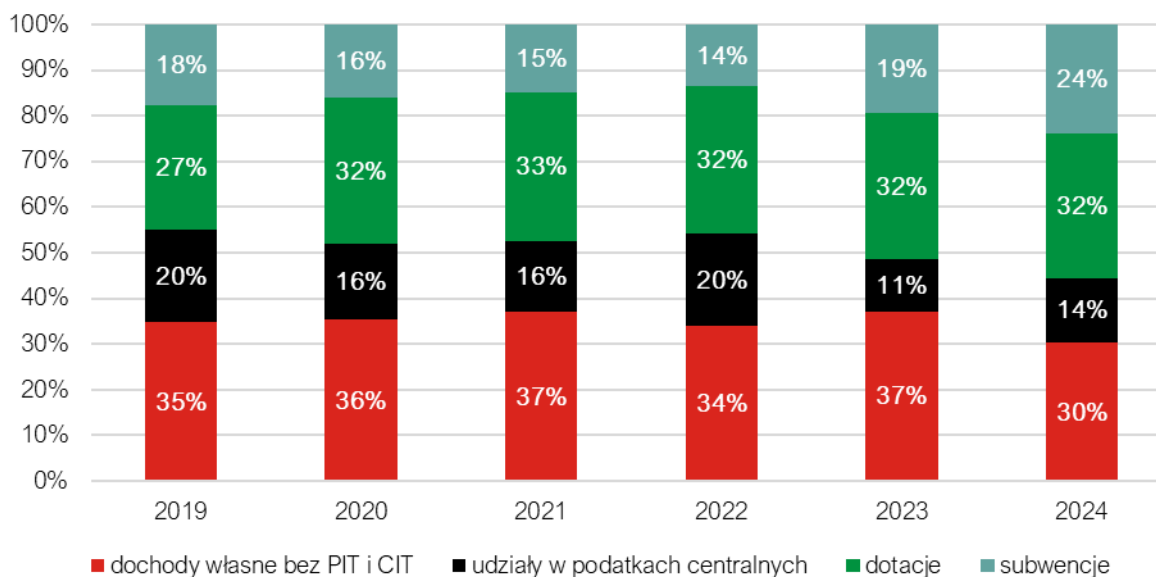
Poniższy wykres przedstawia kształtowanie się dochodów własnych na 1 mieszkańca Gminy Sulików na tle powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego w latach 2019–2023. W badanym okresie analizowany wskaźnik systematycznie wzrastał – z 2 519,84 zł w 2019 roku do 3 804,63 zł w 2024 roku, osiągając średnią wartość 3 141,47 zł. Przez cały analizowany okres dochody własne na 1 mieszkańca Gminy Sulików utrzymywały się poniżej średniego poziomu zarówno dla gmin powiatu zgorzeleckiego (3 703,22 zł), jak i województwa dolnośląskiego (3 953,64 zł).

Ryc. 29. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2019–2024 struktura dochodów budżetowych Gminy Sulików charakteryzowała się dominującym udziałem dochodów własnych (z wyłączeniem PIT i CIT) oraz dotacji. Średni udział dochodów własnych w analizowanym okresie wynosił 35%, jednak w 2024 roku spadł do 30%. Dotacje stanowiły średnio 31% dochodów, osiągając w 2024 roku poziom 32%. Udział w podatkach centralnych kształtował się średnio na poziomie 16%, przy czym w 2024 roku zmniejszył się do 14%. Subwencje z kolei stanowiły przeciętnie 18%, a w 2024 roku ich udział wzrósł do 24%. Taka struktura świadczy o stosunkowo stabilnym, choć nie w pełni zrównoważonym modelu finansowania, opartym na połączeniu dochodów własnych, środków transferowych i subwencji ogólnych. Jednocześnie wskazuje ona na ograniczoną samodzielność oddziaływania Gminy na kształt i strukturę dochodów, a tym samym np. samodzielnego finansowania inwestycji, ponieważ wysokość dochodów w dużym stopniu nie jest bezpośrednio zależna od władz samorządowych.

Ryc. 30. Struktura dochodów Gminy Sulików w latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę bazy podatkowej Gminy Sulików w latach 2019-2024. Analiza danych wskazuje, że wśród dochodów podatkowych najważniejszą rolę odgrywały podatek od osób fizycznych (PIT) oraz podatek od nieruchomości, których średnie roczne wartości kształtowały się kolejno na poziomie ok. 5,4 mln zł oraz ok. 6,6 mln zł. Istotne były również wpływy z podatku rolnego – średnio 1,1 mln zł rocznie oraz wpływy z opłaty eksploatacyjnej – średnio ok. 811 tys. zł rocznie. Wśród pozostałych dochodów warto wyróżnić także wpływy z podatku CIT – średnio ok. 353 tys. zł rocznie, wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych – średnio ok. 232 tys. zł rocznie.

Z kolei najmniejsze dochody wynikały z podatku od środków transportowych (średnio ok. 84 tys. zł rocznie), podatku leśnego (średnio ok. 65 tys. zł rocznie), a także z wpływów z opłaty skarbowej (średnio ok. 25 tys. zł rocznie).

Tab. 28. Dochody podatkowe Gminy Sulików w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
PIT	5 342 557,00	4 798 052,00	5 220 334,00	7 308 866,57	3 872 248,00	5 766 590,00
CIT	263 153,43	215 685,58	215 166,41	322 060,26	525 120,00	577 983,00
podatek rolny	927 956,05	1 019 053,66	1 005 977,26	1 096 883,76	1 260 254,16	1 564 810,61
podatek od nieruchomości	5 342 075,07	6 685 363,34	7 122 167,27	6 242 294,58	6 901 174,45	7 104 078,51
podatek leśny	53 941,75	53 802,34	52 601,18	57 230,85	84 150,45	86 852,29
podatek od środków transportowych	80 524,65	48 745,12	110 987,58	86 968,49	91 640,46	82 872,04
podatek od czynności cywilnoprawnych	201 079,24	168 893,29	204 230,14	223 158,62	231 398,72	365 511,93
wpływy z opłaty skarbowej	23 054,00	21 807,00	26 446,00	23 404,00	28 222,00	26 658,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	941 923,20	697 981,80	711 121,20	812 644,20	810 862,80	894 519,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

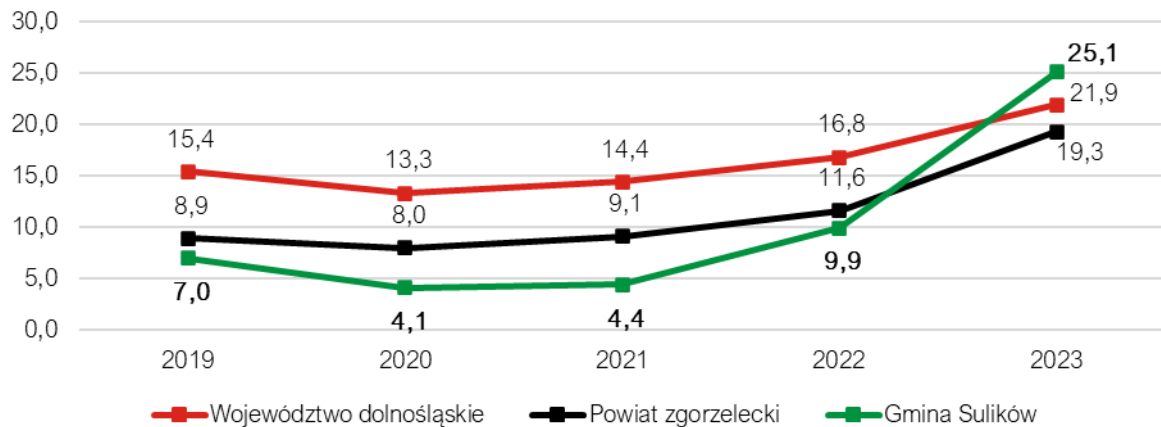
Wśród wydatków budżetowych Gminy Sulików w latach 2019-2024 największy udział miały działy: 801 – Oświata i wychowanie (średnio 29%), 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (średnio 17%), 855 – Rodzina (średnio 14%) oraz 750 – Administracja publiczna (13%). Natomiast w mniejszym stopniu wydatki wynikały z działów: 852 – Pomoc społeczna (średnio 7%), 600 – Transport i łączność (średnio 5%), 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (średnio 3%), 853 – Pozostałe działania w zakresie pomocy społecznej (średnio 3%), 700 – Gospodarka mieszkaniowa (średnio 2%), 010 – Rolnictwo i łowiectwo (średnio 2%), a także 400 – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (1%).

Tab. 29. Wydatki według działów klasyfikacji budżetowej w Gminie Sulików w latach 2019-2024

DZIAŁ		średnia	udział [%]
010	Rolnictwo i łowiectwo	541 420,20	2%
020	Leśnictwo	0,00	0,0%
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	272 422,70	1%
600	Transport i łączność	1 884 351,51	5%
630	Turystyka	65 842,10	0,2%
700	Gospodarka mieszkaniowa	713 203,21	2%
710	Działalność usługowa	141 581,62	0,4%
720	Informatyka	0,00	0,0%
750	Administracja publiczna	4 66 195,65	13%
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	78 959,85	0,2%
752	Obrona narodowa	166,67	0,0005%
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	396 803,88	1%
755	Wymiar sprawiedliwości	0,00	0,0%
757	Obsługa długu publicznego	164 961,77	0,5%
758	Różne rozliczenia	1 182,69	0,003%
801	Oświata i wychowanie	10 438 028,50	29%
803	Szkolnictwo wyższe	0,00	0,0%
851	Ochrona zdrowia	84 369,01	0,2%
852	Pomoc społeczna	2 375 647,62	7%
853	Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej	978 738,73	3%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	146 168,01	0,4%
855	Rodzina	5 054 345,11	14%
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	6 018 664,68	17%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 230 957,45	3%
926	Kultura fizyczna i sport	234 284,40	1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W latach 2019–2023 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy Sulików charakteryzował się zmienną dynamiką. Z poziomu 7% w 2019 roku spadł do 4,1% w roku 2020, by następnie systematycznie rosnąć i osiągnąć 9,9% w 2022 roku. W 2023 roku nastąpił wyraźny wzrost tego wskaźnika do 25,1%, co przewyższyło średnie dla gmin powiatu zgorzeleckiego (19,3%) oraz województwa dolnośląskiego (21,9%). Średni udział wydatków inwestycyjnych w całym analizowanym okresie wyniósł 10,1%, a więc był niższy niż średnia dla gmin powiatu (11,4%) oraz województwa (16,4%). Dane te wskazują na okresową intensyfikację nakładów inwestycyjnych, przy ogólnej stabilizacji struktury wydatków budżetowych.

Ryc. 31. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Finansowanie ze źródeł zewnętrznych

Na przestrzeni lat 2004–2024 Gmina Sulików była beneficjentem 9 projektów z Funduszy Europejskich, na które łącznie uzyskała dofinansowanie w wysokości 8,8 mln zł. Szczegółowy wykaz przedsięwzięć znajduje się w poniższej tabeli.

Tab. 30. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość dofinansowania	Wartość projektu
Fundusze Europejskie na lata 2004-2006				
1	Renowacja i adaptacja budynku zabytkowego "Ostry Narożnik" w miejscowości Sulików	Gmina Sulików	933 772,23 zł	344 553,97 zł
2	Budowa środowiskowej hali sportowej w Sulikowie	Gmina Sulików	6 377 973,03 zł	4 184 898,11 zł
3	Dokończenie budowy i wyposażenia świetlicy wiejskiej we Wrociszowie Górnym	Gmina Sulików	431 945,48 zł	92 945,48 zł
Fundusze Europejskie na lata 2007-2013				
1	Otwórzmy się na świat	Gmina Sulików	217 319,44 zł	184 721,52 zł
2	Każde dziecko potrafi... Indywidualizacja w procesie nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkoły podstawowej	Gmina Sulików	119 696,60 zł	101 742,11 zł
3	Wędrujemy w przyszłość	Gmina Sulików	80 453,56 zł	68 385,53 zł
4	Masz talent - mnoż szczęście	Gmina Sulików	45 981,65 zł	39 084,40 zł
5	Kuźnia talentów	Gmina Sulików/Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Sulikowie	39 804,00 zł	33 833,40 zł
Fundusze Europejskie na lata 2014-2020				
-				
Fundusze Europejskie na lata 2021-2027				
1	EKO uczniowie przyszłością gminy Sulików	Gmina Sulików	559 491,25 zł	391 643,87 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl.

Gmina Sulików pozyskała także środki z Rządowego Funduszu Polski Ład – Programu Inwestycji Strategicznych, którego celem jest zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. W ramach funduszu Gmina uzyskała wsparcie na realizację 11 inwestycji o łącznej wartości 34,1 mln zł.

Tab. 31. Inwestycje w Gminie Sulików zrealizowane przy dofinansowaniu z Rządowego Funduszu Polski Ład

Lp.	Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania	Data ogłoszenia wyników
1	Budowa sieci wodociągowej wraz z przebudową nawierzchni dróg w miejscowościach Stary Zawidów i Wielichów	8 550 000 zł	25.10.2021
2	Kompleksowa wymiana oświetlenia ulicznego wraz z rozbudową o nowoczesne, efektywne energetycznie punkty oświetleniowe LED	8 100 000 zł	30.05.2022
3	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Biernej wynikająca ze złego stanu technicznego budynku oraz konieczności dostosowania obiektu do ilości uczęszczających uczniów	4 080 000 zł	30.05.2022
4	Odbudowa spalonej remizy OSP Radzimów, dzięki której jednostka będzie mogła zapewniać nieprzerwaną gotowość bojową	1 960 000 zł	14.07.2022
5	Rewitalizacja placu kościelnego przy kościele filialnym Parafii Sulików pw. Świętej Anny w Studniskach Dolnych	230 300 zł	14.07.2023
6	Kontynuacja naprawy więźby dachowej wraz z wymianą pokrycia dachowego kościoła pw. Świętych Piotra i Pawła w Miedzianej	490 000 zł	14.07.2023
7	Rewitalizacja placu kościelnego przy kościele parafialnym pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulikowie	294 000 zł	14.07.2023
8	Wykonanie utwardzonych nawierzchni dróg w miejscowości Studniska Górne w celu polepszenia warunków przejazdu służbom komunalnym i Mieszkańców	2 000 000 zł	15.09.2023
9	Wymiana pokrycia dachowego zabytkowego budynku mieszkalnego w Sulikowie	245 000 zł	26.09.2023
10	Renowacja zabytkowego kościoła Parafialnego pw. Św. Marii Magdaleny w Radzimowie	180 000 zł	26.09.2023
11	Budowa Publicznego Przedszkola z oddziałem żłobkowym w Sulikowie celu zapewnienia dostępu do publicznej edukacji przedszkolnej i opieki nad dziećmi do lat 3	8 000 000 zł	07.10.2023

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto w ostatnich latach na terenie gminy Sulików zrealizowano liczne projekty współfinansowane z różnych innych źródeł zewnętrznych. Wśród takich projektów wymienić można m.in.:

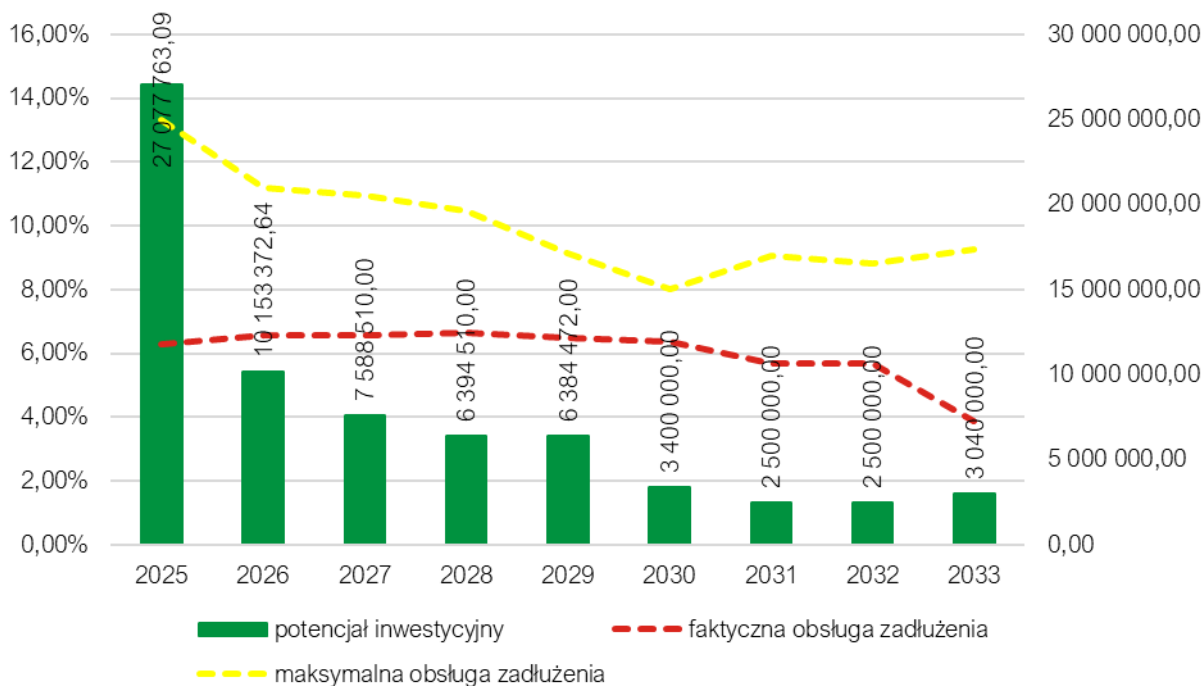
- Zagospodarowanie terenu w Miedzianej obejmującego utworzenie ekostabilizacyjnych elementów w krajobrazie – projekt współfinansowany z Funduszu Małych Projektów TURÓW (edycja II),
- Zakup niezbędnego wyposażenia do rozbudowywanej Szkoły Podstawowej im. Orła Białego w Biernej – projekt współfinansowany z programu inwestycyjny Ministerstwa Edukacji i Nauki „Inwestycje w oświacie – wsparcie trwających inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego prowadzące jednostki systemu oświaty”,
- Budowa ogólnodostępnego i integracyjnego placu zabaw przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Sulikowie – projekt współfinansowany ze środków PFRON w ramach programu „Dostępna przestrzeń publiczna”,
- Przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych – projekt współfinansowany z budżetu Województwa Dolnośląskiego w ramach programu „Ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych”,
- Bezpieczne przejście dla pieszych przy Szkole Podstawowej w Biernej – projekt współfinansowany z rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznej im. Władysława Stasiaka na lata 2022-2024”.

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Sulików na lata 2025-2033 zgodnie z uchwałą Nr XII/74/24 Rady Gminy Sulików z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie przyjęcia wieloletniej prognozy finansowej Gminy Sulików. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych gminy w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Sulików pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Na wykresie przedstawiono również potencjał inwestycyjny Gminy Sulików rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich wydatków bieżących oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów). Wynika z niego, że skumulowany potencjał inwestycyjny w latach 2025-2033 wynosić będzie blisko 70 mln zł, z czego największa kwota wydatkowana będzie w 2025 roku – ponad 27 mln zł.

Ryc. 32. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Sulików na lata 2025-2033

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały Nr XII/74/24 Rady Gminy Sulików z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie przyjęcia wieloletniej prognozy finansowej Gminy Sulików.

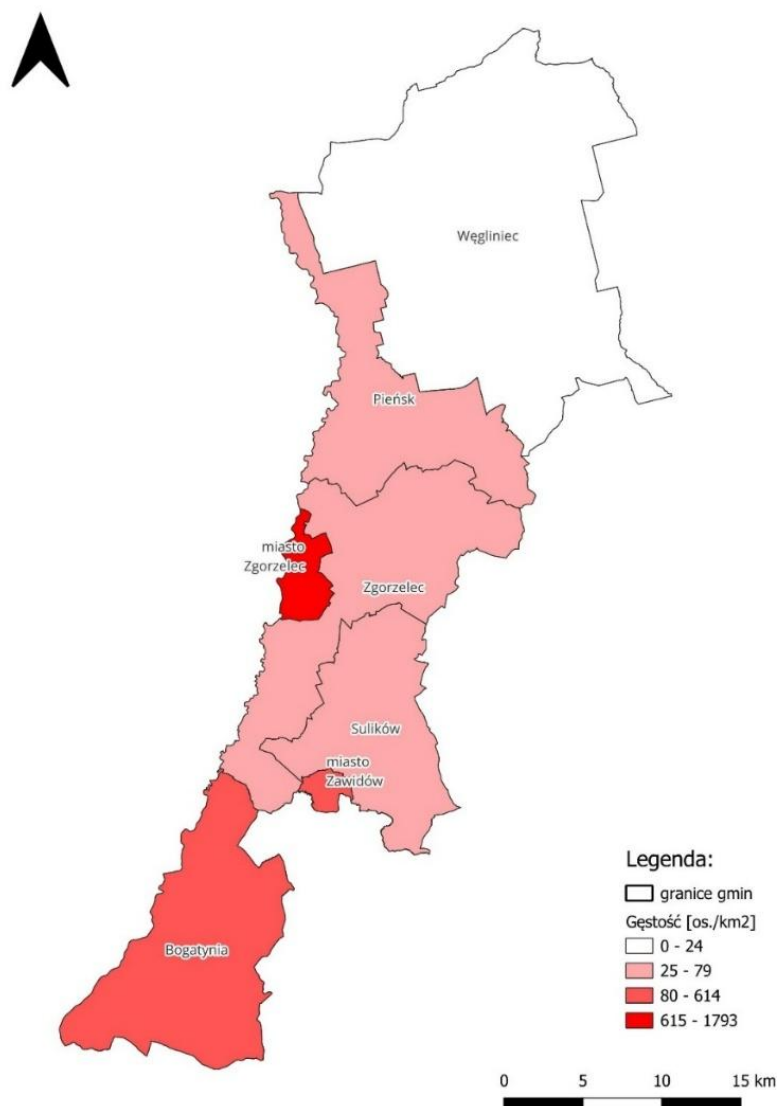
Należy mieć na względzie, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy przedstawia również szacunkowe wartości.

CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA

4.1. Demografia

Sytuacja demograficzna stanowi podstawowy czynnik kształtujący dynamikę oraz kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzrost demograficzny wpływa zarówno na zasobność kapitału ludzkiego, a co za tym idzie na potencjał danego rynku pracy, jak i na ilość relacji międzyludzkich, które są szczególnie istotnym elementem pozwalającym budować silny kapitał społeczny. Sytuacja demograficzna oraz prognozy demograficzne stanowią podstawę do programowania działań przez lokalne samorzady w wieloletnich perspektywach. Są zatem kluczowym czynnikiem w kontekście rozwoju lokalnego oraz planowania strategicznego.

Zgodnie z danymi GUS, Gmina Sulików w 2023 roku liczyła 5 806 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię jednostki skutkowało gęstością zaludnienia na poziomie 61,4 os./km². Spośród gmin powiatu zgorzeleckiego mniejszą gęstością zaludnienia odznaczała się tylko gmina Węgliniec.

Ryc. 33. Gęstość zaludnienia w powiecie zgorzeleckim w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

W poniższej tabeli zestawiono dane dotyczące liczby ludności w powiecie zgorzeleckim w latach 2019-2023 wraz ze średnią dynamiką zmian oraz udziałem mieszkańców gmin w stosunku do całkowitej liczby osób zamieszkujących powiat. Na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców Gminy Sulików spadła z 6 012 do 5 806 osób, co oznacza ubytek o 0,9%. W 2023 roku mieszkańcy Gminy stanowili 7% ogółu ludności. Dla porównania, największy udział stanowiło miasto Zgorzelec (34%) oraz gmina Bogatynia (25%). Dane te potwierdzają powolny malejący trend demograficzny, charakterystyczny dla wielu gmin wiejskich. Wskazują one na potrzebę działań przeciwdziałających odpływowi mieszkańców, w szczególności młodych.

Tab. 32. Zmiany liczby ludności w gminach powiatu zgorzeleckiego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023	udział w 2023 r.	średnia dynamika
Powiat zgorzelecki	89 188	87 594	86 640	85 898	85 139	100%	98,8%
Zawidów	4 180	3 940	3 883	3 807	3 761	4%	97,4%
Zgorzelec - miasto	30 231	30 094	29 542	29 313	28 931	34%	98,9%
Bogatynia	22 940	22 120	21 834	21 557	21 280	25%	98,1%
Pieńsk	9 022	8 928	8 827	8 711	8 705	10%	99,1%
Sulików	6 012	5 926	5 892	5 834	5 806	7%	99,1%
Węgliniec	8 287	8 014	7 958	7 877	7 770	9%	98,4%
Zgorzelec	8 516	8 572	8 704	8 799	8 886	10%	101,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na liczbę ludności w jednostkach samorządu terytorialnego wpływ mają dwa czynniki: przyrost naturalny i saldo migracji. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy urodzeniami żywymi a zgonami. Saldo migracji natomiast jest różnicą pomiędzy liczbą osób, które w danym okresie zameldowały się na danym obszarze, a liczbą osób wymeldowanych.

W celu osiągnięcia porównywalności pomiędzy różnymi jednostkami samorządu terytorialnego zdecydowano się na ujęcie przyrostu naturalnego i salda migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

W 2023 roku w Gminie Sulików wyniósł -7,07 na 1000 mieszkańców, co oznacza znaczny spadek liczby ludności wynikający z przewagi liczby zgonów nad urodzeniami. Wartość ta jest gorsza niż średnia wojewódzka (-4,40), ale nieco lepsza niż średnia powiatowa (-7,53). Co istotne, w porównaniu z rokiem 2019, wskaźnik ten obniżył się średnio o -0,65, co potwierdza pogłębiający się trend depopulacyjny.

Biorąc pod uwagę saldo migracji w Gminie Sulików w 2023 roku, kształtowało się ono na poziomie -1,21 na 1000 mieszkańców, czyli więcej osób wyprowadziło się z gminy, niż się do niej wprowadziło. Wynik ten jest jednak korzystniejszy niż średnia dla powiatu zgorzeleckiego (-2,01) i nieco lepszy od wielu innych gmin w powiecie. Co ważne, od 2019 roku widoczna jest poprawa tego wskaźnika o średnio 0,61, co sugeruje stopniowe ograniczanie odpływu mieszkańców i stabilizację migracyjną.

Tab. 33. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Sulików w latach 2019-2023 na tle powiatu i województwa

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.
DOLNOŚLĄSKIE	-4,40	-0,60	1,40	-0,07
Powiat zgorzelecki	-7,53	-0,46	-2,01	0,37
Zawidów	-7,97	-0,56	-8,23	-0,50
Zgorzelec - miasto	-9,93	-0,76	-3,40	-0,05
Bogatynia	-7,80	-0,68	-6,26	-0,32
Pieńsk	-5,76	0,35	0,69	1,03
Sulików	-7,07	-0,65	-1,21	0,61
Węgliniec	-7,15	-0,56	-5,11	0,13
Zgorzelec	-1,13	0,48	15,05	2,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Grupą istotnie wpływającą na rozwój demograficzny oraz gospodarczy danego obszaru są osoby w wieku kreatywnym (25-34 lat). Grupa ta jest szczególnie istotna ze względu na wysokie prawdopodobieństwo założenia rodziny przez jej przedstawicieli w relatywnie niedługim czasie oraz wyboru „miejsca do życia”, rozumianego jako kwestię zakupu mieszkania oraz podjęcie stałej pracy. W 2019 roku mieszkańcy w wieku 25-34 lata stanowili 14,17% ogółu ludności, natomiast w 2023 roku już tylko 11,51%, co oznacza spadek o ponad 2,5% i dynamikę na poziomie 81% (najniższą zarówno względem średniej wojewódzkiej – 91%, jak i powiatowej – 82%). Dane te wskazują na odpływ młodych dorosłych z Gminy lub ograniczoną liczbę nowych mieszkańców w tej grupie wiekowej.

Obok osób w wieku kreatywnym równie istotną grupą, wpływającą na sytuację demograficzną i gospodarczą danego obszaru, są osoby w wieku poprodukcyjnym. Wysoki udział seniorów w danej społeczności wiąże się z koniecznością zwiększenia wydatków w takich obszarach jak zdrowie czy usługi społeczne oraz koniecznością dostosowania infrastruktury i sektora usług społecznych do ich potrzeb. W 2019 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do wieku produkcyjnego wynosił 20,7%, a w 2023 roku już 28,6%, co daje wzrost o niemal 8% i dynamikę na poziomie 138% – wyraźnie wyższą niż w powiecie (119%) i województwie (113%). Oznacza to szybkie starzenie się społeczeństwa lokalnego, a tym samym rosnące obciążenie demograficzne osób aktywnych zawodowo.

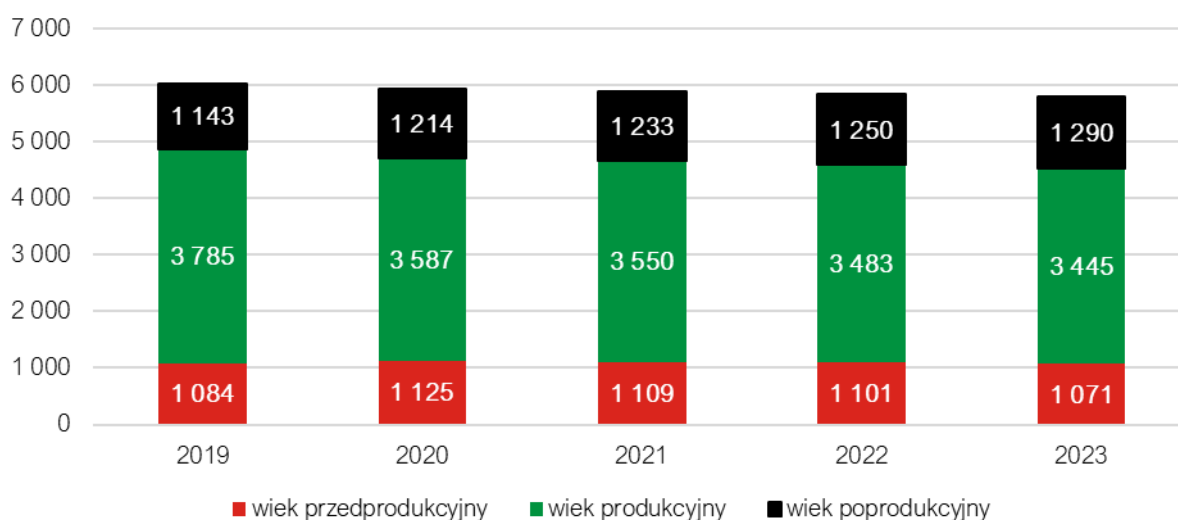
Gmina Sulików doświadcza podwójnego wyzwania demograficznego: spadku liczby osób młodych dorosłych oraz szybkiego wzrostu odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W porównaniu do otoczenia, negatywne zmiany są bardziej dynamiczne, co może wpływać na sytuację rynku pracy, potencjał rozwojowy oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne i opiekuńcze. Tendencje te wskazują na potrzebę podejmowania działań sprzyjających zatrzymywaniu i przyciąganiu młodych mieszkańców, a także rozwoju systemu wsparcia seniorów.

Tab. 34. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Sulików w 2019 i 2023 roku na tle powiatu i województwa

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2019	2023	dynamika	2019	2023	dynamika
DOLNOŚLĄSKIE	13,96	12,71	91%	28,70	32,40	113%
Powiat zgorzelecki	14,35	11,83	82%	27,90	33,10	119%
Sulików	14,17	11,51	81%	20,70	28,60	138%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura ludności Gminy Sulików w latach 2019–2023 wskazuje na wyraźne procesy starzenia się społeczeństwa i zmiany w proporcjach pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym pozostawała stosunkowo stabilna, jednak z lekką tendencją spadkową – z 1084 w 2019 roku do 1071 w 2023 roku. Znacznie bardziej niekorzystne zmiany zaszły w grupie ludności w wieku produkcyjnym, czyli aktywnych zawodowo mieszkańców, których liczba systematycznie malała – z 3785 osób w 2019 roku do 3445 w 2023 roku, co oznacza ubytek o ponad 300 osób w ciągu pięciu lat. Z kolei liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym rosła w każdym roku, z 1143 osób w 2019 roku do 1290 w 2023 roku, czyli o prawie 150 osób więcej. Szczegóły zostały przedstawione na rycinie poniżej.

Ryc. 34. Struktura ludności w Gminie Sulików w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.2. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny stanowi termin z pogranicza ekonomii i socjologii. Rozumieć go należy jako element procesu produkcji i życia w zorganizowanym społeczeństwie, którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach i zaufaniu jednostek. Dzięki kapitałowi społecznemu, ludzie mogą osiągać większe korzyści ekonomiczne. Uważa się, że występuje silna korelacja pomiędzy poziomem kapitału społecznego, a produktywnością gospodarki.

Żłobki i przedszkola

Rola żłobków oraz przedszkoli w lokalnej społeczności polega na umożliwieniu rodzicom szybszego powrotu na rynek pracy, w związku ze zwolnieniem ich z konieczności sprawowania opieki nad dziećmi, a także na ich wzajemnej integracji, co korzystnie wpływa na budowanie kapitału społecznego.

Na terenie Gminy Sulików nie funkcjonują placówki opieki nad dziećmi do lat 3. Brak tego typu placówek może być traktowany jako wyzwanie rozwojowe i obszar wymagający działań inwestycyjnych w przyszłości. Warto jednak dodać, że na moment opracowywania niniejszej Diagnozy, na terenie Gminy trwa budowa pierwszego żłobka. Zakończenie prac inwestycyjnych zaplanowane jest na czerwiec 2026 roku, a rozpoczęcie działalności placówki na wrzesień 2026 roku.

Natomiast opieka nad dziećmi powyżej 3 roku życia w Gminie zapewniana jest przez Przedszkole Publiczne w Sulikowie (93 dzieci) oraz oddział przedszkolny w Szkole Podstawowej im. Orła Białego (30 dzieci). W sumie opiekę przedszkolną w roku szkolnym 2023/2024 w Gminie Sulików pobierało 123 dzieci. Należy zwrócić uwagę na godziny otwarcia poszczególnych placówek przedszkolnych. Czas funkcjonowania poszczególnych placówek zawiera się w przedziale 7:00-16:00 oraz 8:00-13:00.

Tab. 35. Przedszkola na terenie Gminy Sulików w 2024 roku

Nazwa przedszkola	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Przedszkole Publiczne w Sulikowie	93	5	19	7:00-16:00
Oddział przedszkolny w Szkole Podstawowej im. Orła Białego w Biernej	30	2	15	8:00-13:00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

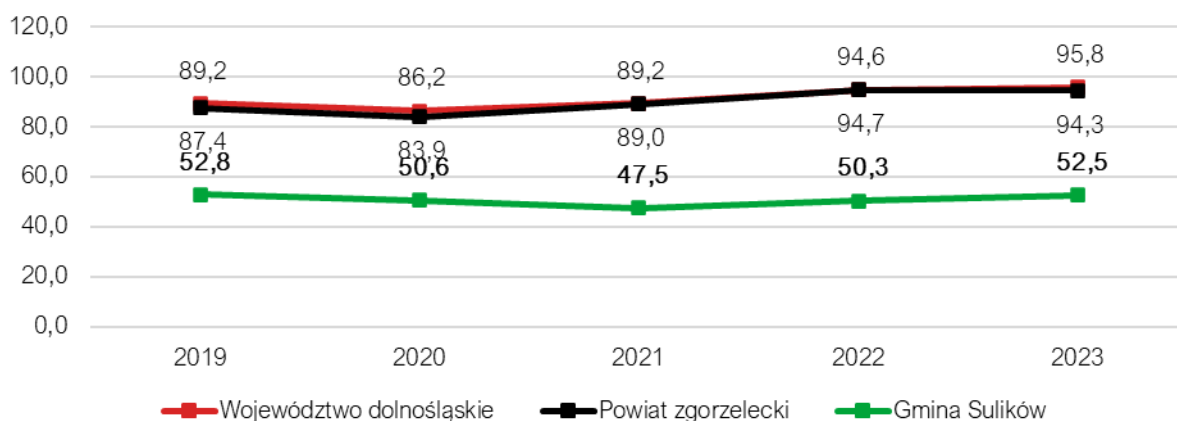
Udział dzieci z terenu Gminy Sulików uczęszczających do przedszkoli w innych gminach jest niewielki – średnio wynosił 22 osoby, przy czym najmniejszą liczbę odnotowano na przełomie 2023 i 2024 roku, kiedy było to zaledwie 16 dzieci. Jeszcze mniejszy natomiast jest udział dzieci z terenu innych gmin uczęszczających do placówek przedszkolnych zlokalizowanych na terenie Gminy Sulików – średnio 2 dzieci.

Tab. 36. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Sulików w latach 2020-2025

		2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin	os.	24	24	23	16	24
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy	os.	2	3	3	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Na poniższym wykresie przedstawiono odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Sulików w latach 2019-2023 na tle gmin powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego. W analizowanym okresie oscylował w granicach od 47,5% do 52,8%. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym był niższy niż średnia dla gmin powiatu oraz województwa.

Ryc. 35. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szkoły

Dostęp do dobrej edukacji stanowi jeden z głównych filarów rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki. Jest to również czynnik szczególnie istotny dla rozwoju dzieci, a co za tym idzie – lokalnej społeczności. Szkoły, oprócz funkcji edukacyjnej, odpowiedzialne są również za kształtowanie postaw moralnych podopiecznych poprzez monitorowanie ich zachowań, angażowanie do pracy w grupach oraz tworzenie warunków do wzajemnej integracji i socjalizacji.

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, gminy w Polsce mają obowiązek zapewniać dostęp do edukacji publicznej. Na terenie Gminy Sulików w roku szkolnym 2023/2024 funkcjonowały dwie publiczne szkoły podstawowe – Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Sulikowie oraz Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Biernej.

Największą placówką jest SP w Sulikowie, do której uczęszcza 284 uczniów, podzielonych na 15 oddziałów. Średnia liczebność oddziału wynosi 19 uczniów, co sprzyja prowadzeniu zajęć w warunkach umożliwiających indywidualne podejście do dziecka. Placówka zatrudnia 28,45 etatu nauczycieli, co wskazuje na rozbudowaną kadrę pedagogiczną. Drugą szkołą jest SP w Biernej, znacznie mniejsza pod względem liczby uczniów – kształcą tam 78 dzieci w 8 oddziałach. Średnia wielkość oddziału jest wyraźnie niższa niż w Sulikowie i wynosi 10 uczniów, co oznacza kameralne warunki nauki. Szkoła zatrudnia 14,54 etatu nauczycieli.

Tab. 37. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Sulików w roku szkolnym 2023/2024

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Sulikowie	284	15	19	28,45
Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Biernej	78	8	10	14,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Baza oświatowa w gminie Sulików koncentruje się w dwóch szkołach podstawowych – w Sulikowie i Biernej – które różnią się skalą i wyposażeniem. Szkoła w Sulikowie dysponuje 20 salami lekcyjnymi, salą gimnastyczną i boiskami sportowymi w dobrym stanie oraz większym zapleczem dydaktycznym (25 komputerów, 9 projektorów, klasy integracyjne), a także zapewnia parking dla rodziców i kadry. Z kolei szkoła w Biernej, mniejsza i bardziej kameralna, posiada

8 sal lekcyjnych, jedynie boisko sportowe, 14 komputerów i 3 projektory. Obie placówki wyposażone są w monitoring i świetlice czynne w godzinach 7:00–16:00, zapewniają dostęp do psychologa oraz gabinetu pielęgniarki. Potrzeby inwestycyjne w szkołach koncentrują się zatem na wyrównywaniu różnic w wyposażeniu oraz podnoszeniu jakości opieki i wsparcia uczniów.

Tab. 38. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Sulików w 2024 roku

Nazwa szkoły:	SP Sulików	SP Bierna
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	20	8
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych	sala gimnastyczna (stan dobry), boiska sportowe (stan dobry)	boisko sportowe (stan dobry)
Pracownie językowe	nie	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	tak	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	25	14
Projektory multimedialne (szt.)	9	3
Kamery - monitoring szkolny	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia	nie (bud. Nr 1) tak (bud. Nr 2 - 126 szafek)	nie
Świetlice (godziny otwarcia)	tak godz. 7-16	tak godz. 7-16
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	nie
Gabinet pielęgniarki / stomatologiczny	tak	tak
Wsparcie psychologa	tak	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

W latach 2020–2025 liczba uczniów szkół podstawowych wraz z oddziałami „0” w Gminie Sulików stopniowo rosła – z 268 osób w 2020 roku do 289 w roku 2025. Wyjątek stanowił rok szkolny 2023/2024, kiedy do szkół (wraz z klasami „0”) uczęszczało 280 uczniów, czyli o 7 mniej niż w roku poprzednim. W tym samym okresie liczba uczniów z terenu Gminy Sulików, którzy uczęszczali do szkół w innych gminach, wahała się od 158 w roku szkolnym 2022/2023 do 168 w roku 2023/2024. Sytuacja ta wynika jednak z faktu, że część mieszkańców Gminy Sulików nadal zameldowana jest na jej terenie, pomimo zmiany miejsca zamieszkania – tym samym ich dzieci, liczone są jako uczniowie z terenu Gminy, którzy uczęszczają do szkół na terenie innych gmin.

Tab. 39. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Sulików uczęszczająca do szkół na terenie Gminy w latach 2020-2025

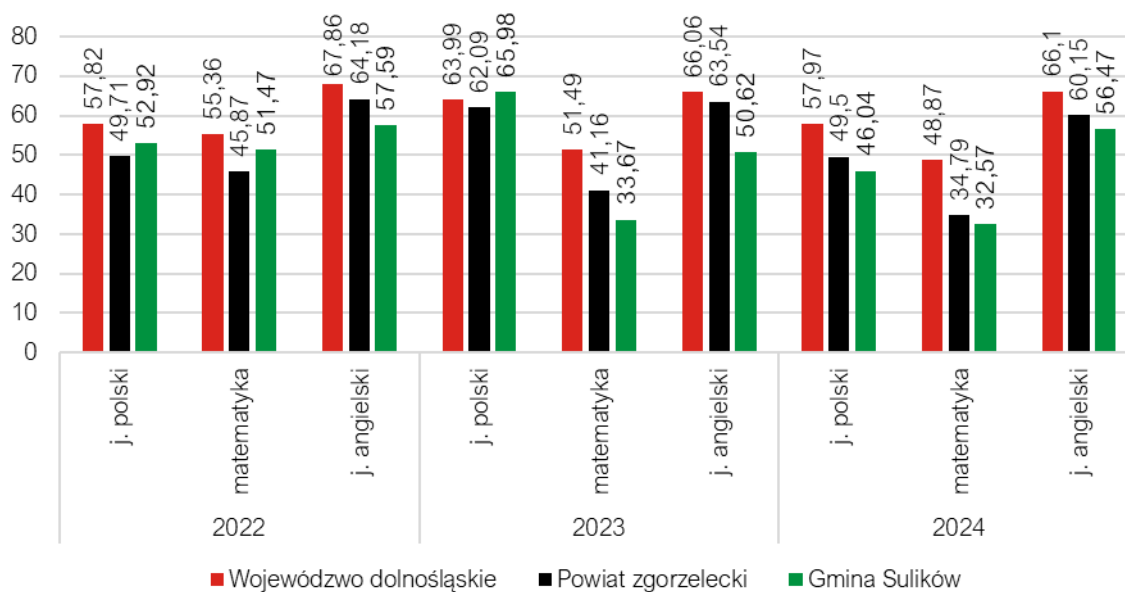
	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy wraz z klasami "0"	268	269	287	280	289
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin	–	161	158	168	165

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Podstawowym celem rozwoju edukacji oraz bazy edukacyjnej w danej jednostce jest zwiększenie jej skuteczności, rozumianej jako rozwój wiedzy i kompetencji uczniów. Najczęściej stosowaną formą weryfikacji ich postępów edukacyjnych są testy, egzaminy i sprawdziany wewnętrzne oraz zewnętrzne. Podstawowy test jakiemu poddawani są uczniowie szkół podstawowych w całej Polsce jest test ósmoklasisty, przeprowadzany pod koniec edukacji podstawowej. W celu zdiagnozowania efektów nauczania w szkołach podstawowych w Gminie

Sulików zdecydowano się na porównanie średnich wyników z egzaminu ósmoklasisty w analizowanej jednostce, powiecie zgorzeleckim oraz województwie dolnośląskim.

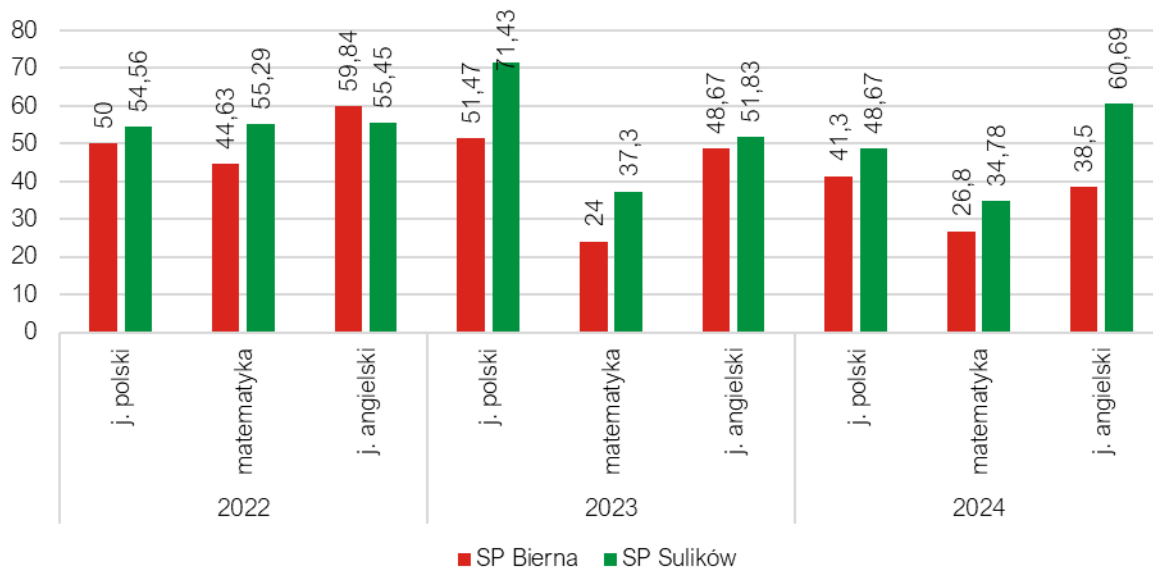
Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Sulików w latach 2022–2024 pokazują zróżnicowaną sytuację na tle powiatu zgorzeleckiego i województwa dolnośląskiego. W 2022 roku uczniowie z Gminy uzyskali średnio 52,92% z języka polskiego, 51,47% z matematyki i 57,59% z języka angielskiego. Wyniki z języka polskiego oraz matematyki były wyższe niż średnia powiatowa, lecz niższe niż średnia wojewódzka. Rok 2023 przyniósł poprawę z języka polskiego (65,98%), co było lepszym wynikiem niż w powiecie i województwie, ale jednocześnie wyraźny spadek nastąpił w matematyce (33,67%) i języku angielskim (50,62%). W 2024 roku utrzymała się tendencja spadkowa –z matematyki (32,57%) i języka polskiego (46,04%), a jedynie wynik z języka angielskiego (56,47%) był zbliżony do średniej powiatowej, choć nadal niższy od średniej wojewódzkiej. Analiza wskazuje, że największym wyzwaniem dla uczniów w Gminie Sulików jest matematyka, w której wyniki są znacząco niższe i wykazują trend spadkowy, natomiast język polski i angielski charakteryzują się dużą zmiennością, ale pozostają poniżej średnich wojewódzkich. Wyniki te sygnalizują konieczność wzmocnienia wsparcia dydaktycznego zwłaszcza w zakresie nauk ścisłych oraz podniesienia efektywności nauczania języków obcych.

Ryc. 36. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty Gminie Sulików w latach 2022-2024 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Sulików w latach 2022–2024 pokazują pewne różnice pomiędzy szkołami. SP Sulików w większości lat osiąga wyższe rezultaty, szczególnie w języku polskim (71,43% w 2023 r.) i języku angielskim (60,69% w 2024 r.). SP Bierna uzyskuje niższe i bardziej zmienne wyniki, zwłaszcza w matematyce, gdzie w 2023 r. średnia spadła do 24%, a w 2024 r. do 26,8%. W obu szkołach matematyka pozostaje najtrudniejszym przedmiotem, a uzyskane rezultaty są niższe od średnich wojewódzkich. Uczniowie SP Sulików lepiej radzą sobie w przedmiotach humanistycznych i językowych. Wyniki wskazują na potrzebę dalszego wsparcia dydaktycznego, zwłaszcza w zakresie matematyki oraz podejmowania działań służących podnoszeniu stabilności i jakości efektów nauczania w obu szkołach.

Ryc. 37. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Sulików w latach 2022-2024 w podziale na szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>.

Istotnym czynnikiem wpływającym na edukację uczniów są wszelkie projekty edukacyjne, konkursy oraz oferowane wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. W ostatnich latach w szkołach znajdujących się na terenie Gminy Sulików realizowano/organizowano m.in. następujące:

- projekty edukacyjne: „Edukacja z wojskiem”, „Aktywny do kwadratu”, „Podróże z klasą”, „Umiem pływać – Dolnoślązak umie pływać 2024”,
- konkursy: „Zdolny Ślązak – Dolnośląskie Konkursy Przedmiotowe”, „Mistrzostwa Powiatu w Szachach”, Ogólnopolski konkurs plastyczny „Wioski bez troski”, Ogólnopolski konkurs plastyczny „Ziemia Woda Powietrze – Strażacy na straży ochrony środowiska”, Wojewódzki konkurs plastyczny „Razem bezpieczniej do szkoły”, Ogólnopolski konkurs plastyczny „Polscy Olimpijczycy”,
- formy wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami: zajęcia logopedyczne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia rewalidacyjne, wsparcie psychologiczne.

Dodatkowo uczniowie szkół podstawowych zlokalizowanych w Gminie Sulików uczestniczyli w następujących zawodach i turniejach sportowych: Mistrzostwa Strefy Jeleniogórskiej w Piłce siatkowej, Powiatowe Mistrzostwa w Piłce Ręcznej, Finał dolnośląski Igrzysk Młodzieży Szkolnej – Indywidualne Mistrzostwa w LA, Mistrzostwa Strefy Jeleniogórskiej w tenisie stołowym oraz Wojewódzkie zawody w kumite.

W poniższej tabeli przedstawiano dane dotyczące wykonania wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2019-2024. Na jej podstawie można zauważyć, że wydatki bieżące na oświatę corocznie wzrastały – od 2019 roku do 2024 roku o ok. 8 mln zł.

Tab. 40. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Sulików w latach 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYDATKI OGÓŁEM	7 853 238,43	8 165 407,84	8 935 101,55	9 849 198,62	11 980 496,40	15 844 728,15
Wydatki bieżące	7 853 238,43	8 072 477,87	8 646 959,70	9 629 934,06	11 125 807,19	12 930 160,31

Wydatki majątkowe	0,00	92 929,97	288 141,85	219 264,56	854 689,21	2 914 567,84
SUBWENCJA OŚWIATOWA	3 984 123,00	3 978 396,00	4 138 411,00	4 105 690,00	4 655 686,00	7 075 397,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	3 869 115,43	4 187 011,84	4 796 690,55	5 743 508,62	7 324 810,40	8 769 331,15
Stopień pokrycia	51%	49%	46%	42%	39%	45%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Najwyższy udział stanowiły wydatki na wynagrodzenia i pochodne (średnio 73% wydatków bieżących). Pozostałe wydatki bieżące mieściły się w przedziale od ok. 2,02 do ok. 3,5 mln zł rocznie, odnotowując wzrost od 2020 roku. Gmina w badanym okresie najwyższe wydatki majątkowe w dziale oświaty i wychowania poniosła w 2024 roku. Przekroczyły one wtedy 2,9 mln zł. Ponadto warto zauważyć coroczny wzrost kwoty subwencji oświatowej. Następowoło to przy stopniu pokrycia wydatków subwencją oświatową oscylującym w granicach 39-51%, co skutkowało coroczną różnicą pomiędzy subwencją oświatową a wydatkami w tym dziale w przedziale od 3,9 mln zł w 2019 roku do 8,8 mln zł w 2024 roku. Świadczy to o tym, że wzrost kwoty subwencji oświatowej był niewspółmierny ze wzrostem całkowitych wydatków w tym dziale.

Kultura i sport

Kultura w lokalnej społeczności pełni m.in. funkcje: integracyjną, edukacyjną, komunikacyjną, tożsamościową, rozrywkową, twórczą, ekonomiczną czy społeczną. Szczególnie istotne z punktu widzenia jednostki samorządu terytorialnego są funkcje społeczne, związane z regulacją norm, obyczajów i kodów kulturowych, a zatem wpływające na kształtowanie kapitału społecznego oraz funkcje integracyjne, przez które rozumieć należy zdolność kultury do tworzenia poczucia wspólnoty poprzez tworzenie wspólnych przeżyć i doświadczeń. Dodatkowo kultura pełni ważną rolę poprzez dostarczanie lokalnym społecznościom możliwości spędzania wolnego czasu, wzbogaconego o elementy twórcze, innowacyjne lub edukacyjne.

Podmiotami realizującymi zadania w zakresie kultury w Gminie Sulików, których organem prowadzącym jest Gmina, są:

- Gminny Ośrodek Kultury w Sulikowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Sulikowie.

Gminny Ośrodek Kultury w Sulikowie – to centralne miejsce życia kulturalnego i edukacji nieformalnej w gminie. Zajęcia w przestrzeni GOK angażują różne grupy wiekowe – od przedszkolaków po młodzież – poprzez warsztaty, spotkania artystyczne, spektakle i projektowe inicjatywy. W budynku GOK, są organizowane m.in. zajęcia sensoplastyczne, zajęcia wokalne oraz karate. Ośrodek pełni funkcję animatora kultury lokalnej, łącząc tradycję z nowoczesnością. Przez udostępnianie przestrzeni i sprzętu wspiera również działania społeczno-kulturalne Gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Sulikowie – działa w ramach Gminnego Ośrodka Kultury. Oferuje szeroką gamę usług: wypożyczanie książek, udział w ogólnopolskich kampaniach popularyzujących czytelnictwo, wartościowe rekomendacje lektury oraz różnorodne wydarzenia — skierowane do dzieci, młodzieży, dorosłych oraz seniorów.

Budynek GOK w Sulikowie jest tylko częściowo wyremontowany, jednak pełni funkcję centralnego miejsca życia kulturalnego – znajduje się tu sala bankietowa, scena, biblioteka, kuchnia, pomieszczenia biurowe oraz mniejsze sale spotkań. Ostry Narożnik to zabytkowy budynek szachulcowy wpisany do rejestru zabytków, w którym mieszczą się wystawy tematyczne oraz odbywają się próby zespołu Kapela Pogranicze. Ważną rolę pełni także Centrum Rękodzielnictwa w Małej Wsi Górnej, zlokalizowane w niewielkiej chacie – miejsce spotkań mieszkańców i aktywności Koła Gospodyń Wiejskich „Nietoperki”. W 9 miejscowościach zlokalizowane są świetlice wiejskie, które różnią się stanem technicznym i intensywnością użytkowania. Część z nich jest po remoncie – jak w Studniskach Górnych i Dolnych czy Wrociszowie Dolnym – i służą przede wszystkim do zebrań wiejskich, okazjonalnych spotkań i wydarzeń integracyjnych (Andrzejki, Sylwester). Inne wymagają remontu, np. świetlice w Mikułowej, Radzimowie Górnym, Starym Zawidowie czy Skrzydlicach – tam działalność ogranicza się głównie do zebrań, spotkań KGW i okazjonalnych uroczystości (np. opłatki, śniadania wielkanocne). W Miedzianej powstała nowa świetlica, która oferuje nowoczesne warunki do organizacji wydarzeń (spotkania świąteczne, Dzień Dziecka, działalność KGW). W Wrociszowie Górnym świetlica wymaga drobnych napraw, ale nadal pełni funkcję miejsca zebrań i spotkań mieszkańców.

Tab. 41. Stan infrastruktury kulturalno-sportowej w Gminie Sulików w 2024 roku

Nazwa obiektu i lokalizacja	Charakterystyka obiektu	Zajęcia/sporty organizowane dla mieszkańców/wyposażenie
Gminny Ośrodek Kultury w Sulikowie	Tylko częściowo wyremontowany	Sala bankietowa, scena, biblioteka, kuchnia, pomieszczenia biurowe, mniejsze sale spotkań
Ostry Narożnik w Sulikowie	Budynek szachulcowy wpisany do rejestru zabytków, 2 mieszkania, dwa pomieszczenia służące jako sale wystawiennicze	Wystawy tematyczne, próby zespołu Kapela Pogranicze
Centrum Rękodzielnictwa w Małej Wsi Górnej	Mała chatka na spotkania z mieszkańcami	spotkania z mieszkańcami, spotkania KGW Nietoperki MWG
Świetlica Wiejska w Studniskach Górnych	Świetlica po remoncie	Używana tylko na zebrania wiejskie, spotkania z mieszkańcami oraz Andrzejki/Sylwestra.
Świetlica Wiejska w Studniskach Dolnych	Świetlica po remoncie	Używana tylko na zebrania wiejskie, spotkania z mieszkańcami oraz Andrzejki/Sylwestra.
Świetlica Wiejska w Mikułowej	Świetlica do remontu	zajęcia i spotkania organizowane przez Radę Sołecką
Świetlica Wiejska w Radzimowie Górnym	Świetlica do remontu	Spotkania okazjonalne opłatkowe, śniadania wielkanocne, spotkania KGW, zajęcia organizowane przez Radę Sołecką i KGW
Świetlica Wiejska w Miedzianej	Budynek nowy – w trakcie budowy	Spotkania okazjonalne opłatkowe, śniadania wielkanocne, Dzień dziecka spotkania KGW
Świetlica Wiejska w Starym Zawidowie	Świetlica do remontu	zebrania wiejskie
Świetlica Wiejska w Skrzydlicach	Świetlica do remontu	Spotkania okazjonalne i zebrania wiejskie
Świetlica we Wrociszowie Górnym	Świetlica wymaga drobnych napraw	Spotkania okazjonalne i zebrania wiejskie
Świetlica Wiejska we Wrociszowie Dolnym	Świetlica po remoncie	zebrania wiejskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Na terenie Gminy Sulików organizowane są liczne wydarzenia kulturalne i społeczne, jednak większość z nich nie posiada charakteru cyklicznego. Warto jednak podkreślić, że Gmina podjęła działania zmierzające do przywrócenia dawnego, tradycyjnego wydarzenia – „Święta Chleba”. Impreza ta jest ściśle związana z historią i dziedzictwem Gminy Sulików, a jej symbolika nawiązuje do jej herbu, w którym widnieją bochenki chleba.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo stanowi fundament stabilności i rozwoju. Zapewnia mieszkańcom poczucie ochrony, wpływa na ich zdrowie i dobrostan, sprzyja współpracy, angażowaniu się w życie wspólnoty oraz pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy i społeczny JST.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych Gminy.

Za bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Sulików odpowiadają funkcjonariusze Posterunku Policji w Zawidowie, który jest jednostką Policji podległą Komendzie Powiatowej w Zgorzelcu. Najczęściej popełnianymi przestępstwami według danych Urzędu Gminy Sulików, są kradzieże, pobicia, potrącenia, wypadki oraz zdarzenia drogowe.

Dodatkowo w ramach zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, na terenie Gminy funkcjonuje monitoring wizyjny, który zlokalizowany jest m.in. na plac zabaw w Sulikowie, przy kaplica w Sulikowie, przy świetlicy wiejskiej w Radzimowie Górnym, przy Rynku w Sulikowie, na terenie PSZOK-u oraz z uwagi na liczne akty wandalizmu na budynku Urzędu Gminy Sulików.

Za bezpieczeństwo mieszkańców odpowiadają również strażacy z 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: w Sulikowie, w Studniskach, w Radzimowie, w Biernej, w Miedzianej, w Starym Zawidowie oraz w Mikułowej. Jednostki OSP w Sulikowie oraz Studniskach ujęte są w Krajowym Systemie Ratowniczo- Gaśniczym. (KSRG) – ich rejonem operacyjnym chronionym jest powiat zgorzelecki (dla reszty jednostek: Gmina). Wszystkie jednostki OSP działające na terenie Gminy Sulików aktywnie współpracują z samorządem, angażując się w organizację i udział w gminnych oraz powiatowych zawodach sportowo-pożarniczych. Wspierają również realizację wydarzeń kulturalnych i patriotycznych, a także prowadzą działania edukacyjne w szkołach i przedszkolu promując wiedzę z zakresu bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej. Dodatkowo OSP w Mikułowej zajmuje się promocją tradycji lokalnej oraz stylu retro.

Tab. 42. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy Sulików

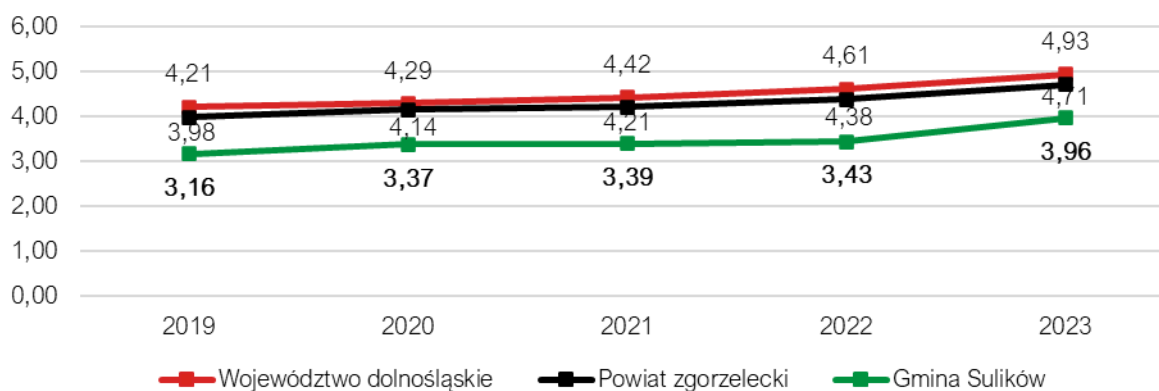
Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w KSRG
Ochotnicza Straż Pożarna w Sulikowie	Sulików	tak
Ochotnicza Straż Pożarna w Studniskach	Studniska Dolne	tak
Ochotnicza Straż Pożarna w Radzimowie	Radzimów Dolny	nie
Ochotnicza Straż Pożarna w Biernej	Bierna	nie
Ochotnicza Straż Pożarna w Miedzianej	Miedziana	nie
Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Zawidowie	Stary Zawidów	nie
Ochotnicza Straż Pożarna w Mikułowej	Mikułowa	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików i danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne

Jednym z elementów otoczenia wewnętrznego gminy są organizacje pozarządowe działające na jej obszarze. Ich liczba odzwierciedlać może także stopień zaangażowania społecznego w sprawy publiczne. W celu analizy stanu sektora NGO-sów (*ang. Non-governmental organization*) w Gminie Sulików zdecydowano się na przeliczenie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców oraz porównanie sytuacji Gminy z obszarem powiatu zgorzeleckiego i województwa dolnośląskiego.

W latach 2019–2023 liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Gminie Sulików pozostawała niższa niż średnia powiatowa i wojewódzka, choć wykazywała powolny trend wzrostowy. W 2019 roku wskaźnik wynosił 3,16, a w kolejnych latach stopniowo rósł: do 3,96 w 2023 r. Świadczy o stopniowej, choć umiarkowanej aktywizacji społecznej mieszkańców. Dla porównania, w powiecie zgorzeleckim wskaźnik wzrósł w tym samym czasie z 3,98 do 4,71, a w województwie dolnośląskim z 4,21 do 4,93. Trend wzrostowy sugeruje, że w Gminie stopniowo rozwija się aktywność społeczna i obywatelska, co stanowi bazę do dalszego wzmocnienia roli NGO w życiu lokalnym.

Ryc. 38. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2024 roku Gmina Sulików współpracowała z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami na podstawie Programu współpracy Gminy Sulików z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami w 2024 r. Gmina w tym okresie ogłosiła 1 otwarty konkurs na wsparcie realizacji zadań publicznych z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W poniższej tabeli przedstawiono listę organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Sulików.

Tab. 43. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Sulików

Nazwa	Miejscowość
„Farma na rozdrożu dzieciom” w Mikułowej	Mikułowa
Fundacja Inicjatyw Społecznych i Kultury Ludowej „Kapela Pogranicze”	Studniska Dolne
Klub Sportowy „Bazalt” Sulików	Sulików
Klub Sportowy „Błękitni Studniska”	Studniska Dolne
Klub Sportowy „Cosmos” w Radzimowie	Radzimów

Ochotnicza Straż Pożarna w Biernej	Bierna
Ochotnicza Straż Pożarna w Miedzianej	Miedziana
Ochotnicza Straż Pożarna w Mikułowej	Mikułowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Radzimowie	Radzimów
Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Zawidowie	Starym Zawidowie
Ochotnicza Straż Pożarna w Studniskach Dolnych	Studniskach Dolnych
Ochotnicza Straż Pożarna w Sulikowie	Sulikowie
Stowarzyszenie „Godność Munduru”	Mikułowa
Stowarzyszenie na rzecz rozwoju kultury „Kapela Tacy Sami”	Sulików
Stowarzyszenie twórców kultury „SPROJECT”	Radzimów Dolny
Stowarzyszenie wiejskie „Wspólnie w przyszłość”	Mikułowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Szczególną rolę w życiu społeczności lokalnych odgrywają koła gospodyń wiejskich (KGW). Jak wskazuje ustawa o kołach gospodyń wiejskich stanowią one dobrowolne, niezależne od administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, samorządną społeczną organizację mieszkańców wsi, wspierającą rozwój przedsiębiorczości na wsi i aktywnie działającą na rzecz środowisk wiejskich. Odgrywają one również kluczową rolę w propagowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów. Według danych Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich w Gminie funkcjonuje 8 Kół Gospodyń Wiejskich: w Studniskach Dolnych, w Miedzianej, w Radzimowie Górnym, w Biernej, w Radzimowie Dolnym, w Małej Wsi Górnej, w Sulikowie oraz w Mikułowej. KGW mają swój wkład w kultywowanie lokalnej tradycji, a także integrację obszarów wiejskich.

Gmina Sulików jest członkiem Lokalnej Grupy Działania – Partnerstwo Izerskie. Jest to stowarzyszenie działające na pograniczu Górnych Łużyc i Pogórza Izerskiego. Celem organizacji jest wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez aktywizację lokalnych społeczności, wspieranie przedsiębiorczości, ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców. LGD – Partnerstwo Izerskie wyróżnia się silnym zakorzenieniem w regionie o bogatych tradycjach kulturowych i atrakcyjnych walorach krajobrazowych. Dzięki temu realizowane przedsięwzięcia nie tylko wspierają rozwój gospodarczy, ale także sprzyjają budowaniu tożsamości regionalnej i współpracy ponadlokalnej, np. poprzez działania transgraniczne z Czechami i Niemcami.

Gmina Sulików prowadzi współpracę transgraniczną z Gminą Hohendubrau w Niemczech opiera się na idei budowania więzi społecznych ponad granicami państwowymi oraz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w różnych obszarach życia publicznego. Pierwsze założenia tej współpracy powstały już w 2004 roku, a w latach 2010–2013 zrealizowano wspólny projekt pn. „Modernizacja budynków edukacyjno-kulturalnych w Gminie Sulików oraz Gminie Hohendubrau”, który obejmował remont Gminnego Ośrodka Kultury w Sulikowie oraz modernizację wielofunkcyjnego obiektu w Hohendubrau, mieszczącego przedszkole i szkołę. Projekt ten nie tylko poprawił warunki infrastrukturalne w obu gminach, lecz także stał się impulsem do rozpoczęcia intensywnej współpracy kulturalnej i społecznej. Od tamtej pory organizowane są wspólne wydarzenia kulturalne, spotkania dzieci i młodzieży, rajdy rowerowe,

kolonie letnie oraz szkolenia, które sprzyjają integracji mieszkańców i wzajemnemu poznawaniu się. Ważnym elementem współpracy było także podpisanie porozumienia pomiędzy Ochotniczą Strażą Pożarną w Studniskach Dolnych a OSP w Gebelzig, które zakłada wzajemną pomoc w sytuacjach kryzysowych, wymianę doświadczeń w zakresie wyposażenia technicznego, a także likwidowanie barier językowych poprzez wspólne szkolenia i ćwiczenia.

4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Opieka zdrowotna stanowi element istotnie wpływający na jakość życia oraz przewidywaną długość życia. Dostęp do dobrej opieki zdrowotnej wpływać może pozytywnie również na rozwój gospodarczy, poprzez ograniczenie negatywnych skutków chorób i kontuzji oraz związane z tym zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności. Mając na uwadze występujące w Polsce zjawisko starzenia się społeczeństwa służba zdrowia odgrywa też znaczną rolę w związku ze szczególnym popytem na jej usługi wśród seniorów.

Zgodnie z danymi Narodowego Funduszu Zdrowia w Gminie Sulików znajduje się jeden punkt podstawowej opieki zdrowotnej – „Praktyka Lekarza Rodzinnego” zlokalizowany przy ul. Wojska Polskiego 18 w Sulikowie. W pobliżu budynku przychodni zlokalizowany jest również punkt apteczny, z którego mieszkańcy mogą skorzystać w celu zaopatrzenia w niezbędne leki oraz wyroby medyczne. Ponadto, na terenie Gminy znajduje się również poradnia stomatologiczna – Prywatny Gabinet Stomatologiczny Joanna Karska, zlokalizowany przy ul. Plac Wolności 16 w Sulikowie.

Najbliższym szpitalem, jest Wielospecjalistyczny Szpital – Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu, który zlokalizowany jest przy ul. Lubańskiej 11/12 w Zgorzelcu. Szpital oddalony jest od miejscowości Sulików o ok. 12 km, a czas dojazdu samochodem osobowym wynosi ok. 20 min.

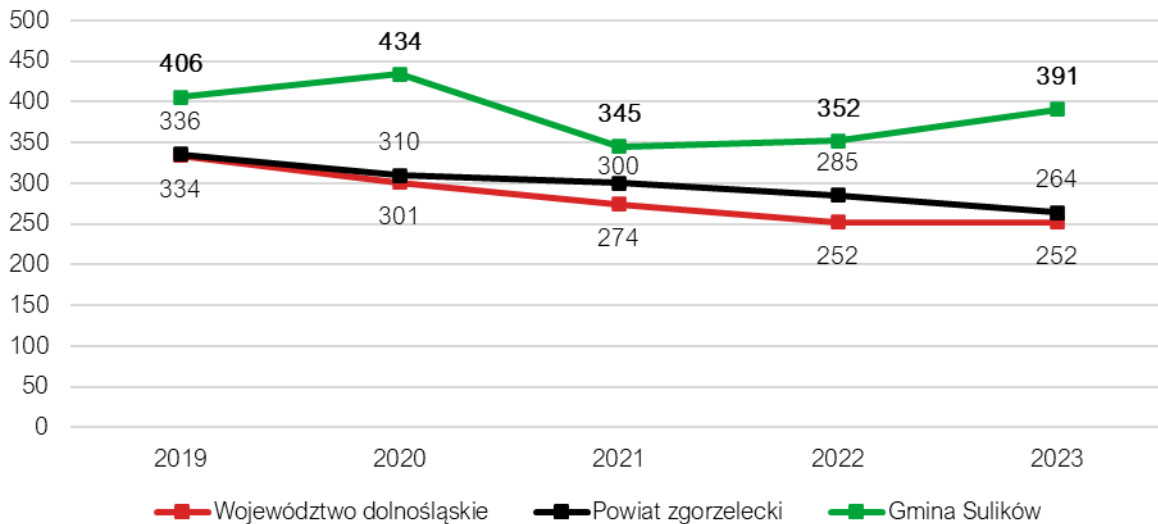
Podmiotem odpowiedzialnym za realizację usług społecznych na terenie Gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który zlokalizowany jest przy ul. Pocztovej 7a w Sulikowie. Oferta GOPS obejmuje szeroki zakres działań wynikających z ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ośrodek zapewnia zarówno świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne. Wśród nich znajdują się m.in. praca socjalna, różne formy pomocy finansowej (zasilek stały, okresowy, celowy – w tym na pokrycie wydatków związanych ze zdarzeniem losowym lub klęską żywiołową, a także specjalny zasilek celowy), a także usługi takie jak zapewnienie schronienia, miejsca w Domu Pomocy Społecznej, posiłków czy świadczeń na zakup żywności.

Tab. 44. Usługi opiekuńcze prowadzone przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania

Usługi w miejscu zamieszkania	2020	2021	2022	2023	2024
Opiekuńcze	8	9	13	9	12
Specjalistyczne	2	2	2	0	0
Opieka wytchnieniowa	0	3	3	4	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

W 2023 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminę Sulików zamieszkiwało 391 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. W 2019 roku było ich nieznacznie więcej (406), szczególny wzrost odnotowano w 2020 roku, gdzie liczba beneficjentów w przeliczeniu na 10 tys. wyniosła 434 osób. Liczba beneficjentów w Gminie Sulików jest znacznie wyższa w porównaniu do gmin powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego. Należy zwrócić uwagę, że od 2021 roku liczba beneficjentów w Gminie zaczyna się zwiększać.

Ryc. 39. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Sulików na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jedną z form wsparcia osób potrzebujących jest zapewnianie mieszkań komunalnych i socjalnych. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sulików zostały określone w Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sulików na lata 2025–2029, przyjętym Uchwałą Nr XI/67/23 Rady Gminy Sulików z dnia 29 listopada 2024 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sulików na lata 2025-2029.

W latach 2020-2024 liczba mieszkań komunalnych systematycznie spadała – z 54 lokali w 2020 roku do 46 lokali w 2024 roku. Natomiast liczba mieszkań socjalnych, przeznaczonych dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej i życiowej, przez większość analizowanego okresu pozostawała na niezmiennym poziomie 7 lokali, a jedynie w 2024 roku odnotowano jej spadek do 6 lokali.

Tab. 45. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Sulików w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych	54	53	49	47	46
Liczba mieszkań socjalnych	7	7	7	7	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Sulików.

Załącznik nr 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Sulików na lata 2026-2035

Szanowni Państwo,

w związku z podjęciem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Sulików, zwracamy się z prośbą o wypełnienie anonimowej ankiety.

Dziękujemy za udział w badaniu. Państwa opinie i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Oceń stopień rozwoju i/lub działalność Gminy i jej mieszkańców we wskazanych obszarach w skali od 1 do 5 poprzez wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli.

W przyjętej skali poszczególne liczby oznaczają następujące oceny: 1 – bardzo zła, 2 – zła, 3 – dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra. Możliwe jest także zaznaczenie odpowiedzi *Nie dotyczy/nie mam zdania*. Oceniane elementy zostały podzielone na sześć obszarów: społeczeństwo, gospodarka, środowisko i przestrzeń, infrastruktura techniczna, turystyka i rekreacja oraz edukacja i kultura.

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO						
Oceniany element	Ocena					
	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja społeczna, inicjatywy oddolne)						
skuteczność działania pomocy społecznej						
dostęp do podstawowej opieki medycznej						
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej						
możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy						
dostęp do żłobków/klubów dziecięcych						
jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych						
wsparcie osób starszych (np. domy pomocy społecznej, kluby seniora)						
wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)						
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy						
bezpieczeństwo publiczne						

dostępność architektoniczna budynków administracji publicznej						
OBSZAR: GOSPODARKA						
Oceniany element	Ocena					
	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
atrakcyjność inwestycyjna						
możliwość uzyskania zatrudnienia						
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem						
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej						
funkcjonowanie transportu zbiorowego						
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami						
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)						
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej						
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym						
OBSZAR: ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ						
Oceniany element	Ocena					
	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
estetyka (czystość przestrzeni publicznych)						
jakość powietrza						
oferta działań wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)						
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających						
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)						
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)						
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)						
świadomość ekologiczna mieszkańców						
system odbioru odpadów						
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)						
walory środowiska przyrodniczego						
rozwój odnawialnych źródeł energii						
OBSZAR: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA						
Oceniany element	Ocena					

	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
stan dróg						
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)						
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych						
dostępność sieci wodociągowej						
dostępność sieci kanalizacyjnej						
dostępność szerokopasmowego Internetu						
OBSZAR: TURYSTYKA I REKREACJA						
Oceniany element	Ocena					
	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
atrakcyjność turystyczna						
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej						
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)						
poziom bazy gastronomicznej						
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego)						
jakość istniejących ścieżek rowerowych						
jakość istniejących chodników						
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci						
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży						
oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych						
oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów						
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów						
OBSZAR: EDUKACJA I KULTURA						
Oceniany element	Ocena					
	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
dostęp do edukacji przedszkolnej						
jakość edukacji przedszkolnej						
jakość infrastruktury przedszkolnej						
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych						
jakość edukacji w szkołach podstawowych						
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, itp.)						

dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)						
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach						
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach						
dotatkowa oferta w szkołach (koła zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia, itp.)						
organizacja dowozu dzieci do szkół						
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych						
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)						
działalność instytucji kultury (np. Gminnego Ośrodka Kultury w Sulikowie, biblioteki)						
działalność świetlic wiejskich						

Część II

Proszę o zaznaczenie 5 punktów, które są najistotniejsze do poprawy w Gminie w ciągu najbliższych lat.

- poprawa stanu infrastruktury drogowej (w tym m.in. nawierzchni dróg, przejść dla pieszych)
- zapewnienie funkcjonowania transportu zbiorowego
- rozbudowa ścieżek rowerowych
- rozbudowa ciągów pieszych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej
- rozwój infrastruktury kulturalnej
- rozwój terenów zieleni (parki, skwery, zieleńce, zadrzewienia uliczne)
- renowacja zabytków
- poprawa jakości obsługi mieszkańców i komunikacji z mieszkańcami
- budowa/modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- budowa/modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości: ułatwianie zakładania/prowadzenia działalności gospodarczej (w tym ulgi)
- rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania systemu gospodarki odpadami

- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- zwiększenie liczby/utworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- zwiększenie natężenia działań promocyjnych Gminy
- inwestycje w rozwój turystyki
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- organizacja/zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój oferty kulturalnej i sportowej (impres, wydarzeń sportowych)
- aktywizacja osób starszych
- budowa remiz OSP
- inny (jaki?)

Część III

Odpowiedz na pytanie, co mogłoby stać się wizytówką Gminy?

Metryczka

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna
- osoba niebinarna/nie chcę podawać

Wiek:

- poniżej 18 lat

- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- powyżej 65 lat

Status zawodowy/zatrudnienie:

- uczeń/uczennica lub student/ka
- rolnik/rolniczka
- przedsiębiorca/przedsiębiorczyni
- osoba pracująca (poza rolnictwem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej)
- osoba bezrobotna
- emeryt/ka lub rencista/tka
- inne (jakie?)

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem Gminy
- nie jestem mieszkańcem Gminy

Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna

Cel strategiczny 1: Rozwój przestrzenny Gminy Sulików oparty na nowoczesnej, funkcjonalnej infrastrukturze oraz uporządkowanej i harmonijnie zagospodarowanej przestrzeni					
Cel operacyjny	Kierunki działań	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
1.1. Funkcjonalna, estetyczna i dobrze zagospodarowana przestrzeń	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie Planu Ogólnego odpowiadającego na wyzwania rozwojowe gminy, • regulacja polityki przestrzennej poprzez aktualizację istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), • wyznaczenie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, z uwzględnieniem realnych szacunków demograficznych oraz opłacalności ekonomicznej budowy i utrzymania niezbędnej infrastruktury technicznej, • wyznaczenie terenów aktywności gospodarczej w dokumentach planistycznych, • wyznaczenie terenów przeznaczonych pod rozwój OZE w dokumentach planistycznych, • ochrona gruntów o wysokiej przydatności rolniczej, • wspieranie działań związanych ze scalaniem i podziałem gruntów w celu ułatwienia realizacji inwestycji publicznych i poprawy ładu przestrzennego, • podniesienie poziomu funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej m.in. poprzez remonty oraz modernizację budynków i obiektów publicznych, • podnoszenie poziomu estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych poprzez utrzymywanie i nadzorowanie porządku oraz wyposażenie jej w elementy małej architektury, • dostosowanie obiektów przestrzeni publicznej do standardów technicznych, spełniających wymagania ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami 				
	1.2. Rozwinięta i nowoczesna	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja oraz rozwój gminnej infrastruktury drogowej, • modernizacja oraz rozwój gminnej infrastruktury okołodrogowej, w tym m.in. ścieżek rowerowych i pieszych, 			

infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> współpraca z zarządcami dróg wszystkich kategorii w sprawach przebudowy i budowy odcinków drogowych, poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów poprzez odpowiednie oznakowanie i doświetlenie ścieżek dla pieszych, przejść dla pieszych oraz ścieżek rowerowych, modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury oświetlenia ulicznego, rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny niskoemisyjny tabor autobusowy, modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury przystankowej, modernizacja oraz rozbudowa sieci wodociągowej, modernizacja stacji uzdatniania wody (SUW), modernizacja i rozbudowa systemów ciśnieniowych oraz zbiorników wyrównawczych w celu zapewnienia stabilnych dostaw wody na obszarach o zróżnicowanej rzeźbie terenu, modernizacja oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej, wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieobjętych siecią kanalizacyjną, zmiana lokalizacji oraz rozbudowa punktu selektywnej zbiórki odpadów (PSZOK), poprawa bezpieczeństwa poprzez rozbudowę monitoringu wizyjnego, zwiększenie dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz rozwój e-usług 				
Cel strategiczny 2: Kompleksowa ochrona środowiska przyrodniczego oraz wzmacnianie odporności Gminy Sulików na zmiany klimatu					
Cel operacyjny	Kierunki działań	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
2.1. Ochrona środowiska oraz racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi	<ul style="list-style-type: none"> zachowanie właściwości ekosystemów poprzez ochronę i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej i krajobrazowej, zwiększanie powierzchni terenów zielonych poprzez 				

	<p>wprowadzanie nowych nasadzeń roślin w celu poprawy jakości powietrza oraz mikroklimatu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona lokalnej bioróżnorodności poprzez utrzymanie i wzmocnienie korytarzy ekologicznych oraz działania wspierające siedliska gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie gminy, • wdrażanie systemów monitoringu środowiskowego w celu szybszego reagowania na zmiany jakości zasobów naturalnych, • zrównoważona gospodarka zasobami wodnymi poprzez działania melioracyjne, retencyjne i utrzymaniowe, • poprawa efektywności ochrony wód poprzez ograniczanie dopływu zanieczyszczeń oraz kontrolę gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych, • wzmocnienie nadzoru i egzekwowania obowiązujących przepisów dotyczących jakości powietrza, • rozbudowa systemu czujników jakości powietrza w celu bieżącego monitoringu stanu powietrza atmosferycznego, • rozwój lokalnego systemu informacyjnego dotyczącego monitoringu i jakości powietrza, • opracowanie nowych oraz aktualizacja istniejących dokumentów strategicznych i programowych w zakresie ochrony środowiska 				
<p>2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu oraz wspieranie transformacji energetycznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie powodziom i przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom, w tym m.in. poprzez regulację koryt rzek Czerwona Woda i Włosienicy we współpracy z PGW Wody Polskie, • poprawa efektywności działania i potencjału służb ratowniczych poprzez doposażenie strażnic OSP, w celu zwiększenia bezpieczeństwa m.in. w zakresie reagowania na skutki, • zwiększanie poziomu retencji wodnej poprzez zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych, w tym m.in. poprzez rozwój infrastruktury małej retencji, • rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, w tym m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury, • poprawa efektywności energetycznej budynków sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację, • montaż mikroinstalacji OZE na budynkach sektora publicznego oraz wsparcie w rozwoju OZE dla sektora prywatnego, 				

	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez wymianę wysokoemisyjnych i przestarzałych źródeł ciepła w budynkach sektora publicznego, • ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez wspieranie mieszkańców w procesie wymiany źródeł ogrzewania na niskoemisyjne, • współpraca z operatorami systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych w celu modernizacji i rozwoju sieci elektroenergetycznej, z uwzględnieniem potrzeb lokalnych oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii, • zrównoważona gospodarka energetyczna gminy, w tym m.in. poprzez utworzenie Spółdzielni Energetycznej oraz rozwój systemu magazynowania energii, • dalsza współpraca w ramach Zgorzeleckiego Klastra Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej na rzecz rozwoju wirtualnej elektrowni 				
<p>2.3. Wzmacnianie edukacji ekologicznej mieszkańców i promowanie postaw sprzyjających ochronie środowiska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój lokalnej energetyki prosumenckiej poprzez promocję OZE i wsparcie mieszkańców w ich wdrażaniu, • budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez działania informacyjne i szkoleniowe z zakresu ochrony środowiska i efektywności energetycznej, • ochrony środowiska i zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, a w szczególności zasobami wodnymi, • rozwijanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży poprzez zajęcia i projekty edukacyjne w zakresie ochrony środowiska, • stworzenie ogólnodostępnych materiałów informacyjnych wspierających edukację ekologiczną i świadomość środowiskową, • upowszechnianie wiedzy o zasadach segregacji odpadów jako element kształtowania świadomych nawyków proekologicznych mieszkańców, wspierający doskonalenie systemu gospodarki odpadami w gminie, • zachęcanie mieszkańców do podejmowania działań ekologicznych poprzez dofinansowanie inicjatyw oddolnych służących poprawie jakości środowiska 				

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy Gminy Sulików oparty na lokalnych potencjałach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz nowoczesnym i zrównoważonym rolnictwie					
Cel operacyjny	Kierunki działań	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
3.1. Aktywizacja gospodarcza i tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój oferty gospodarczej zachęcającej do powstania nowych przedsiębiorstw i inwestycji, • tworzenie instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców, w tym zachęt do podejmowania działalności gospodarczej (m.in. ulgi podatkowe), • uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną w celu zwiększenia ich atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów, • promocja terenów inwestycyjnych poprzez przygotowanie i udostępnienie ich oferty na stronie internetowej gminy, • organizowanie spotkań informacyjnych i doradczych wspierających mieszkańców w podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, • zapewnienie doradztwa i szkoleń dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania funduszy zewnętrznych, cyfryzacji, oraz innowacyjnych rozwiązań w prowadzeniu działalności, • promocja lokalnych produktów i usług oraz wsparcie krótkich łańcuchów dostaw, w tym poprzez wydarzenia lokalne, targi i inicjatywy promujące przedsiębiorców z terenu gminy, • wdrażanie zróżnicowanych instrumentów służących podnoszeniu kwalifikacji, nabywaniu kompetencji oraz zdobywaniu doświadczenia zawodowego przez mieszkańców, • wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy, • rozwijanie kompetencji przedsiębiorczych młodego pokolenia poprzez działania edukacyjne w szkołach 				
3.2. Rozwój zrównoważonego i nowoczesnego rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie innowacji w rolnictwie, tym wsparcie w modernizacji i restrukturyzacji małych gospodarstw rolnych • wsparcie dla rolników indywidualnych w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, • wspieranie i rozwój pszczelarstwa oraz zwiększanie obszarów roślin miododajnych, 				

	<ul style="list-style-type: none"> wsparcie organizacyjne dla mieszkańców chcących założyć gospodarstwo ekologiczne, realizacja szkoleń w zakresie zmian klimatycznych dla rolników, w szczególności związanych z przeciwdziałaniem skutkom suszy, realizacja programów w zakresie odbioru odpadów powstałych w rolnictwie, w tym folii, opakowań po nawozach czy środkach ochronnych roślin 				
3.3. Wykorzystanie zasobów kulturowych i walorów przestrzennych do tworzenia atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> zachowanie, modernizacja oraz zwiększenie rozpoznawalności zabytkowych obiektów i przestrzeni, stwarzanie warunków do rozwoju turystyki i rekreacji aktywnej poprzez utworzenie szlaków pieszych i tras rowerowych, odpowiednie oznakowanie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym m.in. szlaków pieszych, tras rowerowych oraz obiektów zabytkowych, modernizacja elementów infrastruktury sportowej, w tym m.in. przebudowa boisk w Sulikowie oraz Studniskach Dolnych, wzmacnianie wykorzystania istniejących obiektów kulturalnych i sportowych w rozwoju turystyki i oferty rekreacyjnej gminy, wykorzystanie potencjału istniejących wiosek tematycznych oraz rozwój koncepcyjny nowych inicjatyw opartych na tożsamości i aktywności lokalnej, współpraca z NGO w celu zwiększenia możliwości promocyjnych oraz poszerzenia oferty kulturalnej i sportowej, zwiększenie rozpoznawalności i kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy, w tym poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz mediów społecznościowych, wzmacnianie rozpoznawalności gminy w skali lokalnej i regionalnej poprzez organizację wydarzeń kulturalnych o charakterze promocyjnym 				
Cel strategiczny 4: Gmina Sulików zorientowana na potrzeby mieszkańców, rozwijająca się w sposób społecznie odpowiedzialny i wspierający wysoką jakość życia					
Cel operacyjny	Kierunki działań	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)

<p>4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna i opiekuńcza odpowiadająca na potrzeby mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększanie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 z uwzględnieniem aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania, • zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej, • doposażenie obiektów szkolnych i przedszkolnych, w tym w zakresie bazy dydaktycznej oraz sportowej, • tworzenie bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni szkolnej poprzez działania profilaktyczne, edukacyjne oraz zapewnienie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży, • organizacja zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania i pasje dzieci i młodzieży, w tym zajęć sportowych, artystycznych, naukowych i innych wspierających ich wszechstronny rozwój, • wprowadzanie zajęć z technologii cyfrowych, takich jak programowanie, robotyka, grafika komputerowa, • dalsze wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce, w tym poprzez indywidualizację nauczania i dodatkowe wyrównawcze, • programy wspierające uczniów szczególnie uzdolnionych, w tym koła zainteresowań, olimpiady, • edukacja ekologiczna i obywatelska – wprowadzenie programów uczących dzieci odpowiedzialności społecznej i środowiskowej, • doskonalenie kadry wychowawczej i oświatowej poprzez kursy i szkolenia dla nauczycieli 				
<p>4.2. Zapewnienie kompleksowych usług społecznych i zdrowotnych wspierających jakość życia mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie działalności Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) raz lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej, • podnoszenie kwalifikacji pracowników społecznych – szkolenia dla osób pracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami (w tym seniorami, osobami z niepełnosprawnościami, rodzinami w kryzysie), • rozwój usług opiekuńczych, asystenckich i rehabilitacyjnych, w tym dostosowanie ich do potrzeb odbiorców, • zwiększenie oferty opiekuńczej, włączającej oraz aktywizującej dla osób z niepełnosprawnością, • Rozwój mieszkalnictwa komunalnego oraz socjalnego, w tym dostosowanie mieszkań do potrzeb osób zagrożonych 				

	<p>wykluczeniem społecznym,</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie systemu poradnictwa obywatelskiego i prawnego, w tym pomoc w sprawach mieszkaniowych, rodzinnych, administracyjnych, zwłaszcza dla osób w kryzysie, • wspieranie działań zmierzających do rozwoju i poprawy dostępności do usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym, • rozwój usługi typu „taksówka dla seniora”, • działania na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, • rozwój wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej • dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych, • rozwój programów zdrowotnych i profilaktycznych, • rozwój edukacji prozdrowotnej wśród mieszkańców, zwiększającej ich wiedzę i świadomość w zakresie zdrowia, • zwiększenie wsparcia w zakresie pomocy psychologicznej i logopedycznej, • prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych z zakresu uzależnień, • zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób zmagających się z uzależnieniami oraz osób współuzależnionych 				
<p>4.3. Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna, zaangażowana w rozwój lokalny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stworzenie całorocznej oferty zajęć sportowych i kulturalnych dla różnych grup społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi i sołectwami, • organizacja zajęć i wydarzeń integrujących mieszkańców oraz wspierających poczucie tożsamości lokalnej, w tym m.in. festynów, jarmarków, • pobudzenie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania tradycji, • zwiększenie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju i promocji gminy, • dążenie do integracji społecznej, w tym integracji międzypokoleniowej mieszkańców oraz zapobieganie 				

	<p>marginalizacji osób starszych i osób niepełnosprawnościami,</p> <ul style="list-style-type: none">• aktywizacja seniorów, w tym m.in. poprzez utworzenie Klubu Seniora,• wspieranie i tworzenie miejsc integracji społecznej, umożliwiającej mieszkańcom wspólne spędzanie wolnego czasu w przestrzeni publicznej,• wsparcie i aktywizacja świetlic wiejskich, m.in. poprzez ich doposażenie oraz zapewnienie zróżnicowanej oferty zajęć,• dalsze wspieranie i zaangażowanie w rozwój gminy organizacji pozarządowych,• pogłębianie partnerstwa w ramach LGD „Partnerstwo Izerskie” oraz współpracy transgranicznej z sąsiednimi regionami				
--	---	--	--	--	--

